

LEXIKAL TRANSFER I ENGELSKA OCH TYSKA SAMT UPPFATTNINGAR OM
FÖRHÅLLET MELLAN ORDFÖRRÅDEN I FÖRSTASPRÅKET, ENGELSKA
OCH TYSKA: JÄMFÖRELSE MELLAN SVENSKSPRÅKIGA OCH
FINSKSPRÅKIGA GYMNASISTER

Milla Honkanen & Eveliina Valtonen

Pro gradu –avhandling i svenska språket

Institutionen för språk

Jyväskylä universitet

Våren 2009

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta: Humanistinen tiedekunta	Laitos: Kielten laitos
Tekijät: Milla Honkanen & Eveliina Valtonen	
Työn nimi: Lexikal transfer i engelska och tyska samt uppfattningar om förhållandet mellan ordförråden i förstaspråket, engelska och tyska: Jämförelse mellan svenskspråkiga och finskspråkiga gymnasister	
Oppiaine: ruotsin kieli	Työn laji: Pro gradu -tutkielma
Aika: Toukokuu 2009	Sivumäärä: 173
Tiivistelmä: <p>Pro gradu -tutkielmamme tarkoituksena on selvittää, kuinka leksikaalinen transfer ilmenee suomalaisten ja ruotsalaisten lukiolaisten englannin ja saksan sanastoissa. Erityisesti tutkimme sitä, missä määrin äidinkieli vaikuttaa englannin ja saksan sanastoihin sekä onko suomenkielisten ja ruotsinkielisten välillä eroja transferin ilmenemisen osalta. Tämän lisäksi selvitämme, kuinka suomalaiset ja ruotsalaiset lukiolaiset kokevat äidinkielenä sanaston suhteutettuna sekä englannin että saksan sanastoihin. Tässä yhteydessä haluamme myös tietää, missä määrin suomalaisten ja ruotsalaisten käsitykset eroavat toisistaan.</p> <p>Tutkimuksemme teoriaosassa käsittelemme sanaa kielen yksikkönä sekä tarkastelemme sanastonoppimista useasta eri näkökulmasta. Lisäksi esittelemme ruotsin, englannin, saksan ja suomen kielen erityispiirteitä ottaen samalla huomioon kielten väliset sukulaisuussuhteet. Leksikaalisen transferin osalta nostamme esiin mm. kontrastiivisen analyysin periaatteet, leksikaalisen transferin eri ilmenemismuodot sekä käsitteet positiivinen ja negatiivinen transfer. Leksikaalisen transferin ilmenemistä selvitämme itse laatimiemme englannin ja saksan sanastotestien avulla. Suomalaisten ja ruotsalaisten lukiolaisten käsityksiä äidinkielen sekä englannin ja saksan sanastojen välisestä suhteesta selvitämme puolestaan monivalintakysymysten avulla.</p> <p>Tutkimustulostemme perusteella voimme todeta, että ruotsin ja suomen kielen väliset erot vaikuttavat merkittävästi leksikaalisen transferin ilmenemiseen englannin ja saksan sanastoissa. Sekä englannin että saksan sanastotesteissä leksikaalista transferia ilmeni huomattavasti enemmän ruotsalaisten lukiolaisten vastauksissa. Suurin osa näistä ruotsalaisten vastauksista voitiin tulkita positiivisen transferin tuloksena. Positiivista leksikaalista transferia esiintyi huomattavasti enemmän ruotsalaisten lukiolaisten vastauksissa, kun taas negatiivinen leksikaalinen transfer ilmeni hieman useammin suomalaisten lukiolaisten vastauksissa sekä englannin että saksan sanastojen osalta. Lisäksi tutkimuksessamme kävi ilmi, että erityisesti ruotsalaisilla vastaajilla oli ongelmia sekä englannin että saksan sanojen oikeinkirjoituksessa.</p> <p>Vastaajiemme käsitysten perusteella voimme puolestaan todeta, että suomalaiset lukiolaiset olivat selvästi tietoisia äidinkielenä eroista englannin ja saksan sanastoon nähden. Suomalaiset ilmoittivat tukeutuvansa muihin aikaisemmin opittuihin vieraisiin kieliin enemmän kuin ruotsalaiset yrittäessään muistaa englannin tai saksan sanoja. Ruotsalaisten vastauksista kävi puolestaan ilmi, että saksan sanaston suhde äidinkieleen koettiin läheisempänä kuin äidinkielen ja englannin sanastojen välinen suhde. Molemmat vastaajaryhmät pitivät saksan sanastoa kuitenkin englannin sanastoa vaikeampana. Useimpia tutkimustuloksiamme voidaan selittää mm. kielisukulaisuuteen nojaten. Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ole pyrkiä tekemään laajoja yleistyksiä, sillä tarkastelimme tuloksia suhteellisen pienten vastaajaryhmien osalta.</p>	
Avainsanat: lexikal transfer, positiv och negativ transfer, förstaspråk, språksläktskap, ord, ordförråd, ordinläring	
Säilytyspaikka: Aallon kirjasto, Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja: Sivututkielma englannin kieleen sekä saksan kieleen ja kulttuuriin	

INNEHÅLL

1 INLEDNING -----	7
2 ORDET SOM SPRÅKLIG ENHET -----	11
2.1 Olika definitioner av begreppet ord-----	11
2.2 Ords betydelse - ordsemantik-----	14
3 LEXIKOLOGI – EN SPRÅKVETENSKAPLIG DISCIPLIN-----	18
3.1 Lexikon vs. mentalt lexikon -----	18
3.2 Etymologi och lexikal morfologi -----	19
4 ORDINLÄRNING -----	23
4.1 Språktillägnandet vs. språkinlärning -----	24
4.2 Ordinlärning på andraspråket-----	25
4.3 Lexikal kompetens -----	28
4.4 Minnet och ordinlärning -----	29
4.5 Olika sätt att lära sig ord -----	31
4.6 Lätta och svåra ord-----	32
5 SPRÅKSLÄKTSKAP -----	34
5.1 Svenska, engelska och tyska i den germanska språkfamiljen -----	34
5.2 Finska i den finsk-ugriska språkfamiljen -----	38
6 LEXIKAL TRANSFER-----	41
6.1 Kontrastiv analys-----	42

6.2 Förstaspråkets inverkan på ordinlärningen i andraspråket-----	44
6.3 Inverkan från andra språk-----	46
6.4 Positiv vs. negativ transfer-----	49
6.5 Lexikal transfer vs. inlåning-----	50
6.6 Olika typer av lexikal transfer-----	52
6.6.1 Lånöversättning-----	52
6.6.2 Semantisk utvidgning-----	53
6.6.3 Falska vänner-----	53
6.7 Olika faktorer som påverkar effekten av lexikal transfer-----	55
7 MATERIAL OCH METOD-----	58
7.1 Forskningsproblem och hypoteser-----	58
7.2 Respondenter-----	60
7.3 Frågeformulär-----	63
7.3.1 Pilotundersökning-----	65
7.3.2 Ordtester som datainsamlingsmetod-----	65
7.3.3 Skallfrågor som datainsamlingsmetod-----	68
7.4 Kvalitativa och kvantitativa undersökningsmetoder-----	69
8 LEXIKAL TRANSFER I DEN ENGELSKA ORDTESTEN-----	70
8.1 Respondenternas svar på lucktesten på engelska-----	70
8.1.1 Ordet <i>årstid</i> / <i>vuodenaika</i> -----	70
8.1.2 Ordet <i>smugglare</i> / <i>salakuljettaja</i> -----	71
8.1.3 Ordet <i>kasta upp</i> / <i>antaa ylen</i> -----	72
8.1.4 Ordet <i>barnvagn</i> / <i>lastenvaunut</i> -----	73
8.1.5 Ordet <i>rörmokare</i> / <i>putkimies</i> -----	75

8.1.6	Ordet <i>tunga</i> / <i>kieli</i> -----	77
8.1.7	Lätta ord i den engelska lucktesten -----	78
8.2	Respondenternas svar på översättningsuppgiften på engelska -----	80
8.2.1	Ordet <i>fabric</i> -----	80
8.2.2	Ordet <i>blanket</i> -----	81
8.2.3	Ordet <i>chef</i> -----	82
8.2.4	Ordet <i>eventually</i> -----	83
8.2.5	Ordet <i>swamp</i> -----	84
8.2.6	Lätta ord i den engelska översättningsuppgiften-----	84
8.3	Den engelska ordtestens resultat i koncentrat -----	85
8.3.1	Lucktesten på engelska-----	85
8.3.2	Översättningsuppgiften på engelska-----	87
8.3.3	Hela den engelska ordtesten -----	88
9	LEXIKAL TRANSFER I DEN TYSKA ORDTESTEN-----	91
9.1	Respondenternas svar på lucktesten på tyska-----	91
9.1.1	Ordet <i>glasögon</i> / <i>silmälasit</i> -----	91
9.1.2	Ordet <i>tårta</i> / <i>täytekakku</i> -----	93
9.1.3	Ordet <i>vulkan</i> / <i>tulivuori</i> -----	95
9.1.4	Ordet <i>försova sig</i> / <i>nukkua pommiin</i> -----	96
9.1.5	Ordet <i>flickvän</i> / <i>tyttöystävä</i> -----	98
9.1.6	Ordet <i>tunga</i> / <i>kieli</i> -----	99
9.1.7	Lätta ord i den tyska lucktesten -----	100
9.2	Respondenternas svar på översättningsuppgiften på tyska -----	101
9.2.1	Ordet <i>Tasse</i> -----	101

9.2.2 Ordet <i>Öl</i> -----	102
9.2.3 Ordet <i>Ansicht</i> -----	103
9.2.4 Ordet <i>Bär</i> -----	104
9.2.5 Ordet <i>Enkel</i> -----	105
9.2.6 Ordet <i>fast</i> -----	105
9.2.7 Lätta ord i den tyska översättningsuppgiften-----	106
9.3 Den tyska ordtestens resultat i koncentrat-----	107
9.3.1 Lucktesten på tyska-----	107
9.3.2 Översättningsuppgiften på tyska-----	109
9.3.3 Hela den tyska ordtesten-----	111
10 UPPFATTNINGAR OM FÖRHÅLLET MELLAN ORDFÖRRÅDEN I FÖRSTASPRÅKET, ENGELSKA OCH TYSKA-----	114
10.1 Uppfattningar om förhållandet mellan ordförråden i olika språk-----	114
10.2 Uppfattningar om förstaspråkets inverkan på det engelska ordförrådet-----	116
10.3 Uppfattningar om förstaspråkets inverkan på det tyska ordförrådet-----	120
10.4 Uppfattningar om förhållandet mellan det engelska och det tyska ordförrådet-----	125
11 SAMMANFATTANDE DISKUSSION-----	129
11.1 Resultatdiskussion-----	129
11.2 Metoddiskussion-----	136
11.3 Slutsatser för språkundervisning och förslag till fortsatt forskning-----	138
LITTERATUR-----	140
BILAGOR	

1 INLEDNING

Om man ber en svenskspråkig gymnasist att översätta det svenska ordet *smugglare* till engelska kan han antagligen utan svårigheter ge det rätta svaret *smuggler*. En finskspråkig gymnasist måste för sin del fundera litet på det motsvarande finska ordet *salakuljettaja*. Slutligen resulterar funderingarna i svaret **secret driver*. Måste samma gymnasister däremot översätta det tyska ordet *Bär* till sitt förstaspråk upptäcker den svenskspråkiga gymnasisten ännu en gång att det finns ett likadant ord i svenskan och svarar **bär*. Den finskspråkiga gymnasisten måste å sin sida fundera på det tyska ordet *Bär* men kan slutligen översätta det till finskans *karhu*.

Vad är orsaken till att den svenskspråkiges och den finskspråkiges svar skiljer sig från varandra? Varför upplever de orden på olika sätt? Flera gånger har vi själva stött på liknande situationer där förstaspråket påverkar elevernas svar. På grund av detta blev vi mycket intresserade av att få veta mer om det här fenomenet och beslöt vi oss för att närmare forska i hur inverkan av lexikal transfer, d.v.s. överförandet av olika lexikala element, syns i gymnasisters inlärarspråk. Avsikten med den här avhandlingen är att jämföra hur lexikal transfer förekommer i de svenska och de finska gymnasisternas ordförråd i engelska och tyska. Vidare vill vi ta reda på hur de upplever förhållandet mellan ordförråden i sitt förstaspråk, engelska och tyska.

I den globala världen har det blivit allt viktigare att kunna kommunicera på flera olika språk och således blir språkundervisning i skolorna allt viktigare. Det är inte ovanligt att eleverna lär sig flera främmande språk samtidigt. Elevernas mångsidiga språkval underlättar ofta själva språkinläringen. Man blir en mer erfaren språkinlärare och har förmågan att stödja sig på både sitt förstaspråks och de andra tidigare inlärdas språkens olika egenskaper vid behov. Ibland händer det emellertid att de tidigare inlärdas språken har en negativ inverkan på inlärarspråket och att språken rent av blandas ihop.

Orsaken till att vi avgränsade ämnet att gälla bara ordförrådet var enkel: ordförrådet framhålls ofta som ett av de mest betydande inlärningsmålen för all språkundervisning

(Viberg 1988, 215). Vidare är det just ordförrådet där förekomsten av transfer syns bäst (Ringbom 2001, 80). Som blivande språklärare ville vi också välja ett sådant ämne som vi skulle kunna dra nytta av även i det framtida yrket. Det är viktigt att vi som blivande språklärare kan vägleda våra elever att medvetet lägga märke till likheterna och skillnaderna mellan olika språk. På det viset kan språkinläraren bättre utnyttja likheterna vid inläringen av nya ord samt undvika sådana fel som orsakas av lexikala skillnader.

Eftersom vi ville få så exakta och jämförbara resultat som möjligt valde vi att använda frågeformulär som vår datainsamlingsmetod. Frågeformuläret består av två skilda, av oss själva utarbetade ordtester som handlar om ordförrådet i både engelska och tyska. Den sista delen av frågeformuläret innehåller dessutom skalfrågor som mäter våra respondenters uppfattningar om förhållandet mellan ordförråden i sitt förstaspråk, engelska och tyska. I detta avseende kan vår avhandling betraktas som unik; det finns inga tidigare studier som kartlägger uppkomsten av lexikal transfer med hjälp av ordtester och som dessutom tar hänsyn till språkinlärarnas egna uppfattningar om de lexikala förhållandena mellan olika språk.

Orsaken till att vi ville jämföra just svenska och finska gymnasister är att deras förstaspråk, svenska resp. finska, inte är besläktade och skiljer sig från varandra på flera språkliga plan. Således antar vi att det finns tydliga skillnader mellan dessa respondentgrupper när det gäller förekomsten av lexikal transfer i deras ordförråd i engelska och tyska. På grund av att svenskan hör till samma språkfamilj som engelska och tyska har svenskan mer gemensamma lexikala egenskaper med engelskan och tyskan än vad finskan har. Därför är utgångspunkten för inläringen av det engelska och det tyska ordförrådet mycket gynnsammare för de svenskspråkiga än för de finskspråkiga. Detta gör den här undersökningen ännu mer intressant.

Under de senaste decennierna har lingvisterna blivit allt mer intresserade av att forska i fenomenet transfer i hela världen. Det finns gott om litteratur i ämnet men det behövs ännu mer forskning om hur transfer förekommer i inlärarspråket. (Ringbom 2001, 2.) Med tanke på den här avhandlingen kan lingvisterna Håkan Ringbom och Kaj Sjöholm

nämnas som de viktigaste vägröjarna. Både Ringbom (1987; 2007) och Sjöholm (1995) har jämfört uppkomsten av transfer i engelskan hos finsk- och svenskspråkiga språkinlärare. Ringbom forskade i hur förstaspråket svenska resp. finska syns i de finlandssvenska och de finska studenternas uppsatser på engelska. Sjöholm jämförde däremot hur bl.a. förekomsten av transfer syns i de finska och svenska inlärnarnas användning av engelskans frasverb.

Vidare har vi tagit hänsyn till Gessica De Angelis (2007) forskning kring hur L3 och de senare främmande språken lärs in. Hon har bl.a. tagit reda på hur inlärarens förstaspråk och L2 påverkar inläringen av senare främmande språk. Ringboms (1987; 2001), Sjöholms (1995) och De Angelis (2007) resultat presenteras närmare i den här avhandlingens teoridel och jämförs sedan med våra egna undersökningsresultat i empiridelen.

I teoridelen av denna avhandling redogör vi först för begreppet ord som är den mest centrala enheten i den här undersökningen. Därefter tar vi upp de viktigaste forskningsområdena inom den språkvetenskapliga disciplinen lexikologi. Kapitel 4 handlar om hur de främmande språkens ord lärs in och vilka ord som enligt språkinlärare betraktas som lätta eller svåra. I kapitel 5 granskar vi svenskan, engelskan, tyskan och finskan ur språksläktskapens synvinkel. Efter detta följer det viktigaste kapitlet i den här avhandlingens teoridel. Det här kapitlet, som avslutar teoridelen, handlar om olika teorier om hur förstaspråket och de andra tidigare inlärd språken påverkar inlärnarspråket på det lexikala planet. I detta kapitel tar vi också upp olika faktorer som påverkar effekten av lexikal transfer.

I kapitel 7 presenterar vi närmare våra datainsamlingsmetoder samt våra mest relevanta forskningsproblem och hypoteser. Våra undersökningsresultat presenteras detaljerat i kapitlen 8, 9 och 10. I kapitel 8 behandlar vi respondenternas svar på den engelska ordtesten och redogör för hur lexikal transfer förekommer i deras svar. Respondenternas svar på den tyska ordtesten samt förekomsten av lexikal transfer i dessa svar tas däremot upp i kapitel 9. I kapitel 10, som avslutar empiridelen, presenterar vi våra respondenters

egna uppfattningar om förhållandet mellan ordföråden i förstaspråket, engelska och tyska.

2 ORDET SOM SPRÅKLIG ENHET

Det finns satser och ord i alla språk. Satserna består av ord och orden från fonologisk synpunkt av fonem eller från morfologisk synpunkt av morfem. (Karlsson 2006, 83; Kühn 1994, 18.) I ett par tusen år har ordet varit ett centralt begrepp inom den traditionella grammatiken (Häkkinen 2003, 135). Bl.a. Teleman et al. (1999b, 3) konstaterar att orden är grammatikens byggstenar. I allmänhet bereder oss begreppet ord inga svårigheter men om vi närmare granskar ordet som språklig enhet märker vi att det kan användas på olika sätt i olika sammanhang (Thorell 1981, 1). I det här kapitlet kommer vi att betrakta olika definitioner av begreppet ord och framställa hur ordets betydelse kan beskrivas.

2.1 Olika definitioner av begreppet ord

Det har visat sig att vara nästan omöjligt att ge en allmängiltig och hållbar definition av ett ord (Jackson & Zé Amvela 2007, 57; Karlsson 2006, 83). Därför finns det många olika sätt att definiera begreppet ord. Enligt Thorell (1981, 1) kan ordet definieras som ”en grundläggande enhet när det är fråga om att beskriva ett språk eller lära sig ett språk. Vi möter det i lexikonet, i grammatiken, i tal och skrift”. Även vi håller med om Thorells uppfattning om att ordet utgör en grundläggande enhet i ett språk. Det här är nämligen en av de viktigaste orsakerna till att vi valde att forska i just ord och lexikal transfer mellan olika språk.

Enligt Malmgren (1994, 12) är det enkelt att identifiera orden genom att använda mellanslag i en skriven text. Men det blir mycket svårare att definiera begreppet ord om man till exempel tänker på olika böjningsformer. Det är nämligen svårt att säga om till exempel den obestämda formen *flicka* och den bestämda formen *flickan* kan betraktas som bara ett ord. (Malmgren 1994, 12.) Det är alltså möjligt att betrakta orden från många olika synpunkter. I det följande kommer vi att precisera den lexikala terminologin.

Ofta definieras ordet som den minsta betydelsebärande språkliga enhet som kan förekomma självständigt. I några fall kan den här definitionen dock orsaka en viss osäkerhet. I svenskan finns det vissa partiklar, bl. a. prepositioner och konjunktioner, som inte alltid ensamma kan fungera t.ex. som svar på frågor. Det finns även några adverb som består av fasta prepositionsfraser som har två alternativa skriftformer, t.ex. *i stället* och *istället*. Ordenheten framhävs starkare genom sammanskrivning än genom särskrivning. (Jackson & Zé Amvela 2007, 58; Thorell 1981, 1.)

Definitionen är också problematisk när man tänker på vissa verbfraser såsom *ta över* (jfr *överta*) eller på grundformen *tycka om* och dess motsvarande böjningsform (perfekt particip) *omtyckt*. Det är nämligen svårt att säga om formuleringarna *ta över* eller *tycka om* uppfattas som bara ett ord eller två skilda ord därför att det egentligen är frågan om ett verb. I det här fallet kan man tala om **ett lemma** eller t.o.m. om **”tvåordslemman”**. (Malmgren 1994, 12-13.) Sådana här ”tvåordslemman” förekommer även i vår undersökning. Exempelvis i den engelska ordtesten har vi letat efter ordet *throw up* (se bilagorna 1 & 2, punkt B4 i frågeformulären) som kan räknas till dessa ”tvåordslemman” som Malmgren tar upp.

Enligt många forskare är det också möjligt att prata om **ett lexem** eller om **ett lexikonord** i detta sammanhang. I många språk förekommer orden i flera olika böjningsformer och därför är det praktiskt att välja en viss **grundform** som representerar ett lexem (Häkkinen 2003, 137-138). I lexikon förs till exempel formerna *tavla*, *tavlan*, *tavlor*, *tavlorna* osv. tillsammans till ett lexem som i det här fallet representeras av grundformen *tavla* (Thorell 1981, 1). När det gäller vår egen undersökning frågar vi i de flesta fall efter ordens grundformer. Trots att vi inte testar grammatik i den här undersökningen finns det emellertid ett ord i vår tyska ordtest (punkt C5 i frågeformuläret) där respondenterna är tvungna att ta hänsyn till ordets olika böjningsformer.

Definitionen av ordet blir mer problematisk när det gäller ord som har en likadan grundform men vars böjningsmönster är olikartade. Till exempel i svenskan kan grundformen *plan* antingen tyda på ett adjektiv eller på ett substantiv. Men när vi närmare

granskar substantivet *plan* upptäcker vi att det har två olika böjningsmönster: *plan – planen* och *plan – planet*. Genom de här två olika böjningsmönstren har substantivet *plan* två skilda betydelser och därför finns det anledning till att räkna med två substantiv *plan*. Sådana här ord som ser likadana ut men som har olika betydelser kallas för **homonymer**. Fenomenet **homonymi** är en mycket vanlig företeelse inte bara i svenskan utan också i alla andra kända språk. (Malmgren 1994, 13.)

Problemet med definitionen blir ännu mer komplicerat när det gäller en grundform som bara tillhör ett böjningsmönster men har olika betydelser (Malmgren 1994, 13). Till exempel när man betraktar grundformen *band* ingår dess varje betydelse i ett enda böjningsmönster. *Band* kan till exempel tyda på en musikgrupp eller på ett videoband. Fenomenet homonymi förekommer även i den här undersökningen. Vi testar nämligen det finska ordet *kieli* (sv. *tunga*) i båda ordtesterna (punkterna B8 och C8 i frågeformuläret). Det finska ordet *kieli* betyder antingen sv. *tunga* eller sv. *språk*. I dessa punkter är det möjligt att våra respondenter blir förvirrade på grund av homonymi.

För tydlighetens skull är det rimligt att använda även termen **textord** när orden betraktas som en del av antingen en talad eller en skriven text (Häkkinen 2003, 139). Textord kallas också för **löpande ord** med hjälp av vilka man kan se hur många olika ord texten innehåller (Hultman 2003, 30). Thorell (1981, 1) tar upp ett exempel: *Din tavla anses som den finaste av alla tavlorna på utställningen*. I den här meningen finns det elva textord av vilka två är *tavla* och *tavlorna*. Alla former som förekommer i en text räknas alltså som textord. Exempelsatsen ovan innehåller emellertid bara tio lexikonord. (Thorell 1981, 1.)

Vidare är det möjligt att definiera ordet med hjälp av ortografiska, fonologiska eller grammatiska kriterier. Enligt **den ortografiska definitionen** består ett ord av bokstäver som också kallas för **grafem**. Ett typiskt ortografiskt ord är alltså en serie av bokstäver som begränsas exempelvis med hjälp av ett mellanslag, ett skiljetecken eller början av meningen. Vid behov använder man vinkelparentes när man betecknar ett ortografiskt ord, t.ex. <hus>. Det är lättare att identifiera ortografiska ord i sådana språk som har ett

bokstavsskriftssystem. (Karlsson 2006, 86-87.) Själv tycker vi att den ortografiska definitionen är relativt enkel och lättförståelig men otillräcklig för att kunna ta hänsyn till alla olika aspekter som ett ord kan ha. Därför är det viktigt att behandla även de följande två definitioner som Karlsson presenterar.

Det är möjligt att definiera ordet också genom **fonologiska kriterier**. Till exempel i finskan ligger ordets huvudvikt i regel på den första stavelsen, vilket gör det lättare att skilja ordformer fonologiskt. I det här fallet betecknar alltså huvudvikten på den första stavelsen början av ett nytt ord. När det däremot gäller **ett grammatiskt ord** tyder man på ett fonologiskt eller ett ortografiskt ord. Samtidigt tar man också hänsyn till de morfologiska kategorierna. Det är nyttigt att använda begreppet grammatiskt ord speciellt när ordformens struktur är flertydig. Till exempel finskans ortografiska ord <kuusi> eller fonologiska ord /kuusi/ motsvaras av åtminstone fem olika grammatiska ord. Ordet *kuusi* kan förekomma i nominativ singularis som substantiv *gran*, som räkneord *sex* eller som substantiv *måne* i antingen nominativ singularis, genitiv singularis eller nominativ pluralis; alla de tre sistnämnda med possessivsuffixet (*sinun kuu+si*). (Karlsson 2006, 86-87.)

2.2 Ords betydelse - ordsemantik

När man definierar begreppet ord måste man även förklara ordets betydelse (Nation 1990 56). På grund av det här vill vi även redovisa ordsemantik i den här undersökningen. Vidare är vi av den åsikten att det inte räcker med att bara redogöra för ordets yttre egenskaper utan man ska även ta hänsyn till vad ett ord verkligen betyder och på vilka föremål, företeelser och handlingar i omvärlden ett ord kan syfta. Hur man bäst beskriver betydelsen hos ord och yttranden sägs vara **semantikens** (betydelselärans) grundläggande problem (Malmgren 1994, 14).

Den disciplin som undersöker ords betydelse kallas för **ordsemantik** medan det andra delområdet inom semantik heter **satssemantik**. Satssemantik granskar **de syntagmatiska**

betydelseförhållandena, d.v.s. hur betydelserna förändras när orden kombineras. Ordsemantik koncentrerar sig däremot på **de paradigmatiska betydelseförhållandena**. Med de paradigmatiska betydelseförhållandena menas förhållanden till andra enheter inom det samma begreppssystemet. De paradigmatiska betydelseförhållandena innehåller även information om **denotationer** med vilka menas alla de föremål i omvärlden som ordet syftar på. De här föremålen i omvärlden kallas för **referenter**. (Häkkinen 2003, 167, 171.)

För att kunna förstå ordsemantik och dess grunder anser vi att det är motiverat att ta upp några teorier om ordsbetydelse, även om dessa teorier inte som sådana används i den här undersökningen. Enligt den s.k. **konceptuella betydelseteorin** betraktas betydelsen som en inre föreställning som det ifrågavarande elementet av språket åstadkommer hos språkanvändaren och som på något vis karakteriserar alla referenter av ordet. En del forskare anser att förhållandet mellan språkanvändarens föreställning och den språkliga omvärlden är ikonisk: föreställningarna och de semantiska systemen motsvarar den språkliga omvärlden. De samma klassifikationerna återspeglas alltså i både språkets begreppssystem och den språkliga omvärlden. (Häkkinen 2003, 171-172.)

Enligt den s.k. **kognitiva, psykologiskt baserade betydelseteorin** gestaltar var och en språkgemenskap världen på sitt eget sätt. Det finns alltså inget allmängiltigt gestaltningssätt som är beroende av den språkliga omvärlden. Den språkliga semantiken är bara en del av människans begreppsbildning och de begreppsliga kategorierna består snarare av **prototyper**. Med prototyper menas de mest typiska fallen som är möjliga. (Häkkinen 2003, 171–172.) När det gäller den kognitiva, psykologiskt baserade betydelseteorin kan vi själva ge ett exempel. Om man exempelvis ber ett finskspråkigt barn att rita ett träd ritar han antagligen en gran medan ett hawaiianskt barn förmodligen ritar en palm. Det här exemplet illustrerar hur olika språkgemenskap gestaltar världen på ett olik sätt och att man har olika uppfattningar om prototyper.

Det är även möjligt att skilja mellan olika typer av ords betydelse. Inom lingvistik har man först och främst undersökt **den lexikala grundbetydelsen** av fristående ord. Vidare

har ordet många slags **bibetydelser**, d.v.s. **associativa** eller **konnotativa betydelser**. (Häkkinen 2003, 172-173.) Med bibetydelser menas de associationer som vissa ord väcker hos språkbrukaren (Malmgren 1994, 8). Ofta innehåller dessa bibetydelser även en stark känsloladdning och därför används också termen **affektiv** eller **emotiv betydelse**. Exempelvis kan ordet *torp* å ena sidan användas när man pratar om bondgårdens område som har arrenderats ut för jordbruk. Å andra sidan kan ordet användas för vilken gammal stuga som helst som ligger på landet. Några kanske tycker att det är karakteristiskt för ett torp att det är i dåligt skick, medan andra anser att torp är små och grå. (Häkkinen 2003, 173.)

Betydelseförhållandena är ofta mångdimensionella och därför kan man prata om semantiskt nätverk, där det finns både likhets- och motsatsförhållanden. Båda de här förhållandena kan gälla såväl betydelsen som uttalet. Med termen **synonym** menas ord som har samma betydelse men som inte ser likadana ut. (Häkkinen 2003, 175.) Enligt den stränga definitionen av synonymer måste minst två ord ha exakt samma betydelse. Även när betydelserna av två ord kan betraktas i det närmaste identiska kan orden ha olika **stilvärden**. (Malmgren 1994, 16.) Ordets stilvärde visar i vilka kontexter ordet kan användas (Häkkinen 2003, 173). Till exempel uppfattas orden *flicka* och *tjej* ofta som synonymer. Trots detta är de inte utbytbara mot varandra i alla sammanhang. Ordet *tjej* passar nämligen inte så bra i formella situationer. (Malmgren 1994, 16.) I vår undersökning kan synonymer förekomma i respondenternas svar på ordtesterna. Vi har till exempel letat efter den engelska motsvarigheten till ordet *vinterjacka*. I detta sammanhang spelar det ingen roll vilketdera av orden *winter jacket* eller *winter coat* respondenten väljer därför att orden är synonymer.

Både begreppen och deras motsvarande ord kan även stå i hierarkiförhållande till varandra. I detta sammanhang används termerna **hyponym** och **hyperonym**. Högst uppe i hierarkin befinner sig de vittomfattande, allmänna och ofta även abstrakta begreppen. Ju längre ner i hierarkin begreppet befinner sig, desto mer finns det kännetecken som skiljer begreppen från varandra. Samtidigt blir begreppsområdet mindre. Hyperonymer omfattar alltså alla sina hyponymer och ofta är det möjligt att använda en hyperonym i stället för

en hyponym. (Häkkinen 2003, 175–176.) Vi antar att hyponymer och hyperonymer kan förekomma i vår egen undersökning och därför har vi bestämt oss för att ta med även de här begreppen.

3 LEXIKOLOGI – EN SPRÅKVETENSKAPLIG DISCIPLIN

De lexikala orden (lexem) bildar kärnan i språkets ordförråd. I det föregående kapitlet koncentrerade vi oss närmare på begreppet ord som språklig enhet. I det här kapitlet kommer vi däremot att granska det lingvistiska studiet av ordförrådet. Detta fenomen kallas för **lexikologi**. (Karlsson 2006, 186.) Lexikologin är viktig också för vår egen undersökning även om vi bara undersöker enskilda ord i ordtesterna. Den sista delen av vår undersökning består emellertid av våra respondenters uppfattningar om förhållandena mellan olika språkens ordförråd. Således koncentrerar vi oss inte bara på enskilda ord utan vi vill också ta hänsyn till den större lexikala helheten och dess egenskaper.

Först kommer vi att kortfattat presentera det lingvistiska begreppet **lexikon**. I det här sammanhanget kommer vi vidare att ta hänsyn till den mer psykolingvistiska synen på lexikonet och introducera begreppet **mentalt lexikon**. Till sist kommer vi att kortfattat betrakta **etymologin** som också är en av underdisciplinerna inom lexikologin. I detta sammanhang tas även **den lexikala morfologin** upp. (Häkkinen 2003, 139; Karlsson 2006, 186-187.)

3.1 Lexikon vs. mentalt lexikon

Inom lingvistik kallas ordförrådet ofta för **lexikon**. Ett ordförråd definieras som en sammanfattning av alla ord i ett språk. Det kan även hänvisa till språkbrukarens interna information om ordens lexikala egenskaper. (Karlsson 2006, 186-187; Lewandowski 1994, 674.) I samband med det lingvistiska begreppet lexikon talar man ofta även om det mer psykolingvistiska begreppet **mentalt lexikon** som skiljer sig från begreppet lexikon (Karlsson 2006, 187).

Med begreppet mentalt lexikon avses de lagrade uppfattningar om ordminnets struktur och funktion som finns i hjärnan. Det här stora och komplicerade ordförrådet kan hänvisa till de interna representationerna av lexikala enheter. I hjärnan finns det nämligen information om orden som språkbrukaren måste känna till för att kunna kommunicera.

Mentalt lexikon tyder alltså även på den subjektiva informationen om de språkliga tecknens betydelse och användning samt på den lexikala informationen om hur orden bildar meningar. Människans mentala lexikon är ingen alfabetisk ordbok utan ett flexibelt ordförråd som hela tiden förändras när nya ord lärs in. Det är dock inte helt säkert hur människans sinne organiserar ord men det har visat sig att betydelsen spelar en grundläggande roll i det mentala lexikonet. Vidare tycks orden vara lagrade på ett likartat sätt hos olika individer. (Lewandowski 1994, 482; Viberg 1989, 102-104; Viberg 1988, 215.)

Det är dock inte motiverat att anta att det andra språkets ordförråd organiseras i hjärnan på samma sätt som det första språkets ordförråd (McCarthy 1990, 34). Den här tanken är i högsta grad relevant för vår undersökning. När man jämför förstaspråkets mentala lexikon och det andra språkets mentala lexikon antar vi att det andra språkets mentala lexikon bygger på förstaspråkets mentala lexikon men innehåller emellertid oftast ett mindre antal enheter och förbindelser mellan dessa enheter. Vi antar att det här å sin sida är en väsentlig orsak till att andraspråksinlärare ofta har svårigheter med att komma ihåg rätta ord eller uttrycka sig flytande på ett främmande språk.

3.2 Etymologi och lexikal morfologi

Orden kan betraktas även med tanke på deras ursprung eller bildningssätt. En disciplin inom lexikologin som undersöker i ordens ursprung och historia kallas för **etymologi** medan ordbildningssätt är ett centralt undersökningsområde inom **den lexikala morfologin** som också kallas för **ordbildningsläran**. (Häkkinen 2003, 139.) Etymologin och den lexikala morfologin har vi tagit med i vår undersökning därför att båda dessa områden spelar en viktig roll när man jämför olika språkens ord och deras strukturer. För det första kan exempelvis de svenskspråkiga respondenterna dra nytta av sitt förstaspråk svenska när de översätter engelska resp. tyska ord på grund av att flera ord i dessa tre språk har samma ursprung och liknar således varandra. För det andra följer den lexikala morfologin, d.v.s. ordbildningsläran, samma principer och regler i alla språk som vi

undersöker men när det gäller enstaka ord kan ordbildningssätten variera mellan dessa språk. Dessa olika ordbildningssätt påverkar säkert våra respondenters svar på ordtesterna.

I praktiken sammanhänger etymologin och ordbildningsläran starkt med varandra bl.a. därför att det inte är möjligt att granska ordens ursprung utan att analysera ordens struktur (Häkkinen 2003, 139). Inom etymologin undersöks både ordets form och betydelse samt släktskap med andra ord (Kühn 1994, 3).

Etymologin koncentrerar sig huvudsakligen på ordstammar. En del av dessa är urgamla och deras betydelse anknyter sig ofta till det vardagliga livet. Hit hör till exempel benämningar på släktingar eller kroppsdelar. (Häkkinen 2003, 140.) Detta har vi tagit hänsyn till även i vår egen undersökning. Sådana här ord testas nämligen i båda ordtesterna (t.ex. ordet *tunga*).

Nya stammar fås till språket genom att de lånas in från andra språk. De centrala grundbegreppen är alltid nödvändiga överallt och därför har de gemensamma dragen undersökts i olika språkens ordförråd. Häkkinen hänvisar till den amerikanska forskaren Morris Swadesh som sammanställt universellt centrala begrepp som har ett enkelt grundlexem i nästan alla språk. Med hjälp av dessa begrepp har man undersökt både likheter i ordförrådet mellan språken och den språkliga närheten mellan besläktade språk. (Häkkinen 2003, 140.) Även vi behandlar den språkliga närheten mellan besläktade språk i den här undersökningen. Det närmare förhållandet mellan svenskan och tyskan än det mellan svenskan och engelskan spelar en viktig roll när vi analyserar våra resultat.

Ordförrådet förändras hela tiden. Ord som inte längre behövs försvinner, ord lånas in från andra språk samt nya ord bildas genom att de existerande orden och orddelarna kombineras med hjälp av sammansättning, avledning och förkortning. (Thorell 1984, 9.) När det gäller vår undersökning är det enbart sammansättningar som är relevanta och därför har vi bestämt oss för att inte behandla avledningar och förkortningar i denna studie. Ordbildningsläran granskar alltså ordbildning samt ordbildningsregler och

beskriver vissa mönster och modell. Ordbildningsläran kan räknas som en del av lexikologin därför att ordbildningsprocesser alltid påverkar ordets betydelse. (Kühn 1994, 2.)

När man talar om ordbildningsläran är det viktigt att ta upp olika slags morfem. Orden består av en eller flera betydelsebärande delar som kallas för **morfem** (Hultman 2003, 31). Malmgren (1994, 25) ger följande definition på begreppet morfem: ”Ett morfem är en betydelsebärande enhet (ett ord eller en del av ett ord) som inte kan delas upp i mindre betydelsebärande enheter. Något kortare kan man säga att ett morfem är en minsta betydelsebärande enhet i ett språk.”

Ordbildningsläran handlar huvudsakligen om de längre ordens uppbyggnad som analyseras i så många och så små enheter som möjligt. Vidare studerar man omvänt hur morfemen kan kombineras ihop till nya, tidigare inte använda ord. (Malmgren 1994, 23.) När olika element fogas till ett ord och samtidigt förändrar dess betydelse är det frågan om olika slags morfem. **Rotmorfem** kan antingen ensamma eller i vissa fall tillsammans med ett **prefix** (förled) eller **suffix** (efterled) utgöra ett ord, t.ex. *ren*. Ett rotmorfem bildar enkla ord som inte kan delas upp i mindre morfem. Vidare finns det **avledningsmorfem**, t.ex. prefixet *o-* i ordet *oren* eller suffixet *-lig* i ordet *huslig*. **Böjningsmorfem** betraktas däremot som synonym till böjningsändelser, t.ex. *-ar* i ordet *daggar*. (Hultman 2003, 31; Jackson & Zé Amvela 2007, 60.) De här olika morfemen är viktiga även med tanke på den här undersökningen därför att de kan behövas när vi analyserar våra respondenters svar.

Sammanställningar hör till de mest typiska ordbildningssätten inte bara i svenskan utan även i andra språk (Karlsson 2006, 197; Thorell 1984, 9). De bildas genom två eller ibland flera lexikonord som har fogats samman till en fast enhet. Denna enhet fungerar som ett ord, t.ex. *brödbit* och *övervaka*. Det första ordets form i sammansättningar förändras ofta genom bortfall eller förändring av slutvokalen eller genom tillägg av ett **bindesuffix** utan egen betydelse (*-e-* eller *-s-*), t.ex. *flicka* men *flickebarn*. I sammansatta ord ligger huvudbetydelsen nästan alltid på det sista ledet. Lättheten att bilda nya

sammansatta ord är typisk för inte bara svenskan men även för de övriga nordiska språken och bl.a. tyskan. (Hultman 2003, 31-32.) Även i vår undersökning har vi med flera olika sammansättningar i både den engelska och den tyska ordtesten.

4 ORDINLÄRNING

Både infödda talare och språksinlärarna lär sig nya ord hela tiden. Ordinläring i främmande språk handlar i första hand om inläringen av nya former och deras användningsmöjligheter snarare än om inläringen av nya begrepp. (Lutjeharms 2004, 56.) Den allmänna principen för ordinläring är att svårigheter uppstår när målspråket är unikt eller ovanligt i något avseende i jämförelse med andra språk (Enström 1996, 15). Även i den här undersökningen ingår olika språk vars ordförråd skiljer sig mer eller mindre från varandra. Speciellt undersöker vi hurdana svårigheter som uppstår när svenskspråkiga resp. finskspråkiga producerar eller översätter engelska resp. tyska ord. Innan vi i kapitel 6 närmare presenterar lexikal transfer, d.v.s. hur ett språks ordförråd påverkar ett annat språks ordförråd, är det emellertid motiverat att redogöra för olika synpunkter på själva ordinläring.

Ordinläringen var länge ett försummat forskningsområde inom lingvistikens därför att ordförrådets utveckling i hög grad betraktades som en automatisk process som skedde utan medveten undervisning (Lutjeharms 2004, 56). Under de senaste decennierna har lingvister emellertid blivit mer intresserade av de olika processerna som ligger bakom ordinläringen. Det har bl.a. undersökts skillnaderna mellan inläringen av det förstaspråkets och det främmande språkets ordförråd. (Meara 2005, 109.) I vår undersökning tar vi emellertid inte hänsyn till inläringen av det förstaspråkets ordförråd utan vi koncentrerar oss först och främst på förstaspråkets påverkan på inläringen av det främmande språkets ordförråd.

I det här kapitlet betraktas de allmänna aspekterna inom ordinläringen. Vi börjar med att presentera ett par viktiga begrepp ur språkinläringssynpunkt. Därefter förklarar vi de olika ordinlärningsprinciperna när det gäller andraspråket. Vidare tar vi fram begreppet lexikal kunskap och gör skillnad mellan den receptiva och den produktiva kompetensen som vi tycker är viktiga vid förklaringen av själva ordkunnandet. Sedan klargör vi hur minnet fungerar när nya ord lärs in. Dessutom tar vi hänsyn till några viktiga

ordinlärningssätt. Till sist redogör vi för olika ord som språkinläraren brukar uppleva som antingen lätta eller svåra.

4.1 Språktillägandet vs. språkinlärning

Den amerikanske lingvisten Stephen Krashen påstår i sina undersökningar att det finns två olika sätt att lära sig ett främmande språk. Han skiljer mellan språktillägandet ('language acquisition') och språkinlärning ('language learning'). Enligt Krashen (1981, 1-2) definieras **språktillägandet** som en naturlig process som sker omedvetet utan koncentration på de lingvistiska formerna. Tillägandet är möjligt om man deltar i en naturlig kommunikation. **Språkinlärning** är däremot en medveten process som oftast sker i undervisningssituationer. Krashen konstaterar att det är typiskt för språkinlärningen, till skillnad från språktillägandet, att de flesta fel blir korrigerade och att man kan koncentrera sig på ett språkligt delområde (t.ex. grammatik) åt gången. (Krashen 1981, 1-2.) När det gäller vår undersökning är det just språkinlärning som är relevant.

Trots att Krashen gör en klar distinktion mellan omgivningarna där dessa två språkutvecklingstyper förekommer har hans synpunkter blivit kritiserade därför att han inte förklarar de språkliga processerna bakom tillägandet och inlärningen. Vidare har det påpekats att tillägandet och inlärning inte rimligtvis kan innebära två så helt separata inlärningssätt som Krashen påstår. (Enström 1996, 9; Johnson 2001, 77.) Även vi anser att distinktionen mellan språktillägandet och språkinlärning är för svartvit och dessutom litet föråldrad. Således tycker vi att den inte motsvarar det nutida globala läget tillräckligt bra. Av egen erfarenhet kan vi nämligen konstatera att språktillägandet och språkinlärning ofta sker samtidigt, t.ex. när man studerar utomlands. Ett sådant här sätt att lära sig språk har nuförtiden blivit allt vanligare.

Ellis (2005, 123) koncentrerar sig däremot på själva ordförrådet och gör en distinktion mellan ordtillägandet och ordinlärning. Av dessa begrepp är ordinlärning allra viktigast

med hänsyn till vår undersökning. **Ordtillägandet** definieras som en omedveten process under vilken inläraren tillägnar sig ordets yttre form och andra lexikala egenskaper utan att bry sig om de egentliga lingvistiska reglerna. Enligt Ellis kan **ordinlärning** däremot definieras som en medveten process där de explicita grammatikreglerna spelar en viktig roll. Inläraren lär sig medvetet till exempel ordets semantiska och konceptuella egenskaper oftast med hjälp av undervisning. (Ellis 2005, 123, 135.) På grund av att begreppen tillägandet och inlärning, som Krashen ursprungligen presenterade, har relativt oklara definitioner använder vi i fortsättningen bara begreppet inlärning i båda betydelserna.

4.2 Ordinlärning på andraspråket

Under senare tid har undersökningen av språkinlärning koncentrerat sig huvudsakligen på hur människor lär sig sitt förstaspråk och främmande språk (De Angelis 2007, 3). Man brukar dela språkinlärningen i två huvudtyper: förstaspråksinlärning och andraspråksinlärning. **Förstaspråksinlärning** (L1-inlärning) betyder att ett barn lär sig ett språk innan något annat språk etablerats. Det är även möjligt att två språk lärs in mer eller mindre parallellt, vilket påminner om inlärningen av ett enda språk från början. (Viberg 1989, 9.) Praktiskt taget lyckas alla barn lära sig ett språk på kort tid och utan medveten undervisning (Dahl 2003, 269). Alla våra respondenter har lärt sig antingen svenska eller finska innan något annat språk etablerats. Således har de alla antingen svenska eller finska som sitt L1-språk. I den här undersökningen koncentrerar vi oss på andraspråksinlärning och speciellt på ordinlärning på andraspråket och därför behandlar vi förstaspråksinlärning inte närmare.

Med **andraspråksinlärning** menas däremot att ett annat språk lärs in först sedan ett språk (eller flera) har ordentligt etablerats. Andraspråksinlärarens ålder kan variera medan förstaspråksinlärare är alltid ett barn. (Viberg 1989, 10-12.) Andraspråksinlärningen kan gälla L2-, L3-, L4-inlärning osv. L2-språket tyder på det främmande språk som lärs in efter förstaspråket (L1-språket). L3-språket lärs däremot in

efter L2 osv. Processer som ligger bakom andraspråksinläringen är enligt många forskare i stort sett likadana. (De Angelis 2007, 4.) När det gäller våra respondenter har alla utom en finskspråkig respondent engelska som sitt L2-språk och de flesta har tyska som sitt L3-språk. Vidare har de flesta finskspråkiga respondenter svenska som sitt L4-språk (se närmare figur 1).

Vanligtvis skiljs det mellan informell och formell inläring. **Den informella inläringen** sker helt på egen hand i den miljö där målspråket talas medan **den formella inläringen** sker med hjälp av undervisning. (Viberg 1989, 11.) Alla våra respondenter har lärt sig både engelska och tyska mer eller mindre formellt. Vid andraspråksinläringen är det typiskt att element från ett tidigare inlärt språk överförs till målspråket, dvs. olika former av transfer förekommer (Viberg 1989, 11).

Till skillnad från förstaspråksinläraren har andraspråksinläraren i allmänhet inte möjlighet att möta ord under en så lång tid och i så många olika kontexter och därför blir det svårare att successivt urskilja det fullständiga betydelseområdet och ordets alla syntaktiska egenskaper. Till exempel kan ord som har besläktad men inte identisk betydelse ge upphov till inläringssvårigheter. Även typologiska förhållanden och språkspecifika kategorier kan åstadkomma vissa svårigheter i ordförrådsutvecklingen hos andraspråksinlärare. För att närmare kunna analysera och förklara de svårigheter som andraspråksinläraren har är det viktigt att klarlägga vilka språkspecifika drag som finns i olika språk. (Enström 1996, 14-15.) Olika språkspecifika drag i svenskan, engelskan, tyskan och finskan förklarar vi närmare i kapitel 5.

Det påstås emellertid att det också finns likheter mellan första- och andraspråksinläring, speciellt när andraspråket lärs in informellt. Input spelar en avgörande roll vid språkinläringen, m.a.o. måste inläraren bli utsatt för yttranden från omvärlden. Exempelvis är interaktionen med talare av målspråket ett utmärkt sätt att lära sig nya ord. För att kunna förstå input räcker det vanligtvis med att inläraren känner igen de mest innehållstunga orden. Ifall input inte alls förstås, sker det ingen inläring. Det är lättast att uppfatta nya ord i yttranden som riktas till inläraren medan grammatiska element är

svårare att isolera. Med hänsyn till produktionen av egna yttranden är det viktigt att inläraren kan dra en gräns mellan olika formelement i inputyttranden. För att kunna producera yttranden som inläraren aldrig hört måste även ett produktivt regelsystem bildas. (Gass 1997, 86-87; Schmitt 2005, 211; Viberg 1989, 12, 47-48.)

Man kan formulera speciella regler för vissa av de avvikande former som uppträder i inlärarnas yttranden. Dessa regler behöver inte ha någon direkt motsvarighet vare sig i målspråket eller i källspråket. Således kan man tala om särskilda språksystem som avlöser varandra på vägen mot en fullständig behärskning av målspråket. Dessa språksystem kallas vanligen **inlärarspråk** ('learner language'). (Viberg 1989, 6.) Inlärarspråket syns bra även i ordförrådet. När en språkinlärare inte vet eller kommer ihåg ett ord på målspråket kan han med hjälp av sitt särskilda språksystem kompensera sina bristande kunskaper genom att bilda ett eget ord som emellertid inte är acceptabelt i målspråket. Vi har tagit med det här begreppet på grund av att sådana här ord förekommer även i våra respondenters svar och i deras inlärarspråk.

Det är typiskt för inlärarspråket att olika språkliga element förenklas. Syntaktiskt sett sker förenklingen oftast genom utelämnningar av olika ord. Det är oftast olika typer av obligatoriska grammatiska formord såsom artiklar, pronomen och prepositioner som utelämnas. Yttrandet kan bestå av ca två ord som följs av en paus. Morfologiskt sett är det däremot typiskt att böjningsändelser utelämnas (t.ex. *kompis(ar)*, *jobba(r)*). Dessutom används vanliga böjningsformer på bekostnad av mindre vanliga (t.ex. **brorar* i stället för *bröder*). Inlärarspråket karaktäriseras även av överanvändning av vanliga ord som oftast används utöver deras normala betydelseomfång. Hos vissa inlärare kan till exempel verbet *gå* täcka betydelsen hos många olika rörelseverb i svenskan. Vidare är det typiskt att inläraren använder omskrivningar eller olika slags nybildningar på det lexikala området. Omskrivningar används naturligtvis även av infödda talare när de till exempel inte kommer på ett ord. Nybildningar såsom ordet *röktallrik* i stället för *askkopp* är fullt möjliga ord i språket. Dessa ord är bildade enligt de regler som är typiska för språket i fråga. (Viberg 1989, 31-33, 39.)

4.3 Lexikal kompetens

I språkbehärskning ingår många olika delfärdigheter och inläringen av dessa är en komplicerad process. En av dessa delfärdigheter är att kunna använda och förstå de ord som finns i språket. Andraspråksinläraren måste lägga ner möda på att lära sig använda ord i ett främmande språk medan förstaspråkstalaren omedvetet tillägnar information om orden. För att kunna förklara vad lexikal kompetens egentligen innebär, m.a.o. vad det betyder att kunna ett ord, är det viktigt att göra skillnad mellan produktiv kompetens och receptiv kompetens. (Enström 1996, 49.) Det testas både produktiv och receptiv kompetens även i den här undersökningen.

Josephson (1982, 38) konstaterar att **den produktiva kompetensen** tyder på en aktiv ordförståelse som kan definieras som förmågan att använda ett ord i lämpliga kontexter medan **den receptiva kompetensen** tyder på en passiv ordförståelse, m.a.o. förmågan att förstå ett ord när någon annan använder det. I vår undersökning kommer den produktiva kompetensen fram i lucktesten medan den receptiva kompetensen testas i översättningsuppgiften.

Vikten att skilja mellan ordförståelse och ordanvändning framhävs vidare av till exempel James Nattinger. Han betonar betydelsen av olika undervisningsmetoder därför att den receptiva och den produktiva kompetensen är helt skilda färdigheter. Enligt Nattinger är ordets form viktigare än dess betydelse när det gäller de receptiva färdigheterna. I ett produktivt sammanhang är betydelsen däremot väsentligare. (Nattinger 1988, 62, 64.)

Även Mondria och Wiersma (2004, 79) har undersökt den receptiva och produktiva ordinläringen. De var intresserade av den allmänna uppfattningen enligt vilken orden som lärs in både receptivt och produktivt lagras i minnet bättre än orden som lärs in bara receptivt. Deras forskningsresultat ifrågasatte emellertid denna allmänna uppfattning. Med tanke på lagring i minnet drog de den slutsatsen att det inte har någon stor betydelse om orden lärs in endast receptivt eller produktivt eller om de båda sätten används samtidigt. Vidare konstaterar Mondria och Wiersma att det är väsentligt svårare att lära sig nya ord produktivt än receptivt. (Mondria & Wiersma 2004, 79.)

Det har bevisats att en språkinlärares produktiva ordförråd alltid är mycket mindre än det receptiva. Det är nämligen mycket lättare att känna igen ett visst ord och förstå dess betydelse än det är att återkalla det i minnet och använda det korrekt. I receptiva situationer, t.ex. vid lyssning eller läsning, är det inte nödvändigt att kunna ett ord fullständigt och att till exempel veta alla betydelser och användningsområden som ett ord kan ha. (Enström 1996, 51.) När ett ord stöts på för första gången lämnar det vissa spår i hjärnan. Dessa spår räcker emellertid inte utan en regelbunden upprepning till att ordet kan användas produktivt. (Melka 2005, 86.)

I produktiva situationer, t.ex. vid talande eller skrivande, måste språkbrukaren däremot ha en mycket mer omfattande kunskap om ordets olika egenskaper; han måste till exempel behärska ordets uttal, grammatiska former, syntaktiska kombinationsmöjligheter och naturligtvis även de betydelsemässiga aspekterna såsom ordets bibetydelser och associationer. Vidare ska språkbrukaren känna till hur ordet kan kombineras med andra ord till sammansättningar. I produktiva sammanhang får inläraren själv avgöra vilket ord som ska användas. När det gäller den produktiva kompetensen brukar språkinläraren använda mycket frekventa ord. I den mer omfattande produktiva kompetensen ingår även största delen av den receptiva kompetensen. Det är inte självklart att alla de ord som behärskas receptivt med tiden kommer att överföras till den produktiva språkförmågan. (Enström 1996, 51-52; Malmgren 1994, 7-8; Nation 1990, 32.)

4.4 Minnet och ordinläring

Vi som språkinlärare kan av egen erfarenhet konstatera att minnet spelar en betydande roll vid ordinläring. En annan orsak till att vi behandlar minnet i det här sammanhanget är att minnet ofta tas upp i samband med ordinläring. Som en psykologisk fackterm syftar begreppet **minne** på allt bevarande av information under en viss tidsperiod. Det är dock problematiskt att ge en allmän förklaring till hur minnet egentligen fungerar. (Viberg 1989, 22.) För att bättre förstå vad som händer i människans hjärna när hon lär sig nya ord ska vi förklara de viktiga minnestyperna.

Minnet brukar delas upp i flera integrerade men ändå självständiga delsystem: **procedurminne**, **sensoriskt minne**, **korttidsminne** och **långtidsminne**. Procedurminnet utvecklas först och finns redan hos enkla djurarter och små barn. Det sensoriska minnet är för sin del specifikt för olika sinnesmodaliteter såsom syn och hörsel. Det sensoriska minnet innehåller en stor mängd information och dess varaktighet är väldigt kort. När det gäller korttidsminnet, som också kallas för arbetsminnet, bevarar det information så länge som människan anser att hon behöver den. När eleven till exempel läser in ord inför ett ordprov lär de sig ofta genom att plugga in betydelse på enstaka ord. När provet är över brukar de ”släppa” allt de lärt sig. Därför att både utrymmet och varaktigheten av korttidsminnet är begränsade behövs det någon form av upprepning för att eleven ska kunna komma ihåg orden också senare. När bearbetning av orden är avslutad kan de överföras till långtidsminnet. (Tornberg 2005, 92; Viberg 1989, 22-23.) I vår undersökning visste våra respondenter inte vilka ord som ska testas i ordtesterna och därför hade de inte möjlighet att plugga in orden på förhand. Således kunde de inte dra nytta av korttidsminnet utan det är långtidsminnet som spelar en viktigare roll i vår undersökning.

Långtidsminnet kan vidare delas in i **perceptuellt minne**, **semantiskt minne** och **episodiskt minne**. För att kunna identifiera föremål i omgivningen och ord i språkliga uttryck använder människan det perceptuella minnet. Med hjälp av det perceptuella minnet vet människan att till exempel ordet *penna* syftar på ett föremål som vanligtvis används att skriva med. Det semantiska minnet innehåller för sin del information som människan har om sin omvärld. Människan behöver inte längre komma ihåg hur och när hon lärde sig den information som redan finns i det semantiska minnet. Det episodiska minnet bevarar personliga upplevelser. Dessutom innehåller det episodiska minnet tillfällig information som anknyter sig till tid, plats och omgivning. Det krävs alltid en medveten ansträngning för att kunna återkalla något ur det episodiska minnet. Ofta stöter man på ett ord som man har sett eller hört men man kommer inte ihåg betydelsen. Sådana ord har alltså inte överförts till det mentala lexikonet. (Lutjeharms 2004, 57; Tornberg 2005, 92.)

Vid överföringen av informationen till långtidsminnet sker en viss inkodning som möjliggör att informationen senare kan plockas fram igen (Tornberg 2005, 92). Den här framplockningen spelar en viktig roll när våra respondenter fyller i ordtesterna. Ifall våra respondenter inte vet eller kommer ihåg ett ord i ordtesterna är det bara ett tecken på att inkodningen av det ifrågavarande ordet ännu inte har skett.

Vid framplockningen aktiveras de ledtrådar man använde när man kodade in informationen. De ledtrådar som har en personlig innebörd tycks vara lättare att komma ihåg. Därför är det utmanande att lära sig t.ex. siffror eller enstaka ord utan någon personlig innebörd. Det är grundläggande för effektiv inkodning av ny information att uppmärksamheten fokuseras på den nya informationens innebörd eller betydelse. När det gäller ordinläring når man bättre resultat när orden lärs in i textsammanhanget eller om man skapar själv ett nytt sammanhang för nya orden t.ex. i egna meningar. Trots detta brukar elever kombinera orden spontant bara med den motsvarande översättningen. Om man pluggar in själva ordlistorna utan något inbördes sammanhang är risken stor att ordinläringen inte är till någon nytta. (Lutjeharms 2004, 58; Nilsson 1994, 346; Tornberg 2005, 92-93.)

4.5 Olika sätt att lära sig ord

Ordinläringen på nybörjarnivå sker inte på samma sätt som ordinläringen på avancerad språkfärdighetsnivå. Inlärarens ordförråd är av vag och generell karaktär i början men blir mer abstrakt och specialiserat på senare stadier. En avancerad inlärare borde ha kunskap om ordens exakta betydelseomfång i relation till ord med näraliggande betydelse och detaljerad kunskap om hur orden kan kombineras med andra ord. Ju större ordförrådet blir desto mer ökar risken för lexikal-semantiska fel. Det är oftast L1-transfer (se närmare s. 44) som orsakar en del av dessa fel. (Enström 1996, 15-16.) I vår undersökning har alla respondenter lärt sig både engelska och tyska i flera år och därför kan man anta att deras ordförråd redan är större och mer specialiserat i båda språken. Även sådana lexikal-semantiska fel som orsakas av L1-transfer förekommer i våra respondents svar.

Kontext spelar en betydande roll i ordinlärningen. Det är kontexten som avgör vad ett visst ord betyder och som erbjuder en stor input med hjälp av vilken inläraren utvecklar sitt ordförråd. (Nagy 2005, 64.) Inlärarens gissningar om ords betydelse styrs i högsta grad av ämnet. Vidare spelar omgivande ord samt morfologisk och grammatisk struktur en viktig roll när det gäller gissning i kontext och åtföljande slutledning. Att gissa betydelsen i kontext blir ännu lättare när ord i olika språk har ett gemensamt ursprung (t.ex. tyskans *Mutter* och engelskans *mother*). (Enström 1996, 17; Lutjeharms 2004, 59; Schmitt 2005, 208-209.) Sådana ord kallas för **kognater**. Med kognater menas ord som på grund av det gemensamma ursprunget är formellt likadana. (Ringbom 2007, 73.) Ifall målspråkets lexikon har en hel del likheter med det förstaspråkets lexikon kan kognater likaväl som lånord fungera som ett utmärkt sätt att gissa betydelsen hos ett ord eller komma ihåg nya ord. (Schmitt 2005, 208-209.) (Se även missledande kognater på s. 54). Kognater är av stor vikt i vår undersökning. Vi testar både sådana formellt likadana ord som hjälper respondenten att ge det rätta svaret och sådana ord som kan vilseleda respondenten.

Ett annat sätt att lära sig nya ord är att använda sociala strategier. När inläraren möter ett nytt ord är det ofta läraren som hjälper till att uppfatta ordets fullständiga betydelse. Läraren kan till exempel översätta ordet, ge en synonym till ordet eller förklara betydelsen med egna ord. (Schmitt 2005, 210.) Kommunikationen i klassrummet har en betydande roll i ordinlärningen. Det är avgörande i vilken utsträckning läraren deltar i undervisningen (lärarstyrd – elevstyrd) och hur stor undervisningsgruppen är. I undervisningen är det viktigt att eleven får många språkliga kommentarer om målspråkets uppbyggnad; rättelser tycks vara ovanliga utanför klassrummet. (Viberg 1989, 112.)

4.6 Lätta och svåra ord

Det är ett välkänt faktum att vissa ord såväl i förstaspråket som i ett främmande språk är svårare att lära sig än andra. Det är emellertid svårt att exakt ange vilka ord som orsakar svårigheter. Svårigheterna kan nämligen bero på många olika bidragande faktorer.

(Enström 1996, 52.) Vad beträffar ordtesterna i den här undersökningen har vi avsiktligt valt ut både sådana ord som vi tycker borde vara lätta och sådana ord som kan orsaka svårigheter för våra respondenter. Därför anser vi att det är viktigt att ta upp några teoretiska synpunkter på hurdana ord som betraktas som antingen lätta eller svåra.

Exempelvis Laufer (2005, 154) har undersökt faktorerna som påverkar ordinläringen. På basis av sin undersökning kom hon fram till att det finns en hel del olika språkliga komponenter som gör det svårare att lära sig nya ord. Hon konstaterar att bl.a. uttal, ortografi, morfologi samt ordets längd och abstrakthet har en stor påverkan på vilka ord som upplevs som lätta eller svåra. (Laufer 2005, 154.) I den här undersökningen är det speciellt just ordens olika uttalsätt som har förorsakat svårigheter för våra respondenter.

Ofta föreställer man sig lite felaktigt att långa ord är alltid svårare att lära in än korta. Till exempel är några konkreta ord såsom *kulspetspenna* eller *glasskiosk* ganska långa men eftersom de alltid har ett bestämt, entydigt innehåll tycks de vara relativt lätta att komma ihåg. Abstrakta ord såsom *villkor* och *bedöma* utgör däremot större problem eftersom det är svårare att uppfatta deras betydelse och användningsområde. För att kunna förstå sammanhanget i en text är sådana ord emellertid viktiga. De abstrakta orden kräver mer ansträngning för att de ska förstås och för att den passiva ordförståelsen så småningom ska kunna förvandlas till ett aktivt språkanvändande. (Enström & Holmegaard 1993, 171.)

Det faktum att ett ord förekommer ofta i olika sammanhang behöver inte alltid betyda att ordet är lätt att lära in. Många vanliga och frekventa ord kan ha flera varierande betydelser och därför kan det kännas svårt att använda dem rätt i olika kontexter. Exempelvis förekommer verbet *hålla* i många olika sammanhang, t.ex. *hålla andan* eller *hålla vad man lovar*. Dessutom förekommer många av dessa ord tillsammans med olika prefix (t.ex. *behålla*) eller tillsammans med partiklar (t.ex. *hålla på*), vilket gör inläringen av dessa ord ännu svårare. Vidare upplevs det ofta svårt att lära in ord som inte har en lämplig motsvarighet i modersmålet. (Enström & Holmegaard 1993, 171-172.)

5 SPRÅKSLÄKTSKAP

I praktiken är det problematiskt att dra en gräns mellan språk och dialekter och därför är det svårt att beräkna hur många språk det finns i världen (Häkkinen 2003, 37). Som kulturspråk räknas de språk som har en viktig betydelse för den nationella kulturen i sin egen region. Det finns ca 200 sådana språk. Huvuddelen av alla språk hör emellertid till de s.k. små språk som inte har en officiell status eller många talare. (Sorjanen 1999, 297.)

Världens språk brukar delas in i språkfamiljer. Den största språkfamiljen kallas för **den indoeuropeiska språkfamiljen** som innefattar den germanska, den romanska och den slaviska grenen. Svenskan, engelskan och tyskan hör till den germanska grenen. Finskan är däremot en del av **den uraliska språkfamiljen** och hör till dess finsk-ugriska gren. (Sorjanen 1999, 297.)

Det här kapitlet är viktigt eftersom vi undersöker hur de lexikala relationerna mellan svenska resp. finska, engelska och tyska kommer fram i respondenternas svar samt hur de upplever de lexikala förhållandena mellan dessa språk. Därför är det motiverat att presentera och jämföra några grundläggande egenskaper i alla dessa språk. I det följande kommer vi att närmare betrakta svenskan, engelskan, tyskan och finskan med hänsyn till deras språksläktskap, grammatiska egenskaper och ordförrådets ursprung.

5.1 Svenska, engelska och tyska i den germanska språkfamiljen

De germanska språken är en via urgermanskan utvecklad språkfamilj inom den indoeuropeiska språkfamiljen (Anhava 1998, 57-58). De germanska språken brukar indelas i två grenar: de västgermanska och de nordgermanska språken. Svenskan hör till de nordgermanska språken medan engelskan och tyskan utgör en del av de västgermanska språken. De germanska språken kan betraktas som flekterande språk vilket betyder att enskilda ord ändrar form för att visa sina grammatiska relationer.

(Häkkinen 2003, 43, 46.) Att dessa tre språk tillhör samma språkfamilj spelar en betydande roll när det gäller våra undersökningsresultat.

Svenska används som förstaspråk i Sverige. Det är även ett av de två officiella språken i Finland. Det är typiskt för svenskan att man inte kan disponera ordföljden lika fritt som i många andra språk. Satsens ordföljd uttrycker dels vilken språkhandling (påstående, fråga m.m.) som utförs med satsen och dels vilken satsledsfunktion ett visst led har. Det finita verbet ska alltid stå som andra satsdel i huvudsatser oberoende av vilket led som föregår. I de flesta slags bisatser står det finita verbet däremot senare än på andra plats. (Teleman et al. 1999a, 20-22.)

I svenskan gäller både subjekt- och det finita verbtvånget. Svenskans finita verb kongruensböjs emellertid inte med subjektet, vilket är en relativt ovanlig företeelse bland språken. I detta avseende kan svenskan betraktas som **ett analytiskt språk**. I svenskan anges alltså de flesta grammatisk-semantiska relationerna med hjälp av formord (t.ex. prepositioner) eller ordföljd. Dessutom är det karaktäristiskt för svenskan att passivbetydelsen kan anges med suffixet *-s* hos verbet (t.ex. *säljer* vs. *säljs*), vilket dock inte är typiskt för de andra germanska språken. Förekomsten av species som en morfologisk kategori är inte heller vanlig bland jordens språk inklusive de andra germanska språken. Det är emellertid en allmän företeelse i svenskan och i de andra nordgermanska språken. (Teleman et al. 1999a, 21-23.)

I svenskan skiljs mellan den obestämda och den bestämda formen med hjälp av ett suffix som läggs till substantivet, t.ex. *Jag såg en räv* vs. *Jag såg räven*. I detta avseende kan svenskan betraktas även som **ett syntetiskt språk** som betyder att de grammatisk-semantiska relationerna anges med hjälp av ett rikt böjningssystem. I svenskan är böjningen i hög grad **agglutinerande**, vilket betyder att suffixen, som har en viss betydelse, fogas i en viss ordning till ordstammar. Exempelvis består ordet *häst/ar/na/s* av ordstammen *häst*, pluralsuffixet *-ar*, bestämdhetsuffixet *-na* och genitivsuffixet *-s*. Svenskans substantiv har antingen utrumgenus (en-genus) eller neutrumgenus (ett-genus). (Teleman et al. 1999a, 23, 48, 157, 176.)

Det är svårt att säga hur stort svenskans ordförråd är i dag. Ordförrådet förändras hela tiden i takt med det svenska samhällets och världens förändring. Vid behov lånas nya ord in i svenskan. (Birch-Jensen 2007, 92, 95.) Historiskt sett härstammar de äldsta lånen i de germanska språken inklusive svenskan från latinet eller från keltiskan. Under medeltiden lånades ord huvudsakligen från lågtyskan till följd av det mäktiga handelsförbund Hansan (t.ex. *köpman*). Dessutom hade kristendomens införande en betydande inflytande på språket. De religiösa orden (t.ex. *kyrka* och *abbot*) härstammar i synnerhet från latinet eller grekiskan. Med reformationen fick svenskan en hel del lånord även från högtyskan. Senare har franskan (t.ex. *kostym*) och engelskan (t.ex. *potatis*) haft en stor påverkan på det svenska ordförrådet. En del lån har också kommit från tyskan (t.ex. *kadett*). Vidare har orden inlånats från många andra språk, både från svenskans grannspråk och från fjärranliggande områden. Exempel på grannspråklånen i svenskan är *pojke* och *känga* som båda har sitt ursprung i finskan. (Edlund & Hene 1992, 42-47, 50, 54-56, 61.) Nuförtiden är det först och främst engelska ord och uttryck som tas in i svenskan, i synnerhet genom ungdomskulturen (Birch-Jensen 2007, 111).

Det mest välkända språket inom de västgermanska språken är **engelskan** som också är det mest utbredda språket i världen. Förutom att engelskan talas som förstaspråk i bl.a. Nordamerika, Australien och Storbritannien används den vidare som ett internationellt språk i andra länder. (Anhava 1998, 58-59; Greenbaum & Quirk 1990, 1.) Det finns emellertid inga stora grammatiska skillnader mellan de olika varianterna av engelska runt om i världen (Barber 1993, 250). Engelskans grammatiska strukturer och ordförråd liknar i hög grad de andra germanska språken (Baugh & Cable 1994, 10).

Jämfört med de flesta andra indoeuropeiska språk har engelskan relativt få böjningar. Engelskan har en rak SVO-ordföljd som betyder att subjektet placeras före predikatet och därefter följer objektet. Engelskans substantiv böjs inte efter grammatiskt genus; substantiven är alltså inte indelade i genuskategorier såsom i t.ex. svenskan eller tyskan. Huvuddelen av engelskans ord får pluraländelsen *-s* (t.ex. *cat – cats*) men vidare finns det ett antal ord med oregelbundna pluralbildningar (t.ex. *foot – feet*). (Rekiaro 1995, 14; Svartvik 2005, 12, 249-250, 252.)

Engelskans ordförråd är stort. I engelskan finns det en hel del ord som betraktas som synonymer men som har ett olikt ursprung, till exempel kan det ena ordet vara romanskt och det andra germanskt. Detta möjliggör att engelskan kan användas på ett mycket flexibelt sätt och på grund av ordens något olika betydelser är det möjligt att uttrycka fina nyanser. Detta rika ordförråd kommer från många håll. Det finns förmodligen inget annat språk som har importerat så många lånord. Över hälften av engelskans ord har sitt ursprung i latinet och de latinska lånorden hör framför allt till vetenskapens och adelns språk. Även många engelska ord som tillhör vardagsspråket härstammar från latinet (t.ex. *benefit* och *exist*). Orden *egg*, *sister* och *cake* är exempel på de skandinaviska lånorden i engelskan. Exempelvis har orden som anknyter sig till juridik (t.ex. *attorney*), mode (t.ex. *fashion*) samt mat och dryck (t.ex. *cream*) sitt ursprung i franskan. Dessutom har ett betydligt antal engelskans ord sitt ursprung i fornengelskan, fornnordiskan, nederländskan och grekiskan. (Baugh & Cable 1994, 10; Svartvik 2005, 12, 34, 49, 61-62, 280, 282.)

Det västgermanska språket **tyska** är ett av de största språken i världen. Det är det mest talade modersmålet i EU. Tyska är ett officiellt språk i sammanlagt sju länder: Tyskland, Österreich, Liechtenstein, Schweiz, Luxemburg, Belgien och Italien. (Fleischer et al. 2001, 17, 19, 24.) Det tyska språket kan delas in i lågtyskan och högtyskan. Högtyskan används huvudsakligen i mellersta och södra Tyskland samt i Schweiz och Österrike medan lågtyskan talas i norr. Mellan dessa två huvuddialekter finns det både fonetiska och lexikala skillnader. Nuförtiden betraktas högtyskan som det skrivna standardspråket. (Anhava 1998, 60-61.)

Tyskan anses vara **ett flekterande språk**, vilket betyder att en grammatisk kategori kan uttryckas på många olika sätt. De grammatiska relationerna kan även anges med hjälp av ljudförändringar inom ett ord. I tyskan kan exempelvis substantivets pluralform uttryckas inte bara med pluralartikeln utan även med vokalförändringar och olika ändelser (t.ex. *der Bruder – die Brüder*). (Häkkinen 2003, 46.)

Tyskan har fyra olika kasusformer: nominativ, ackusativ, dativ och genitiv. Vidare skiljs det mellan tre grammatiska genus: maskulinum, femininum och neutrum. Adjektiv, pronomen och substantivets artikel böjs i både kasus, genus och numerus. När det gäller verbböjningen i tyskan böjs verben efter person och predikatet kongruensböjs med subjektet (t.ex. *ich frage – du fragst* osv.). I tyskan skiljs mellan böjning av svaga, starka och oregelbundna verb. Såsom i de flesta germanska språk finns det prepositioner även i tyskan. Tyskans prepositioner styr olika kasusformer. Såsom i svenskan står det finita verbet i regel på andra plats i huvudsatsen. I bisatsen står det personböjda verbet däremot på sista plats. (Fleischer et al. 2001, 225-226, 252-253, 268-269, 282-283.)

Tyskans ordförråd innehåller en hel del ord som lånats in från andra språk. Historiskt sett har i synnerhet latinet haft en betydande påverkan på de västgermanska språken. I tyskan härstammar exempelvis orden *Kampf* och *Straße* ursprungligen från latinet. Såsom i svenskan härrör de religiösa orden huvudsakligen från grekiskan (t.ex. *Kirche* och *Engel*). (Schmidt 1996, 59-60.) Från det romanska språket italienska har däremot inlånats ord som anknyter sig till musik och handel. Även franskan har påverkat det tyska språkets ordförråd speciellt mycket. Exempelvis härstammar de flesta militära, politiska samt gastronomiska och andra kulturella ord från franskan (t.ex. *Soldat*, *Revolution* och *Likör*). Först på 1800-talet började engelskan ha en större påverkan på det tyska ordförrådet än franskan. Exempel på lånord från engelskan är tyskans *Präsident*, *Trainer*, *Trend* och *Job*. Dessutom härstammar en del ord i tyskan från de slaviska språken, speciellt från ryskan. (t.ex. *Grippe*). (Tschirch 1989, 267-269, 273-275.)

5.2 Finska i den finsk-ugriska språkfamiljen

Finska är det största av Finlands två officiella språk, och ett av Sveriges minoritetsspråk. Det finska språket hör till de östersjöfinska språken som är en grupp av de närbesläktade finsk-ugriska språken (Häkkinen 2003, 42). Att finskan inte tillhör samma språkfamilj som svenskan, engelskan och tyskan syns även i våra resultat. De finskspråkiga respondenterna kan naturligtvis inte utnyttja sitt förstaspråk på samma sätt som de

svenskspråkiga vars förstaspråk på grund av språksläktskap liknar engelskan och tyskan. I det följande redogör vi för de olika lexikala och grammatiska egenskaperna som kännetecknar det finska språket.

Finskan och dess närbesläktade språk räknas som agglutinerande språk. I **agglutinerande språk** finns det gott om böjningselement och i synnerhet suffix som fogas till ordstammar. I finskan finns det en hel del suffix men bara ett prefix (*epä-*). Vidare är verbböjningen och kasusformerna typiska drag för finskan. Finskan har sammanlagt 15 kasusformer. I finskan finns det även över ett hundra avledningar som används för att bilda bl.a. substantiv, adjektiv och verb. Exempelvis bildas adjektivet *likainen* (smutsig) av substantivet *lika* (smuts) med hjälp av suffixet *-inen*. Finskans ord har huvudtryck på första stavelsen. (Anhava 1998, 17-18, 35-36.)

Finskan skiljer sig en hel del t.ex. ifrån svenskan. Exempelvis är den finska stavelsestrukturen inte så komplex som den svenska och i finskan spelar vokal- och konsonantlängd en större roll än i svenskan. (Andersson 1993, 50.) Dessutom skiljer sig finskan från de många indoeuropeiska språken med hänsyn till att finskans substantiv inte har något grammatiskt genus. Till exempel i tyskan skiljs mellan maskulinum, neutrum och femininum och i svenskan mellan utrum och neutrum. I finskan finns det inte heller några artiklar. Ofta ersätter finskans ordföljd artiklarnas betydelse. (Karlsson 1982, 17.)

I det följande presenterar vi vårt eget exempel som belyser hur det agglutinerande språket finska skiljer sig från svenskan, engelskan och tyskan:

fi.	<i>auto/i/ssa/si/kin</i>
sv.	<i>också i dina bilar</i>
eng.	<i>in your cars, too</i>
ty.	<i>auch in deinen Autos</i>

Det här exemplet visar hur finskans suffix fogas till ordstammen efter varandra. Det är lätt att analysera finskans ordformer när man känner till suffixen. Pluraländelsen *-i*,

kasusändelsen *-ssa*, possessivsuffixet *-si* och bindepartikeln *-kin* har fogats till ordstammen *auto* i en bestämd ordning: först pluraländelsen, sedan kasusändelsen och possessivsuffixet och till sist bindepartikeln. I exemplet ovan motsvarar ändelserna *-ar* (sv.) och *-s* (eng. och ty.) finskans pluraländelse *-i*. Finskans kasusformer motsvaras däremot av prepositioner och postpositioner i andra språk. Kasusändelsen *-ssa* i finskan uttrycks i det här fallet med hjälp av prepositioner *i* (sv.) och *in* (eng. och ty.). Med hjälp av ändelser kan man också ange ägande i finskan. I de indoeuropeiska språken uttrycks ägandet ofta med hjälp av självständiga ord. Finskans possessivsuffix *-si* motsvaras i exemplet ovan av possessivpronomen *dina* (sv.), *your* (eng.) och *deinen* (ty.). De självständiga orden *också* (sv.), *too* (eng.) och *auch* (ty.) motsvarar finskans bindepartikel *-kin* i exemplet ovan. (Karlsson 1982, 16-17.)

I finskan finns det både helfinska ord och lånord. Redan på medeltiden lånades ord från latinet, grekiskan eller hebreiskan. Största delen av finskans lånord härstammar från de olika indoeuropeiska språken. Exempelvis har finskans ord *ohra* och *vuohi* ett baltiskt ursprung medan orden *ruis* och *lammas* härstammar från den germanska grenen. Det slaviska språket ryska har inte påverkat finskan så mycket som till exempel det nordgermanska språket svenska. De flesta lånen från ryskan är religiösa ord såsom *risti*, *pappi* och *pakana*. Exempel på den betydande påverkan av svenskan på finskans ordförråd är *kinkku* (jfr. svenskans *skinka*) och *penkki* (jfr. svenskans *bänk*). Finskans ord som handlar om uppfinningar, sport eller fritid härrör däremot i hög grad från engelskan. Speciellt inom vetenskap och teknik finns det lånen även från tyskan. (Häkkinen 2004, 13-15.)

I de helfinska orden finns det inga konsonanter av främmande ursprung (*b*, *f* och *g*). Ursprungligen har de inte heller haft initiala sammanslutningar av konsonanter (t.ex. *kruunu*) eller sammanslutningar av flera konsonanter inom ett ord (t.ex. *kurssi*). Till skillnad från många andra språk präglas det finska ordförrådet av att olika betydelser kan anges med hjälp av bara små ljudskillnader (t.ex. *tulen*, *tuulen*, *tullen* och *tuuleen*). (Häkkinen 2003, 50, 104.)

6 LEXIKAL TRANSFER

Språkinlärning likaväl som ordinlärning baserar sig alltid på något tidigare inlärt. När man lär sig något nytt, såsom ett nytt främmande språk, försöker man förknippa nya element med de tidigare språkkunskaperna. Detta fenomen kallas för **transfer** ('cross-linguistic influence', 'linguistic interference'). (Ringbom 2007, 1, 30.) Begreppet transfer används i flera olika områden, exempelvis inom psykologi och pedagogik. Begreppet transfer härstammar ursprungligen från den behavioristiska psykologin men blev emellertid kritiserat för sina oönskade associationer. (Ringbom 2007, 30.)

Eftersom begreppet transfer ännu är den mest använda termen (Ringbom 2007, 30) är det just den här termen som även vi använder. I den här undersökningen hänvisar termen transfer till lingvistik och används i synnerhet med hänsyn till **lexikal transfer**. Transfer kan förekomma i både grammatik och uttalet men bäst kommer den fram lexikalt, d.v.s. i ordförrådet. När man försöker tala ett främmande språk tycks ord från andra främmande språk ofta störa framställningen. (Ringbom 2001, 80.)

I det här kapitlet presenterar vi först en språkinlärningsteori som benämns kontrastiv analys. Kontrastiv analys spelar en viktig roll vid undersökningen av olika transferfenomen och därför tar vi med den här teorin även i vår undersökning. Därefter gör vi skillnad mellan förstaspråkets och andraspråkets inverkan på ordinlärningen i andraspråket. Inlärarspråket påverkas nämligen inte bara av förstaspråket utan även av de andra tidigare inlärd språken (Ringbom 2001, 78). Vidare jämförs den positiva resp. den negativa inverkan som lexikal transfer kan ha på inlärarspråket. Därefter gör vi skillnad mellan lexikal transfer och inlåning, som i viss mån är svåra att hålla isär. Olika typer av lexikal transfer presenteras i kapitel 6.7. Enligt Ringbom kan lånöversättningar, semantiska utvidgningar och falska vänner räknas till dessa. Alla belyses med både engelskspråkiga och tyskspråkiga exempel. Till sist redogör vi för olika faktorer som påverkar effekten av lexikal transfer.

6.1 Kontrastiv analys

Det finns olika språkinlärningsteorier och en av dessa är kontrastiv analys. **Kontrastiv analys** utgör en underdisciplin inom den tillämpade lingvistik och baserar sig huvudsakligen på behaviorism. Behavioristerna anser att de tidigare inlärd vanorna alltid har en viss inverkan på den nya vanan som håller på att läras in. Inom psykologin kallas det här fenomenet för **transfer**. (Johnson 2001, 59-60; Ringbom 1987, 47.) Redan de tidiga undersökningarna av transfer baserade sig på kontrastiv analys (Ringbom 2007, 32).

Med hjälp av kontrastiv analys är det möjligt att jämföra olika språk och därmed få reda på vilka språkliga skillnader som mest sannolikt kan orsaka fel i språkinlärningen och som därför ska betonas i inlärningssituationen. Det är viktigt att vara medveten om vilka egenskaper som överhuvudtaget kan jämföras med varandra. Exempelvis är det inte meningsfullt att jämföra artikelbruket t.ex. mellan finskan och engelskan/tyskan därför att det inte finns några artiklar i finskan. Vanligen brukar man jämföra de fonologiska, morfologiska och syntaktiska egenskaperna för att kunna märka både likheter och skillnader mellan olika språk. Det grundläggande syftet är att förutsäga vilka språkliga områden som betraktas som antingen lätta eller svåra. (Gass & Selinker 1994, 59-60; Sajavaara 2006, 14.)

Även om Gass & Selinker konstaterar att man vanligen brukar jämföra de fonologiska, morfologiska och syntaktiska egenskaperna mellan olika språk jämför vi emellertid i vår undersökning de lexikala egenskaperna mellan olika språk. Vi anser att kontrastiv analys är en användbar teori även med hänsyn till vår undersökning därför att vi först och främst vill få fram hur förstaspråkens olika ordstrukturer eller formella likheter påverkar respondenternas svar på ordtesterna. Enligt vår åsikt är det relativt lätt att jämföra just dessa egenskaper mellan olika språk.

Gass & Selinker (1994, 60) tar fram olika hypoteser för att närmare kunna förklara de bakomliggande faktorerna i kontrastiv analys:

1. Kontrastiv analys baserar sig på en språk teori enligt vilken språket betraktas som en vana och språkinlärningen på så sätt som ett skapande av nya vanor.
2. Största delen av de språkliga felen inom både produktion och reception orsakas av det förstaspråket.
3. Det är möjligt att beräkna antalet fel genom att jämföra skillnader mellan förstaspråket och det andraspråket.
4. Ju större skillnader det finns mellan de ovannämnda språken desto mer fel förekommer det i språkinlärningssituationer.
5. Det är i första hand just dessa skillnader som i synnerhet ska läras in.
6. Det är alltså skillnader och likheter mellan de ovannämnda språken som avgör om språkinlärningen känns lätt eller svår.

Om vi närmare betraktar de ovannämnda hypoteserna kan vi konstatera att alla är viktiga med hänsyn till vår undersökning. Dessa hypoteser stöder även vårt beslut att i det föregående kapitlet presentera och jämföra de egenskaper som kännetecknar de språk som är med i den här undersökningen. Exempelvis när vi nu redan på förhand är medvetna om de skillnader som finns mellan förstaspråket och det språket som ska läras in blir det lättare att bilda hypoteser om undersökningens resultat.

Inom kontrastiv analys kan man skilja mellan den starka och den svaga hypotesen. **Den starka hypotesen** hänvisar till en gammal föreställning enligt vilken en jämförelse mellan första- och andraspråket ger all information som behövs för att kunna utarbeta undervisningsmaterial. Enligt den starka hypotesen kan man alltså med hjälp av kontrastiv analys förutsäga vartenda problem och fel i språkinlärningen. Problemet med den starka hypotesen är emellertid att det helt enkelt inte stämmer. (Gass & Selinker 1994, 60-61; Johnson 2001, 63; Selinker 1992, 65.) Det är nämligen bara en liten del av språkinlärningssvårigheterna som orsakas av skillnaderna mellan olika språk (Sajavaara 2006, 14). På basis av det här problemet utvecklades den kontrastiva analysens **svaga hypotes** enligt vilken man bara kan identifiera och förklara fel och svårigheter. Nackdelen med den svaga hypotesen är emellertid att det inte är möjligt att på förhand förutsäga fel och svårigheter. (Johnson 2001, 63.)

Själv anser vi att både den starka och den svaga hypotesen är litet för begränsade. För det första tycker vi att det är möjligt att både förutsäga och i efterhand identifiera och förklara fel och svårigheter i språkinläringen. I detta avseende strider vår egen uppfattning mot den uppfattning som Johnson tar upp. För det andra är vi emellertid av den åsikten att det inte är möjligt att kartlägga vart och ett fel och alla svårigheter såsom den starka hypotesen påstår, vilket för sin del är i strid med den starka hypotesen.

6.2 Förstaspråkets inverkan på ordinläringen i andraspråket

Språkinläraren försöker alltid dra nytta av de tidigare inlärd språken och därför spelar de språkliga likheterna en avgörande roll vid inläringen. Vanligen är det förstaspråket som har en grundläggande betydelse i andraspråksinläringen. Inlärare brukar nämligen vara ovilliga att förändra sitt språkliga system som förstaspråket ursprungligen har skapat. (Ringbom 2007, 1-2, 71.)

Den här uppfattningen som Ringbom presenterar är enligt vår åsikt ett relativt starkt antagande. Vi anser nämligen att det här språkliga systemet som förstaspråket ursprungligen har skapat kan utvecklas speciellt på de mer avancerade inlärningsstadierna. Vi tycker att man då är mer mogen och kritisk för att kunna förstå skillnader mellan olika språk. Men naturligtvis är det alltid förstaspråket som skapar det starkaste språkliga systemet och som tycks ha inverkan på andraspråksinläring speciellt på nybörjarnivån och hos svaga inlärare även på senare inlärningsstadier.

Ringbom (2007, 51) konstaterar att svenskspråkiga kan ha nytta av sitt förstaspråk, speciellt på nybörjarnivån. Jämfört med finskspråkiga andraspråksinlärare kan svenskspråkiga känna igen och förstå mycket mer t.ex. engelska ord redan innan de börjar språkstudierna i skolan. På en mer avancerad språkinlärningsnivå uppfattar inlärare att orden i förstaspråket inte har ett ”ett-till-ett”-förhållande till orden i andra språk. De stöter t.ex. på homonymi och förstår att ett ord kan ha flera olika betydelser beroende av kontexten. (Ringbom 2007, 51, 72.) I detta avseende har Ringbom en likadan uppfattning

som vi om att inläraren på senare inlärningsstadier blir mer mogen och kritisk mot det språkliga systemet som förstaspråket ursprungligen har skapat.

Förstaspråket är alltså en viktig källa för att kunna utnyttja de språkliga likheterna speciellt på nybörjarnivån när inläraren ännu inte vet så mycket om språket som ska läras in. Om man lär sig ett språk som har ett besläktat förhållande till förstaspråket kan det vara nyttigt att inläraren drar nytta av förstaspråkets egenskaper. Sålunda behöver språkinläraren inte lägga ner så mycket tid på inlärningsprocessen. (Ringbom 1987, 33-34; 2007, 1-2.) När det gäller vår undersökning antar vi att det är de svenskspråkiga respondenterna som kan dra mer nytta av sitt förstaspråk när de svarar på den engelska och den tyska ordtesten. Detta beror naturligtvis på språksläktskap mellan dessa tre språk. Vidare har Ringbom (1987, 90-91) kommit fram till att de finlandssvenska studenterna gjorde proportionellt mer stavningsfel i engelska ord än de finska studenterna därför att de svenskspråkiga litar för mycket på stavningslikheterna mellan sitt förstaspråk och engelska.

Ifall den språkliga distansen (m.a.o. skillnader) mellan förstaspråket och andraspråket emellertid är stor kan inläraren inte stöda sig så mycket på sitt förstaspråk (Ringbom 2007, 1). Detta gäller även våra finskspråkiga respondenter eftersom finskan inte tillhör samma språkfamilj med engelska och tyska. Exempelvis kan en inlärare uppleva det väldigt svårt att lära sig kinesiska om han tidigare har bara lärt sig olika indoeuropeiska språk. I stället för förstaspråket är det möjligt att andraspråksinläringen i detta fall underlättas av till exempel L2-språket (se kapitel 6.3), vilket naturligtvis förutsätter att L2-språket och målspråket har mer gemensamma egenskaper med varandra. (Ringbom 2007, 1-2, 7.)

Alla forskare (Ringbom 1987; 2007; Sajavaara & Takala 2000; Sjöholm 1995 m.fl.) som har jämfört finskspråkiga och svenskspråkiga språkinlärare har kommit fram till att svenskspråkiga språkinlärare kan dra mer nytta av sitt förstaspråk vid inläringen av engelska. De flesta likheter mellan dessa språk kommer fram speciellt i ordförrådet. Ifall ordet i målspråket liknar det motsvarande ordet i förstaspråket både formellt och

semantiskt, behöver inläraren inte anstränga sig för att kunna lära sig ordet receptivt. Inläraren behöver bara anknyta det nya ordet till det motsvarande ordet i förstaspråket som redan finns lagrat i långtidsminnet. (Ringbom 2007, 71-72.)

I alla dessa undersökningar (Ringbom 1987; 2007; Sajavaara & Takala 2000; Sjöholm 1995 m.fl.) har svenskspråkiga inlärare nått bättre resultat än finskspråkiga. Svenskspråkiga språkinlärare kan alltid stöda sig på sitt förstaspråk för att underlätta språkinlärningsprocessen och gör därmed mindre fel på flera olika språkliga områden än finskspråkiga. I alla dessa undersökningar har det vidare kommit fram att finskspråkiga språkinlärare tydligen är medvetna om att deras förstaspråk skiljer sig från målspråket. Därför antar de att det inte finns några formella likheter mellan L1- och L2-ordförrådet. Eftersom finskan inte hör till samma språkfamilj som svenska, engelska och tyska är det naturligt att det inte finns så många gemensamma språkliga egenskaper i finskan med dessa indoeuropeiska språk.

Swan (2005, 162-163) konstaterar att språkinläringen blir ännu mer problematisk om en hel grupp av ord skiljer sig från den motsvarande ordgruppen i målspråket. Exempelvis har finskan bara få prepositioner. Finskans kasusändelser motsvaras av prepositioner i många andra europeiska språk och därför är det oftast just prepositioner som orsakar svårigheter hos finskspråkiga språkinlärare. (Swan 2005, 162-163.)

6.3 Inverkan från andra språk

De flesta studier av transfer har under de senaste decennierna handlat huvudsakligen om förstaspråkets inverkan på andraspråksinläring (De Angelis & Selinker 2001, 42; Ringbom 1987, 112). Transfer-effekten påverkas dock inte bara av språkinlärarens förstaspråk utan inläraren kan även utnyttja andra tidigare inlärd språk, speciellt om inläraren behärskar ett språk som ligger närmare målspråket än förstaspråket (Hammarberg 2001, 22; Ringbom 2007, 78). Det är allmänt känt att en erfaren språkinlärare redan har skaffat sig mycket kunskap om de allmänna

språkinlärningsprinciperna som kan vidareanvändas vid inläring av ett nytt främmande språk (De Angelis 2007, 7). Exempelvis kan en inlärare som har svenska som sitt förstaspråk, engelska som sitt L2-språk och tyska som sitt L3-språk vid inläringen av tyska påverkas inte bara av sitt förstaspråk utan även från det L2-språket engelska (Gibson et al. 2001, 139). Det är alltså möjligt att inläraren påverkas av mer än ett språk på samma gång (De Angelis 2007, 136).

Transfer-effekten kan även påverkas av ett främmande språk som inte är besläktat med förstaspråket men som inläraren exempelvis på grund av en längre utomlandsvistelse blivit exponerad för (Ringbom 2007, 79). Flera studier (Sikogukira 1994; Cenoz 2001 m.fl.) har kommit fram till att afrikanska och asiatiska språkinlärare drar mer nytta av t.ex. franska än av sitt förstaspråk när de lär sig t.ex. engelska. Inlärare vars förstaspråk inte tillhör den indoeuropeiska språkfamiljen tenderar alltså att utnyttja andra tidigare inlärd indoeuropeiska språk snarare än sitt förstaspråk (Ringbom 1987, 113).

Detta samma fenomen gäller även de finskspråkiga språkinlärarna. I finska skolor har engelskan ersatt svenskan som ett allmänt L2-språk och svenskan har blivit det vanligaste L3-språket. Därför är det oftast engelska som påverkar inläringen av svenska hos de finskspråkiga inlärarna. (Ringbom 2007, 86.) Vidare har inläringssituationen en viss inverkan på i vilken mån de tidigare inlärd främmande språken underlättar inläringen av ett nytt främmande språk. För att kunna utnyttja det tidigare inlärd främmande språket ska alltså det nya språket läras in på samma sätt, antingen informellt eller formellt. (Ringbom 1987, 113.)

Såsom i L1-transfer har det visat sig även i detta sammanhang att den språkliga inverkan från andra språk kommer fram speciellt i ordförrådet (De Angelis 2007, 41; Ringbom 1987, 114). En orsak till att transfer förekommer speciellt i ordförrådet kan vara det mentala lexikonets struktur. Det mentala lexikonet hos inlärare som behärskar flera olika språk består av ett nätverk, där förstaspråkets och de främmande språkens ordförråd är ihopkopplade. En sådan här struktur hjälper språkinläraren att förbinda orden med varandra. På det här viset kan inläraren komma ihåg orden bättre. (Targonska 2004, 118.)

Alla våra respondenter kan åtminstone tre olika språk och således kan vi alltså anta att även deras mentala lexikon består av just ett sådant här nätverk som Targonska presenterar.

Icke-avancerade språkinlärare kan ibland överföra semantiskt ekvivalenta ord från något annat främmande språk. Detta händer speciellt när inlärarens uppmärksamhet minskar. Oftast gäller det formord (t.ex. engelskans *and* istället för tyskans *und*) som inte är relevanta när man bara betraktar kommunikationens effektivitet. Detta fenomen kallas för **komplett språkväxling** (se närmare s. 51). (Ringbom 1987, 81.)

Det finns även andra faktorer som bidrar till att ord överförs från ett annat främmande språk: ett semantiskt ”ett-till-ett”-förhållande, formella likheter eller ett tidigt inlärningsskede. Att ord överförs från ett annat främmande språk kan betraktas som ett tecken på att inläraren inte tillräckligt kan hålla språken isär. Transfer kan även förekomma morfologiskt eller fonologiskt. Med hjälp av dessa morfologiska och fonologiska förändringar försöker inläraren anpassa inlärarspråket till målspråkets regler (se närmare kapitel 6.5). (Ringbom 2007, 81-82.)

Targonska (2004) har undersökt engelskans inverkan på inläringen av tyska ord hos elever som har polska som sitt förstaspråk. Enligt henne är det viktigt att likheterna mellan ordförråden i engelska och tyska lyfts fram i undervisningen. På så sätt märker eleverna att de inte behöver anstränga sig så mycket vid inläringen av nya tyska ord, vilket kan förbättra motivationen och öka intresset för språket. Targonska kommer fram till att kunskaper i engelska väsentligt underlättar inläringen av nya tyska ord, speciellt när eleverna själva lägger märke till de lexikala likheterna mellan dessa språk. Vidare visade undersökningen att kunskaper i engelska även kan ha en negativ inverkan på ordförrådet i tyska. Exempelvis kan ändelsefel som **Apfle (Apfel)* och **Tafle (Tafel)* förklaras med hjälp av inverkan från engelskans *apple* och *table*. (Targonska 2004, 118, 124, 133.) Targonskas resultat är viktiga även med hänsyn till vår undersökning därför att även våra respondenter alla lär sig både engelska och tyska och därmed kan dra nytta av engelskan vid inläringen av tyska ord.

6.4 Positiv vs. negativ transfer

Å ena sidan kan inläraren dra nytta av de tidigare inlärd språken men å andra sidan kan de språkliga likheterna även störa språkinläringen. Dessa två fenomen kallas för positiv transfer och negativ transfer. **Positiv transfer** betyder att överförandet av olika språkliga drag ger upphov till en struktur som är korrekt på målspråket. (Viberg 1989, 51.) Positiv transfer uppstår när språkinläraren använder exempelvis kognater eller andra likheter mellan förstaspråket och målspråket på ett rätt sätt (Odlin 1989, 26). Således kan positiv transfer uppfattas som ett hjälpmedel vid språkinläringen (Targonska 2004, 133-134).

Negativ transfer kan däremot betraktas som en följd av att överförandet gett upphov till en felaktig struktur (Viberg 1989, 51). Negativ transfer kan också kallas för **interferens** (Johnson 2001, 60). Det är speciellt negativ transfer som väcker intresse hos lingvister därför att bara de språkliga felen kommer till synes i de olika undersökningarna (Ringbom 2007, 6, 30). Själva språkinläraren kan emellertid inte göra skillnad mellan dessa två fenomen eftersom han normalt inte är medveten om skillnaden i resultat (Viberg 1989, 51).

När det gäller positiv transfer kan exempelvis en tysk inlärare som lär sig engelskans artiklar dra nytta av artikelsystemet som även finns i tyskan. I japanskan finns det emellertid inte ett likadant artikelsystem och därför förekommer det med stor sannolikhet negativ transfer hos de japanska språkinlärarna. Negativ transfer kan även förekomma hos en tysk inlärare som lär sig engelska. I den följande exempelsatsen har den tyska inläraren av engelska utnyttjat sitt förstaspråk på ett felaktigt sätt: * *I have hunger*. Den rätta översättningen lyder naturligtvis *I am hungry* men inläraren har översatt meningen direkt från sitt förstaspråk (*Ich habe Hunger*). (Johnson 2001, 60.)

Båda begreppen positiv transfer och negativ transfer är mycket centrala i vår undersökning. Vi använder dem i stor utsträckning när vi analyserar våra respondenters svar på ordtesterna. I den här undersökningen finns det några fall där det är litet tveklaktigt om svaret kan räknas till positiv eller till negativ transfer. Till dessa fall hör

sådana svar som visar att respondenten tydligt har letat efter det rätta ordet men han har haft svårigheter med ordets rättskrivning. Å ena sidan kan sådana svar betraktas som ett resultat av positiv transfer på grund av att respondenten uppenbarligen har vetat det efterfrågade ordet. Men å andra sidan skulle sådana svar i viss mån kunna betraktas som ett resultat av negativ lexikal transfer därför att han har skrivit ordet litet fel. I vår undersökning har vi emellertid bestämt att räkna sådana här svar till positiv lexikal transfer.

6.5 Lexikal transfer vs. inlåning

När det gäller lexikal inverkan från antingen förstaspråket eller andraspråket brukar man skilja mellan lexikal transfer och inlåning ('borrowing'). **Lexikal transfer** hänvisar till att inläraren utnyttjar likheter mellan lexikala mönster medan **inlåning** tyder på att inläraren överför lexikala enheter från ett språk till ett annat. Lexikal transfer baserar sig på inlärarens analyserade kunskap. Inläraren utnyttjar andra tidigare inlärd språk för att kunna fylla upp luckor i sin kunskap. Inlåning grundar sig däremot på inlärarens oanalyserade kunskap och återspeglar brist på kontroll hellre än brist på inlärarens kunskap. Det är i första hand inlärarens förstaspråk som orsakar lexikal transfer oavsett om förstaspråket är besläktat med målspråket eller inte. Inlåning orsakas däremot av ett besläktat språk som kan vara antingen inlärarens förstaspråk eller något annat tidigare inlärt språk. Skillnaden mellan transfer- och inlåningsprocesser är emellertid subtil. (Ringbom 1987, 50, 115, 128.)

Trots att den här undersökningen huvudsakligen koncentrerar sig på lexikal transfer kan även inlåning förekomma i respondenternas svar. Eftersom skillnaden mellan lexikal transfer och inlåning kan betraktas som relativt liten (Ringbom 1987, 116) betraktar vi inlåning som en del av lexikal transfer i vår undersöknings analysdel. Trots detta är det emellertid motiverat att kortfattat introducera hur inlåning uppträder i inlärarspråket.

I sin renaste form förekommer inlåning som **komplett språkväxling** ('complete language shift') som betyder att språkliga element överförs från ett språk till ett annat i omodifierad

form (Ringbom 1987, 117). I exemplen 1-7 har vi i stort sett utnyttjat Ringboms (1987) motsvarande exempel när det gäller engelskan. Eftersom han inte har tagit hänsyn till tyskan är alla de tyskspråkiga exemplen våra egna påhittade. I exemplet (1) illustreras hur omodifierade ord har överförts från svenskan till målspråket i fråga:

- (1) eng. *I am usually very *pigg after the diet.* (sv. *pigg* = ”refreshed”)
 ty. *Freitags fühle ich mich immer ziemlich *lat.* (sv. *lat* = ”faul”)

I exemplet (1) har språkinläraren överfört de svenskspråkiga orden *pigg* och *lat* till målspråket (engelska resp. tyska) i omodifierad form.

Inlåning förekommer även som **morfologiska och fonologiska förändringar** (’hybrids’, ’blends’ och ’relexifications’). På så sätt försöker inläraren anpassa inlärarspråket till målspråkets regler. (Ringbom 1987, 116-117.) I exemplet (2) belyses hur det här fenomenet uppträder i inlärarspråket:

- (2) eng. *I am good at many *amnys.* (sv. *ämne* = “subject”)
 ty. *Zwei *Förenungen haben sich aufgelöst.* (sv. *förening* = ”Verein”)

I exemplet (2) har inläraren förändrat de svenskspråkiga orden *ämne* och *förening* både morfologiskt och fonologiskt. I det engelskspråkiga exemplet ovan har inläraren försökt bilda ett engelskspråkigt ord genom vokalväxlingar. Vidare har han tillfogat engelskans pluralsuffix *-s* för att kunna uttrycka pluralitet som det föregående engelska ordet *many* förutsätter. I det tyskspråkiga exemplet har inläraren däremot ersatt svenskans substantivändelse *-ing* med tyskans substantivändelse *-ung*. Eftersom alla tyskspråkiga substantiv som slutar på suffixet *-ung* får pluraländelsen *-en* har inläraren tillfogat den här pluraländelsen till ordet som han själv har bildat.

6.6 Olika typer av lexikal transfer

När det gäller lexikal transfer antar inläraren att den semantiska strukturen hos ordet i förstaspråket och ordet i andraspråket är identisk (Ringbom 1987, 115). I det här kapitlet behandlas de typer av lexikal transfer som Ringbom (1987; 2007) tar fram i sina undersökningar: **lånöversättningar** ('loan translations'), **semantiska utvidgningar** ('semantic extensions') och **falska vänner** ('false friends' / 'deceptive cognates'). I vår undersökning är dessa begrepp ytterst centrala, speciellt vad beträffar lånöversättningar och falska vänner.

6.6.1 Lånöversättning

En typ av lexikal transfer kallas för **lånöversättning**. Lånöversättningar gäller i första hand idiom eller L1-sammansättningar som översätts ord för ord till målspråket. (Ringbom 1987, 115.) Exemplet (3) visar hur en finskspråkig inlärare har försökt översätta sammansatta ord direkt från sitt förstaspråk:

- (3) eng. *I need *fire sticks to light up the candle.* (fi. *tulitikut* = "matches")
 ty. *Hast du meine *Augenläser gesehen?* (fi. *silmäläsi* = "Brille")

I exemplet (3) har inläraren antagit att det sammansatta ordets struktur är likadan i både förstaspråket finska och målspråket i fråga. Detta har lett till felaktiga yttranden. Det är lätt att uppmärksamma inverkan av negativ transfer i exemplet ovan därför att de sammansatta ord som inläraren bildat inte existerar i målspråket. Dessutom är det möjligt att inläraren bildar sammansättningar som existerar i målspråket men vars betydelse i målspråket inte motsvarar betydelsen i förstaspråket. Det kan även förekomma positiv transfer som betyder att inläraren bildar ord som är fullt acceptabla. I sådana fall är det emellertid svårare att märka att ordet bildats som följd av lexikal transfer. (Ringbom 1987, 115.) I exemplet (4) illustreras hur en finskspråkig inlärare kan ha påverkats av positiv transfer:

- (4) eng. *Your sunglasses are on the table.* (fi. *aurinkolasit* = ”sunglasses”)
 ty. *Ich habe einen neuen Halsschmuck gekauft.* (fi. *kaulakoru* =
 ”Halsschmuck”)

I exemplet (4) har språkinläraren lyckats utnyttja sitt förstaspråk och kommit fram till helt korrekta ord i målspråket. I dessa fall behöver språkinläraren inte nödvändigtvis kunna det hela sammansatta ordet utantill utan det räcker med att han kan översätta både förleden och efterleden i sammansättningen. (Ringbom 1987, 115-116.)

6.6.2 Semantisk utvidgning

Även den andra typen av lexikal transfer, **semantisk utvidgning**, förekommer huvudsakligen bara mellan första- och andraspråket. Semantisk utvidgning tyder på att ordets semantiska egenskaper i förstaspråket utvidgas till ordet i målspråket. Språkinläraren utnyttjar alltså ett tidigare inlärt ord i en utvidgad betydelse på ett felaktigt sätt. (Ringbom 1987, 116-117.) Det här fenomenet illustreras i exemplet (5):

- (5) eng. *I bit myself in the *language.* (fi. *kieli* = både ”tongue” och ”language”)
 ty. *Meine *Sprache tut weh.* (fi. *kieli* = både ”Zunge” och ”Sprache”)

I exemplet (5) är det lätt att märka hur semantisk utvidgning har lett till lexikala fel. Orden i exemplen ovan är helt acceptabla ord men i de här fallen har inläraren bara använt dem i en felaktig kontext. (Ringbom 1987, 116.)

6.6.3 Falska vänner

Vissa ord i målspråket är speciellt bedrägliga eftersom de ligger så nära orden i förstaspråket. Sådana ord kallas för **falska vänner**. (Svartvik 2005, 230.) Falska vänner kan betraktas som lexikala fallgropar (Svartvik 2005, 230) eller som **missledande**

kognater (Ringbom 2007, 75). Fast de flesta kognater hjälper språkinläraren att stöda sig på sitt förstaspråk vid inläringen av ett nytt främmande ord finns det även kognater som orsakar negativ transfer. Antalet kognater som leder till positiv transfer är alltså större än antalet missledande kognater. När det gäller falska vänner är likheterna mellan orden i förstaspråket och målspråket helt formella. Det finns bara små semantiska likheter eller inga semantiska likheter alls i motsats till de två tidigare nämnda typerna av lexikal transfer, d.v.s. lånöversättningar och semantiska utvidgningar. Det kan vara lätt för språkinläraren att aktivera ett främmande ord som formellt liknar L1-ordet även om ordets betydelse skiljer sig från den tilltänkta betydelsen. (Ringbom 2007, 75-76.)

Kognater underlättar ordinläringen speciellt på nybörjarnivån och därför är det viktigt att betona lexikala likheter mellan första- och andraspråket. Inlärare på nybörjarnivån brukar bli förvirrade i synnerhet när det gäller mycket frekventa falska vänner. På en mer avancerad nivå får inläraren mer input om ordens korrekta betydelser, vilket leder till att antalet lexikala fel minskar i inlärarspråket. Falska vänner som förekommer i stort sett samma kontexter betraktas som knepigast för inlärare. Falska vänner orsakar mer fel i produktionen än i förståelsen. De har ofta ett lustigt eller oförglömligt inflytande på inlärarspråket. (Ringbom 2007, 75-76.)

I exemplet (6) illustreras hur den svenskspråkiga inläraren har blivit förvirrad av falska vänner som har helt olika betydelser:

- (6) eng. *My father works in that *fabric.* (sv. *fabrik* = "factory"; "fabric" = sv. *tyg*)
 ty. *Eine Katze hat vier *Tassen.* (sv. *tass* = "Pfote"; "Tasse" = sv. *kopp*)

På grund av att finskan inte är besläktat med engelskan eller tyskan bildar finskspråkiga inlärare inte så ofta felaktiga yttranden som orsakas av falska vänner. I sin undersökning märkte Ringbom (1987, 125) att finskspråkiga inlärare som lär sig engelska bara gör få fel som orsakas av den formella likheten mellan engelska och finska ord. Exemplet (7) visar hur en av Ringboms respondenter bildar ett ord genom att formellt utnyttja sitt förstaspråk:

- (7) *Our *perils will see what we have had and will understand us better.* (fi. *perillinen* = “descendant”)

(Ringbom 1987, 125.)

6.7 Olika faktorer som påverkar effekten av lexikal transfer

Lexikal transfer förekommer inte alltid lika starkt i inlärarspråket. Omfånget av transfer, d.v.s. transfer-börda ('the transfer load') beror på en hel del olika faktorer såsom på inlärningsskedet i de tidigare inlärd språken och på andra individuella faktorer, på distansen mellan språk, på antalet tidigare inlärd språk och på inlärningsordningen av olika språk (De Angelis 2007, 127, 132-133, 135). För att bättre kunna förstå omfånget av transfer hos olika individer vill vi kortfattat behandla dessa och några andra faktorer i det här kapitlet.

Alla språkinlärare skiljer sig från varandra på många olika sätt med hänsyn till olika individuella faktorer. Som redan tidigare sagt så förekommer det lexikal transfer oftare på nybörjarnivån än i ett senare inlärningsskede. De Angelis (2007, 133-134) konstaterar vidare att inlärarspråket påverkas även av sådana främmande språk som inläraren inte behärskar bra. Språkinlärare tycks speciellt kunna hålla isär sådana språk som de kan bättre. (De Angelis 2007, 133-134.) Ju mer inläraren gör framsteg i ordinlärningen desto bättre kan han organisera sitt mentala lexikon på basis av olika semantiska associationer (Ringbom 2001, 65). Därför förekommer det lexikal transfer framför allt i de språk som inläraren inte kan flytande (De Angelis 2007, 134).

De individuella ordinlärningsstrategierna har även en viss inverkan på effekten av lexikal transfer. I synnerhet kan de mest framgångsrika språkinlärarna som är intresserade av främmande språk dra nytta av en s.k. nyckelord-metod (jfr ”key word -method”) vid inlärningen av nya främmande ord. Den här metoden tyder på att inläraren har förmågan att bilda associationer mellan ett nytt främmande ord och det motsvarande ordet i

förstaspråket. Dessa ord liknar oftast bara varandra fonologiskt medan den semantiska förbindelsen till det främmande ordet är svag. (Ringbom 1987, 63-64.) Exempelvis kan en finskspråkig inlärare associera svenskans *katt* [katt] med ordet *katto* [katto] i sitt förstaspråk. Då kan han skapa en föreställning: *kissa on katolla*, d.v.s. ”det finns en katt på taket”. Den här metoden kräver naturligtvis att inläraren är mycket kreativ och fantasifull (Ringbom 1987, 63-64).

Dessutom finns det andra individuella faktorer som påverkar effekten av lexikal transfer. Till dessa faktorer hör till exempel inlärarens personlighet samt hans personliga och kulturella attityder till språket (Swan 2005, 167). Inlärarens motivation spelar också en viktig roll i det här sammanhanget. En mycket motiverad inlärare som lär sig ett språk som inte är besläktat med förstaspråket kan göra större framsteg i ordinlärningen än en omotiverad inlärare vars förstaspråk är besläktat med målspråket. (Odlin 1989, 129.) Dessutom tar bl.a. Odlin (1989, 136) och Ringbom (1987, 64) upp inlärarens ålder som en inverkan. Vidare konstaterar Ringbom (2007, 80) att inlärarens språkbegåvning, läskunnighet, metalingvistiska medvetande och sociala bakgrund har en viss inverkan på omfattningen av lexikal transfer. Alla dessa ovannämnda individuella faktorer är relativt svåra att ta hänsyn till i vår undersökning därför att vi inte känner våra respondenter för att kunna ta dessa faktorer i beaktande när vi analyserar resultaten.

Som redan tidigare konstaterats, så spelar den språkliga distansen en betydande roll när det gäller effekten av lexikal transfer. De mer besläktade språken möjliggör oftare lexikal transfer än språk vars ordförråd inte har gemensamma egenskaper med varandra. (Ringbom 2001, 65.) Vidare har antalet tidigare inlärda språk en betydande inverkan på effekten av lexikal transfer. Inlärarspråket påverkas ofta inte bara av förstaspråket utan även av alla andra språk som inläraren behärskar. Utöver den språkliga distansen mellan språken i fråga spelar också inlärarens skicklighet i olika språk en väsentlig roll i det här sammanhanget. Framför allt är det viktigt att ta hänsyn till hur spontant språkinläraren kan använda språket. (Ringbom 1987, 64.)

Det finns bara några få studier som belyser hur antalet tidigare inlärd språk spelar en roll vid inlärningsprocessen (De Angelis 2007, 127). En av dessa undersökningar handlade om förhållandet mellan antalet tidigare inlärd språk och inlärarens förmåga att ge exakta översättningar. Gibson och Hufeisen (2003) undersökte elever som lärde sig antingen engelska eller tyska som andraspråk. Syftet med undersökningen var att klarlägga om antalet tidigare inlärd språk hade en positiv eller en negativ inverkan på exaktheten i översättningarna. Bl.a. fann de att språkinlärare som hade tyska som sitt L4-språk nådde mycket bättre resultat i översättningarna än inlärare som hade tyska som sitt L2-språk. Inlärare som behärskar flera olika språk har helt enkelt mer information som de kan utnyttja i översättningsuppgiften. (Gibson & Hufeisen 2003, 99.)

Effekten av lexikal transfer påverkas vidare av i vilken ordning språken lärs in (De Angelis 2007, 134). Den här inlärningsordningen spelar en viktig roll även i vår undersökning och den tas hänsyn till när vi analyserar våra resultat. Detta område har undersökts bara i en liten mån men det har framkommit att förstaspråket har en större inverkan på inlärarens L2 än på inlärarens L3. Istället för inlärarens förstaspråk tycks L2-språket däremot ha en större inverkan på inlärarens L3. Å ena sidan brukar inlärare dra nytta av de språk som de använt mest under den senaste tiden och som alltså fortfarande är i färskt minnet. Men å andra sidan har det också framkommit att lexikal transfer förekommer även från de språk som inte använts på flera decennier. (De Angelis 2007, 134-135.)

7 MATERIAL OCH METOD

I de föregående kapitlen har vi granskat den teoretiska bakgrunden gällande ord, ordförråd och lexikal transfer. I det här kapitlet börjar vi däremot presentera vår egen undersökning. För att kunna få en tydligare bild av vår undersökning är det motiverat att presentera våra respondenter samt vårt frågeformulär som undersökningsmetod. Innan vi närmare koncentrerar oss på själva utförandet av undersökningen diskuterar vi emellertid de centrala forskningsproblemen och de väsentligaste hypoteserna.

7.1 Forskningsproblem och hypoteser

Ett av de första stegen i vår undersökning var att avgränsa och precisera forskningsproblem. Vi har formulerat och avgränsat två huvudproblem som vidare preciseras med hjälp av ett antal delproblem. I det följande presenterar vi våra preciserade forskningsproblem:

1. Hur kommer lexikal transfer fram i det engelska och det tyska ordförrådet hos de svenskspråkiga och de finskspråkiga gymnasisterna, speciellt när det gäller förstaspråkets inverkan?
 - Skiljer sig de svenskspråkiga och de finskspråkiga gymnasisterna från varandra i detta avseende?
 - Kommer andra språks inverkan fram i det engelska och det tyska ordförrådet hos de svenskspråkiga och de finskspråkiga gymnasisterna?
 - Drar de finskspråkiga gymnasisterna nytta av t.ex. svenskan i ordtesterna? Hur kommer det fram?
 - Klarar sig endera respondentgruppen bättre i ordtesterna?
2. Hur upplever de svenskspråkiga och de finskspråkiga gymnasisterna förhållandet mellan ordförråden i sitt förstaspråk, i engelska och i tyska?

- Skiljer sig de svenskspråkigas och de finskspråkigas uppfattningar från varandra?
- Stör eller hjälper förstaspråket de svenskspråkiga och de finskspråkiga gymnasisterna när det gäller det engelska och det tyska ordförrådet?
- Hur upplever de svenskspråkiga och de finskspråkiga gymnasisterna sambandet mellan det engelska och det tyska ordförrådet?
- I vilken mån stöder ordförråden i engelska och tyska varandra?

För att bättre kunna förstå syftet med den här undersökningen är det viktigt att motivera de ovannämnda forskningsproblemen. För det första finns det bara få undersökningar som handlar om lexikal transfer; de flesta undersökningar behandlar nämligen transferfenomenet i sin helhet utan att närmare koncentrera sig på bara ett språkligt område (se kapitel 6). För det andra vill vi jämföra svenskar och finnar därför att de flesta tidigare undersökningar jämför förstaspråkets inverkan på finlandssvenskar och finnar. Det är intressant att se om våra resultat liknar de tidigare undersökningarnas resultat. Både svenskar och finlandssvenskar har ju svenska som sitt förstaspråk och således blir det möjligt att jämföra våra resultat med slutsatserna i dessa tidigare undersökningar. Ringbom (1987 m.fl.) och Sjöholm (1995) har undersökt hur förstaspråkets inverkan kommer fram i engelskan medan vi i vår undersökning även tar hänsyn till tyskan.

I sina undersökningar har Ringbom och Sjöholm koncentrerat sig på hur transfer kommer fram i konkreta skriftliga uppgifter. Vi vill vidare ta reda på hurdana uppfattningar de svenskspråkiga och de finskspråkiga gymnasisterna har om förhållandet mellan ordförråden i sitt förstaspråk, engelska och tyska. Engelskan, tyskan och svenskan hör till samma språkfamilj (se kapitel 5), och därför är det intressant att se hur svenskarnas och finnarnas kunskaper och uppfattningar eventuellt skiljer sig från varandra när det gäller både det engelska och det tyska ordförrådet. Vidare är det intressant att se om våra resultat skiljer sig från de resultat som Ringbom och Sjöholm kom fram till. Det är också

viktigt att ta hänsyn till att svenskan i viss mån kan påverka de finskspråkiga respondenternas svar i vår undersökning. Alla finnar lär sig ju svenska i skolan.

De ovannämnda forskningsfrågorna är utformade för att ge svar på våra hypoteser som presenteras i det följande:

1. Förstaspråket påverkar respondenternas resultat i ordtesterna.
2. Positiv lexikal transfer förekommer mer i de svenskspråkigas svar på ordtesterna medan de finskspråkigas svar påverkas mer av negativ lexikal transfer.
3. Jämfört med finnarna klarar sig svenskarna bättre i ordtesterna eftersom deras förstaspråk hör till samma språkfamilj som engelska och tyska.
4. Förstaspråket påverkar respondenternas uppfattningar om förhållandet mellan ordförråden i sitt förstaspråk, engelska och tyska.
5. Finnarna uppfattar sambandet mellan sitt förstaspråk och engelska resp. tyska mer avlägset än svenskarna eftersom finskan inte tillhör samma språkfamilj som svenska, engelska och tyska.

7.2 Respondenter

Den här undersökningen utfördes både i Sverige och i Finland. I undersökningen deltog sammanlagt 44 gymnasister varav 24 gick på ett gymnasium i Göteborg och 20 på ett gymnasium i Mellersta Finland. Det svenska gymnasiet i vår undersökning är inriktat t.ex. på språk medan det finska gymnasiet inte har några speciella inriktningar. På båda gymnasierna finns gymnasister som har läst engelska och tyska tillräckligt länge för att kunna delta i undersökningen, vilket var den viktigaste orsaken till att vi valde just dessa skolor.

Av de 24 gymnasierna i Sverige hade två ett annat förstaspråk än svenska och två kunde engelska lika bra som sitt förstaspråk (svenska). För att kunna få så jämförbara och

pålitliga resultat som möjligt bestämde vi oss för att utesluta dessa fyra respondenter. En av de 20 gymnasisterna i Finland meddelade däremot att hon kunde svenska lika bra som sitt förstaspråk finska men henne har vi inte uteslutit i analysen på grund av att svenskkunskanden inte testas i frågeformuläret. I analysen av den här undersökningen har vi alltså tagit hänsyn till sammanlagt 40 respondenter varav 20 har svenska och 20 har finska som sitt förstaspråk. Tio av de 20 svenskspråkiga är flickor och tio är pojkar. När det gäller de finskspråkiga respondenterna är antalet flickor tolv och antalet pojkar åtta.

Urvalet i den här undersökningen är ganska litet. Med hjälp av det här lilla urvalet vill vi först och främst få nyttig information med hänsyn till lärararbetet; meningen är ju inte att generalisera undersökningens resultat till att gälla alla svenskar resp. alla finnar. Resultaten är emellertid vägledande och ger fingervisning om hur de svenskspråkiga resp. de finskspråkiga anser förhållandet mellan sitt förstaspråk och engelska eller tyska. Vidare möjliggör det lilla urvalet att vi bättre kan ta hänsyn till enstaka intressanta fall.

När vi valde våra respondenter var den viktigaste förutsättningen att de var gymnasister och att de hade läst både engelska och tyska minst fyra år. Således har våra respondenter tillräckligt goda kunskaper i båda språken för att kunna svara på vårt frågeformulär. Orsaken till att vi undersöker gymnasister i stället för t.ex. elever på högstadiet är att gymnasisternas ordförråd är mer omfattande och mångsidigare än högstadieelevernas. Alla våra svenskspråkiga respondenter har läst engelska i genomsnitt nio år och de finskspråkiga respondenterna i genomsnitt sju och ett halvt år. De svenskspråkiga respondenterna har däremot läst tyska i genomsnitt fem år medan medeltalet hos de finskspråkiga respondenterna är fem och ett halvt år. Således kan vi konstatera att båda grupperna är tillräckligt jämförbara med varandra.

När det gäller respondenternas betyg i både engelska och tyska var vi tvungna att hitta på ett eget sätt att räkna medeltalet därför att betygsskalorna är olika i Sverige och i Finland. Betygsskalan i Sverige består av fyra olika nivåer: mycket väl godkänd (MVG), väl godkänd (VG), godkänd (G) och icke godkänd (IG). I Finland använder man däremot en sexgradig betygsskala från 4 (icke godkänd) till 10 (det bästa betyget). Vi har slagit

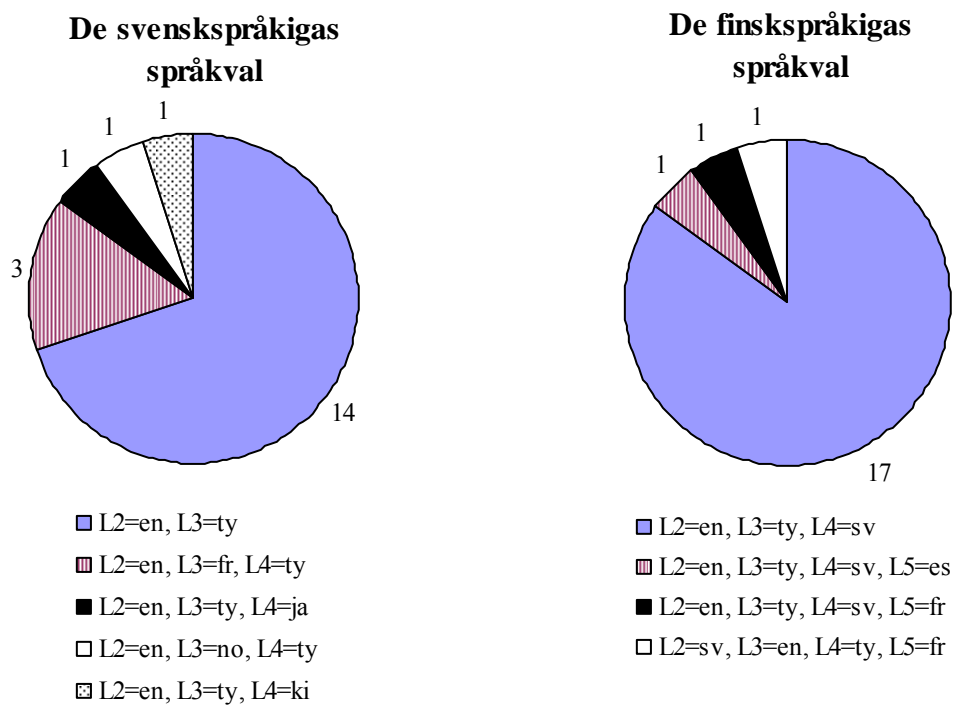
samman dessa två betygsskalor så att Sveriges MVG och Finlands 9-10 motsvarar betyget 3 i den här undersökningen, VG och 7-8 motsvarar betyget 2, G och 5-6 betyget 1 och IG och 4 betyget 0. Enligt den här självskapade betygsskalan får de svenskspråkiga betyget 2,4 och de finskspråkiga betyget 2,8 i engelska. Betyget i tyska är 2,2 hos de svenskspråkiga medan de finskspråkiga får betyget 2,7. På basis av dessa betyg är undersökningsgrupperna jämförbara med varandra även om de svenska gymnasisterna generellt har något lägre betyg.

När det gäller de främmande språk som våra respondenter har läst i skolan i minst ett år, kan vi konstatera att språkvalet är förhållandevis homogent i båda undersökningsgrupperna. Av de 20 svenskspråkiga respondenterna har 15 läst bara engelska och tyska i skolan. Av dessa 15 har en respondent lärt sig norska och en har lärt sig engelska utanför skolan. Vidare finns det tre svenskspråkiga respondenter som har även läst franska i skolan, en som har läst japanska och en som har läst kinesiska.

När det gäller inlärningsordningen av dessa språk har 14 av de svenskspråkiga respondenterna engelska som sitt L2-språk och tyska som sitt L3-språk. Tre har engelska som sitt L2, franska som sitt L3 och tyska som sitt L4. Vidare finns det tre svenskspråkiga respondenter varav en har engelska som sitt L2, tyska som sitt L3 och japanska som sitt L4, en har engelska som sitt L2, norska som sitt L3 och tyska som sitt L4 samt en vars L2 är engelska, L3 är tyska och L4 kinesiska. Alla våra svenskspråkiga respondenter har alltså engelska som sitt L2, 16 har tyska som sitt L3 och fyra som sitt L4. De svenskspråkiga respondenternas språkval och -inlärningsordning illustreras i figur 1.

De finskspråkiga respondenterna har däremot ett litet mer omfattande språkval, vilket beror på att alla finnar lär sig svenska i skolan. Av de 20 finskspråkiga respondenter har alla läst engelska, svenska och tyska i skolan. 18 av de finskspråkiga har läst bara engelska, svenska och tyska i skolan och en av dessa har lärt sig även spanska utanför skolan. Två av de finskspråkiga respondenterna har vidare läst franska i skolan. Den ena av de två har lärt sig svenska även utanför skolan. När det gäller inlärningsordningen av

alla språk har 19 av de finskspråkiga respondenterna engelska som sitt L2-språk, tyska som sitt L3-språk och svenska som sitt L4-språk. Av dessa 19 har en vidare spanska som sitt L5 och en har franska som sitt L5. En av de finskspråkiga har svenska som sitt L2, engelska som sitt L3, tyska som sitt L4 och franska som sitt L5. Figur 1 illustrerar även de finskspråkiga respondenternas språkval och -inlärningsordning.

Figur 1. De svenskspråkiga och de finskspråkiga respondenternas språkval och inlärningsordning. (en = engelska, ty = tyska, sv = svenska, fr = franska, ja = japanska, no = norska, ki = kinesiska, es = spanska)

7.3 Frågeformulär

I den här undersökningen utfördes datainsamlingen med hjälp av ett frågeformulär. Ett annat sätt att samla in data skulle ha varit att låta respondenterna skriva engelskspråkiga och tyskspråkiga uppsatser om ett visst ämne. Med hjälp av ett strikt utarbetat

frågeformulär är det emellertid möjligt att samla in så exakta data som möjligt och således kunna få mer jämförbara resultat mellan de svenskspråkiga och de finskspråkiga respondenterna. Med hjälp av svarsalternativ på skalan är det dessutom lättare för respondenterna att uttrycka sina egna uppfattningar om förstaspråkets inverkan på det engelska och det tyska ordförrådet. Vi anser att respondenterna inte skulle ha haft så mycket att säga om det här litet komplicerade ämnet om de hade skrivit med egna ord om ämnet. För att kunna uttrycka sina uppfattningar med egna ord formulerade vi ändå två öppna frågor (se bilagorna 1 & 2, frågorna G11 och G12) om det engelska och det tyska ordförrådet i slutet av frågeformuläret.

Frågeformuläret finns både på svenska (se bilaga 1) och på finska (se bilaga 2) och innehållet av båda exemplaren är identiska med varandra. Frågeformuläret består av sju olika delar (A-G) varav den första delen A innehåller bakgrundsfrågor. Delarna B och C innehåller två skilda tester som handlar om ordförrådet i engelska och i tyska. I delarna D-G frågar vi efter respondenternas egna åsikter och uppfattningar om det engelska och det tyska ordförrådet. Delarna B-G presenteras närmare i det här kapitlet. Varje del (A-G) innehåller numrerade punkter till vilka hänvisas med hjälp av den stora bokstaven (A-G) och numret i fråga. Exempelvis betyder kombinationen B4 den fjärde punkten i del B. I fortsättningen hänvisar vi till de olika punkterna i frågeformuläret med hjälp av sådana här bokstavs- och nummerkombinationer.

Vi utförde undersökningen i Sverige i slutet av januari 2009 och i Finland i början av februari 2009. Innan vi delade ut frågeformulären till våra respondenter gav vi dem muntliga instruktioner om hur frågeformuläret ska fyllas i. Först fick våra respondenter svara på delarna A-C. Därefter bad vi dem att lämna pappren tillbaka till oss och sedan fick de svara på delarna D-G. På grund av att utdelningen av frågeformulären skedde på det här litet komplicerade viset bestämde vi oss för att vara fysiskt närvarande i själva undersökningssituationen både i Sverige och i Finland. På det här viset fick vi också möjlighet att berätta litet om själva undersökningen för våra respondenter. Vidare ville vi säkerställa att respondenterna inte kunde använda ordböcker. Att svara på hela frågeformuläret tog ungefär en halv timme i båda länderna. Innan vi delade ut

frågeformuläret till de egentliga respondenterna ville vi utföra en s.k. pilotundersökning som presenteras närmare i det följande kapitlet.

7.3.1 Pilotundersökning

Innan frågeformuläret fick sin slutliga form testades det av fem testpersoner. Den här s.k. pilotundersökningen utfördes i början av januari 2009. Alla våra pilotpersoner hade läst både engelska och tyska och var av varierande ålder. Efter att ha testat frågeformuläret gjorde vi ännu några förändringar och preciserade de påståenden som verkade vara litet missvisande.

De flesta förändringar berörde de båda ordtesterna (delarna B och C). Den största förändringen var att vi tillade ett par lättare ord (B3, B6, B11, B14, C3, C6, C11, C14) i båda testerna för att respondenterna inte skulle inse frågeformulärets yttersta avsikt och för att frågeformuläret inte skulle kännas så svårt. Alla ord (B1-B16 samt C1-C16) som finns med i det slutliga frågeformuläret sammanfattas i tabell 1. Vi kom fram till att delarna D-G i hög grad var tillräckligt tydliga och därför finjusterade vi bara några påståenden närmast med tanke på ordval och ordföljd. Den största förändringen var att ett påstående i del D formulerades helt på nytt och att ett helt nytt påstående (D12) lades till.

7.3.2 Ordtester som datainsamlingsmetod

Tester och prov har länge varit ett sätt att mäta individfaktorer i olika sammanhang. Tester är standardiserade instrument vars olika användningsområden har medfört att det finns en hel del olika tester även idag. Gemensamt för alla tester är att de innehåller uppgifter som är noggrant utprovade. (Patel & Tebelius 1987, 88-89.) Del B i vårt frågeformulär består av en ordtest på engelska medan del C är en ordtest på tyska (se bilagorna 1 och 2).

Båda dessa tester innehåller två olika uppgifter varav den första är en typisk lucktest och den andra en ren översättningsuppgift där enstaka ord ska översättas från engelska resp. tyska till svenska resp. finska. De flesta ord i lucktesten har vi valt ut så att respondenterna lätt översätter orden direkt från antingen svenska eller finska. Ledtråden ges inom parentes antingen på svenska eller på finska. På grund av att finskan inte tillhör samma språkfamilj som svenska, engelska och tyska är det omöjligt att testa sådana ord som bara de finskspråkiga respondenterna skulle kunna dra nytta av. Eftersom den här undersökningen i grunden handlar om lexikala enheter tyckte vi att det inte var rimligt att t.ex. använda översättningsmeningar som datainsamlingsmetod i ordtesterna. I så fall borde vi även ha tagit hänsyn till t.ex. syntaxen, vilket skulle ha gjort det svårare att begränsa undersökningsområdet.

När det gäller del B kan de svenskspråkiga respondenterna dra nytta av den svenskspråkiga ledtråden när de svarar på punkterna B2 och B4. På grund av detta antar vi att de svenskspråkiga respondenterna når bättre resultat i dessa punkter. I meningarna B1, B5 och B7 kan varken de svenskspråkiga eller de finskspråkiga respondenterna utnyttja sitt förstaspråk. I meningarna B3 och B6 frågar vi däremot efter sådana ord som borde vara lätta för alla respondenter. I meningen B8 spelar meningskontexten en avgörande roll för de finskspråkiga respondenterna därför att ledtråden på finska egentligen har två olika referenter, d.v.s. ordet kan tyda på två olika saker. I den här punkten ser ledtråden på svenska mycket likadan ut som det rätta svaret på engelska och därför antar vi att de svenskspråkiga respondenterna inte gör så många fel här. Alla ord som finns med i den engelska lucktesten sammanfattas i tabell 1.

Den andra uppgiften i del B handlar om enstaka engelska ord varav de flesta ser bekant ut men som emellertid kan leda till en felaktig översättning. Även dessa ord sammanfattas i tabell 1. Orden i B11 och B14 är väldigt frekventa och borde inte orsaka respondenterna något huvudbry. De är inte heller missledande och därför antar vi att både de svenskspråkiga och de finskspråkiga respondenterna når de bästa resultaten just i dessa punkter av uppgiften. De övriga orden i den här uppgiften är däremot mer komplicerade

därför att de till sitt utseende liknar något ord i svenskan men de engelska orden har emellertid inte samma betydelse som de liknande orden i svenskan.

Punkt	Ledtråden	Det rätta svaret	Punkt	Ledtråden	Det rätta svaret
B1	årstid / vuodenaika	season	C1	glasögon / silmälasit	Brille
B2	smugglare / salakuljettaja	smuggler	C2	tårta / täytekakku	Torte
B3	skola / koulu	school	C3	katt / kissa	Katze
B4	kasta upp / antaa ylen	throw up	C4	vulkan / tulivuori	Vulkan
B5	barnvagn / lastenvaunut	pram	C5	försova sig / nukkua pommiin	(sich) verschlafen
B6	vinterjacka / talvitakki	winter jacket	C6	fotboll / jalkapallo	Fußball
B7	rörmokare / putkimies	plumber	C7	flickvän / tyttöystävä	Freundin
B8	tunga / kieli	tongue	C8	tunga / kieli	Zunge
B9	fabric	tyg / kangas	C9	Tasse	kopp / kuppi
B10	blanket	filt / peitto	C10	Öl	olja / ölgy
B11	horse	häst / hevonen	C11	Hund	hund / koira
B12	chef	kock / kokki	C12	Ansicht	åsikt / mielipide
B13	eventually	slutligen / lopulta	C13	Bär	björn / karhu
B14	teacher	lärare / opettaja	C14	Sonne	sol / aurinko
B15	swamp	träsk / suo	C15	Enkel	barnbarn / lapsenlapsi
B16	gift	gåva / lahja	C16	fast	nästan / melkein

Tabell 1. Sammanfattning av alla ord som testas i frågeformuläret. (Punkterna B1-B8 = den engelska lucktesten, B9-B16 = den engelska översättningsuppgiften; C1-C8 = den tyska lucktesten, C9-C16 = den tyska översättningsuppgiften)

Ordtesten på tyska i del C är alltså till struktur likadan som testen på engelska (del B). Alla ord som finns med i den tyska ordtesten sammanfattas i tabell 1. I punkterna C2, C4 och C5 kan de svenskspråkiga respondenterna dra nytta av ledtråden som ges inom parentes när de fyller i dessa meningar. Därför antar vi att de svenskspråkiga respondenterna når bättre resultat i dessa tre punkter. I meningarna C1 och C7 kan varken de svenskspråkiga eller de finskspråkiga respondenterna stöda sig på utseendet av ordet inom parentes när de översätter ordet till tyska. I meningarna C3 och C6 frågar vi däremot efter sådana ord som borde vara lätta för alla respondenter. Såsom i mening B8 i den engelska ordtesten spelar meningens kontexten en avgörande roll även i mening C8. Även här kan de finskspråkiga respondenterna bli förvirrade eftersom ledtråden på finska egentligen har två olika referenter, d.v.s. ordet kan tyda på två olika saker. I den här

punkten liknar ledtråden på svenska ganska mycket det rätta svaret på tyska och därför antar vi att de svenskspråkiga respondenterna inte gör så många fel här.

Tanken med den andra uppgiften i del C är densamma som tanken med den andra uppgiften i del B. Uppgiften handlar alltså om enstaka tyska ord varav de flesta ser bekant ut men som emellertid kan leda till en felaktig översättning. Orden i C11 och C14 är mycket frekventa och därför borde de inte orsaka några svårigheter hos våra respondenter. De är inte heller missledande och därför är det just dessa punkter av uppgiften där vi antar att både de svenskspråkiga och de finskspråkiga respondenterna når de bästa resultaten. I den här uppgiften är däremot de övriga orden svårare därför att de till sitt utseende liknar något ord i svenskan men de tyska orden har emellertid inte samma betydelse som de liknande orden i svenskan.

7.3.3 Skalfrågor som datainsamlingsmetod

Utöver ordtester har vi använt skalfrågor som datainsamlingsmetod. Med hjälp av skalfrågor kan man framföra olika påståenden på vilka respondenterna svarar enligt en viss svarsskala (Hirsjärvi et al. 2007, 195). I delarna D-G i vårt frågeformulär frågar vi efter respondenternas egna åsikter och uppfattningar om det engelska och det tyska ordförrådet. Varje del innehåller olika påståenden på vilka man svarar genom att välja det lämpligaste alternativet i svarsskalan.

I del D i frågeformuläret finns det påståenden som handlar om respondenternas egna allmänna ordinlärningsuppfattningar (påståendena D1-D5) samt påståenden som mäter respondenternas allmänna uppfattningar om likheter och skillnader mellan språk (påståendena D6-D10). Påståendena D11 och D12 handlar däremot om själva ifyllandet av ordtester. I del D är svarsskalan tvågradig med alternativen *ja* (1) och *nej* (2). Delarna E och F i frågeformuläret handlar om respondenternas åsikter och uppfattningar om det förstaspråkets och de främmande språkens inverkan på det engelska (del E) resp. tyska (del F) ordförrådet. Påståendena i del G berör respondenternas uppfattningar om

förhållandet mellan det engelska och det tyska ordförrådet. Svarsskalan i alla dessa tre delar E-G är fyrgradig med svarsalternativen *ofta* (1), *ibland* (2), *sällan* (3) och *aldrig* (4).

7.4 Kvalitativa och kvantitativa undersökningsmetoder

Det har skrivits och diskuterats en hel del kring kvantitativ och kvalitativ forskning som om det vore frågan om två skilda konkurrerande vetenskapliga inriktningar. En forskning som i huvudsak är kvantitativt inriktad har många gånger kvalitativa inslag likaväl som kvalitativt inriktad forskning använder kvantitativ information. Kvantitativa och kvalitativa forskningsmetoder kan alltså komplettera varandra. (Hirsjärvi et al. 2007, 131-132.) Även i den här undersökningen använder vi kvantitativa metoder som stöd för våra kvalitativa metoder. I vilken mån dessa metoder används i vår undersökning kommer vi att redogöra i det här kapitlet.

I den här undersökningen har vi använt huvudsakligen kvalitativa analysmetoder. De flesta av våra forskningsfrågor är sådana att de förutsätter kvalitativa svar. Ett av våra forskningsproblem är till exempel *hur* lexikal transfer kommer fram i ordförrådet. På det här problemet vill vi hitta svaret genom att använda ordtester (delarna B och C i frågeformuläret). Vidare använder vi kvalitativa metoder när vi analyserar de öppna frågorna i slutet av del G samt när vi drar slutsatser av respondenternas svar på de övriga frågorna i delarna D-G. Vid sidan av kvalitativa metoder använder vi även kvantitativa metoder i viss mån. Informationen som insamlas med hjälp av frågeformuläret omformas till olika siffror och kräver således kvantitativa analysmetoder.

I de följande kapitlen börjar vi analysera respondenternas svar. Kapitel 8 handlar om förekomsten av lexikal transfer i ordtesten på engelska medan förekomsten av lexikal transfer i ordtesten på tyska presenteras i kapitel 9. I det sista analyskapitlet 10 redogör vi däremot för respondenternas egna uppfattningar om förhållandet mellan ordförråden i förstaspråket, engelska och tyska.

8 LEXIKAL TRANSFER I DEN ENGELSKA ORDTESTEN

I det här kapitlet behandlar vi både de svenskspråkiga och de finskspråkiga respondenternas svar på den engelskspråkiga ordtesten (del B i frågeformuläret). Hela den engelska ordtesten i frågeformuläret finns som bilaga (bilagorna 1 & 2). Respondenternas svar på den tyskspråkiga ordtesten analyseras senare i kapitlet 9. Först presenterar vi alla respondenternas svar på lucktesten punkt för punkt och därefter i kapitlet 8.2 analyserar vi respondenternas svar på översättningsuppgiften. I kapitlet 8.3 behandlar vi hela den engelska ordtestens resultat i koncentrat. De svenskspråkiga respondenternas alla olika svarsvarianter presenteras i bilaga 3 och de finskspråkigas alla svarsvarianter i bilaga 4.

8.1 Respondenternas svar på lucktesten på engelska

8.1.1 Ordet *årstid* / *vuodenaika*

Ordet *årstid* / *vuodenaika* testades i mening B1 i frågeformuläret:

Summer is my favorite season.

I den här punkten letade vi efter engelskans ord *season*. Naturligtvis kan även svar som *time of year* och *time of the year* betraktas som helt korrekta. För det första kan vi konstatera att variationen i svaren på denna punkt är ganska liten hos både de svenskspråkiga och de finskspråkiga respondenterna. Bland de svenskspråkiga finns det fem olika svarsvarianter och fyra bland de finskspråkiga. 18 av både de 20 svenskspråkiga och de 20 finskspråkiga svarade rätt på den här punkten. 9/20 av de svenskspråkiga och 15/20 av de finskspråkiga svarade *season* medan 9/20 av de svenskspråkiga och 3/20 av de finskspråkiga svarade *time of (the) year*. I något avseende kan svaret *time of (the) year* betraktas som ett resultat av positiv transfer: det är nämligen möjligt att respondenterna har översatt både sammansättningens förled (*vuosi* / *år*) och

efterled (*aika / tid*) till engelska (*year* och *time*) men de har även kunnat bilda det rätta uttrycket *time of (the) year* utan inverkan av förstaspråket.

För det andra kan vi konstatera att lexikal transfer har påverkat bara de finskspråkiga respondenternas svar negativt. Båda de 2/20 finskspråkiga som har svarat fel på den här punkten har översatt sammansättningen *vuodenaika* nästan direkt från sitt förstaspråk till engelska, vilket har lett till svaret **yeartime*. Den enda skillnaden är att förledens genitivkasus (*vuoden-*) inte syns i den felaktiga engelska översättningen. I det här fallet av lexikal transfer är det alltså fråga om en lånöversättning. Respondenternas olika svarsvarianter illustreras i tabell 2.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
season	det rätta svaret	9	15	nej
time of (the) year	det rätta svaret	9	3	ja?
*yeartime	lånöversättning	0	2	ja
*period/*part of the year	överiga felaktiga svar	2	0	nej

Tabell 2. Ordets årstid / *vuodenaika* olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer. (S = de svenskspråkiga respondenterna, F = de finskspråkiga respondenterna)

8.1.2 Ordet *smugglare / salakuljettaja*

I mening B2 i frågeformuläret fick respondenterna översätta ordet *smugglare / salakuljettaja* till engelska:

The smuggler was arrested on the border on Sunday.

I denna punkt är det bara ordet *smuggler* som kan accepteras. Eftersom engelskans ord *smuggler* liknar det motsvarande ordet *smugglare* i svenskan kan de svenskspråkiga dra nytta av sitt förstaspråk när de översätter ordet. Detta kan man också se i resultaten. Om man bara accepterar svar vars skriftbild är helt korrekt finns det 7/20 rätta svar bland de svenskspråkiga. Såsom även Ringbom konstaterar behöver inläraren bara anknyta det nya

ordet till det motsvarande ordet i förstaspråket som redan finns lagrat i långtidsminnet (Ringbom 2007, 71-72). Även bland de finskspråkiga finns det 6/20 helt korrekta svar.

Men ifall man räknar med alla svar vars skriftbild avsevärt påminner om det rätta svaret *smuggler* finns det så många som 14/20 rätta svar bland de svenskspråkiga. Det motsvarande antalet rätta svar bland de finskspråkiga är i så fall däremot bara 8/20. Av dessa antal är det även möjligt att dra slutsatsen att de svenskspråkiga har stora svårigheter med ordets rättskrivning. Exempel på de svenskspråkigas felaktiga skriftbilder är **smugler*, **smugglerer*, **smuggulor* och **smagluer*.

Negativ lexikal transfer förekommer bara i de finskspråkigas svar. Detta beror på den finskspråkiga ledtråden *salakuljettaja* som kan ge upphov till lånöversättningar. I 8/20 fall har de finskspråkiga försökt bilda det engelska ordet genom att stödja sig på sitt förstaspråk. Interferens d.v.s. negativ transfer kommer fram i svaren såsom **secret driver*, **secret keepers*, **secret taker* och **hidetransporter*. Tabell 3 belyser de olika svarsvarianterna på punkt B2 i frågeformuläret.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
smuggler	det rätta svaret	7	6	S:ja, F:nej
*smugler/*smuggeler osv.	det rätta ordet, felaktig skriftbild	7	2	S:ja, F:nej
*secret driver/*hidetransporter osv.	lånöversättning	0	8	ja
*togglar/*dealer/*hostage osv.	övriga felaktiga svar	6	4	nej

Tabell 3. Ordets *smugglare* / *salakuljettaja* olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

8.1.3 Ordet *kasta upp* / *antaa ylen*

I punkt B4 i frågeformuläret testades ordet *kasta upp* / *antaa ylen*:

This disgusting smell makes me throw up.

I denna punkt letade vi efter engelskans ord *throw up* men även orden *puke* och *vomit*, som bara förekom i de finskspråkigas svar, är helt acceptabla. Endast 10/20 finskspråkiga har svarat rätt på den här punkten medan alla svar bland de svenskspråkiga kan betraktas som rätta; 3/20 svenskspråkiga har bara skrivit ordet litet fel. Två har skrivit **throu up* och en har svarat **throw upp*. Alla de svenskspråkigas svar kan anses som ett resultat av positiv lexikal transfer: de har kunnat översätta den svenskspråkiga ledtråden direkt till engelska.

I svarsvarianten **throw upp* har den svenskspråkiga respondenten överfört ett helt ord (*upp*) direkt från sitt förstaspråk. Såsom Ringbom konstaterar kan detta bero på brist på kontroll hos inläraren. Enligt honom förekommer inlåning i sin renaste form som komplett språkväxling. Även i detta fall har respondenten överfört ett ord från sitt förstaspråk svenska i omodifierad form till engelska.

I den här punkten är det speciellt intressant att se att inte en enda av de finskspråkiga har bildat uttrycket direkt med hjälp av den finskspråkiga ledtråden, d.v.s. ingen har bildat ett uttryck som **give up* eller något dylikt. Även om det finns betydligt mer olika svarsvarianter hos de finskspråkiga än hos de svenskspråkiga förekommer det inte någon form av lexikal transfer i de finskspråkigas olika svar.

8.1.4 Ordet *barnvagn* / *lastenvaunut*

Ordet *barnvagn* / *lastenvaunut* testades i mening B5 i frågeformuläret:

Yesterday we bought a new pram / carriage.

Om man betraktar hela lucktesten på engelska är det just den här punkten där det förekommer mest variation hos både de svenskspråkiga och de finskspråkiga respondenterna. Detta kan tyda på att ordet *barnvagn* / *lastenvaunut* betraktades som svårt av våra respondenter. Det är nämligen bara en respondent bland de svenskspråkiga

och en bland de finskspråkiga som har svarat rätt. En finskspråkig respondent har vidare bildat ordet **children cariages*. Detta svar påminner mycket om ordet *children's carriage* som är helt acceptabelt i detta sammanhang. Alla de övriga svaren är antingen helt felaktiga eller syftar på andra referenter. Exempelvis hör svaren som **babycarrier*, **childcarrier* och **babychair* till samma semantiska kategori men betyder inte samma sak som *barnvagn / lastenvaunut*.

I den här punkten kommer lexikal transfer fram i både de svenskspråkigas och de finskspråkigas olika svarsvarianter. De flesta respondenter har försökt utnyttja sitt förstaspråk genom att översätta ledtrådens *barnvagn / lastenvaunut* förled och/eller efterled direkt från sitt förstaspråk. Lexikal transfer syns bättre i de finskspråkigas svar: 13/20 svenskspråkiga och så många som 18/20 finskspråkiga har försökt stöda sig på sitt förstaspråk. Exempel på sådana här felaktiga svar är **childrens wagon*, **babycar*, **childcar* och **childtruck* bland de svenskspråkiga och **childvagn*, **children's van*, **children mobile* och **babycart* bland de finskspråkiga. Som rena lånöversättningar kan räknas de svenskspråkigas svar **childrens wagon*, **babycar*, **childcar*, **baby wagon* och **child vageon* och den finskspråkigas svar **childvagn*. Det är alltså sammanlagt 5/20 svar bland de svenskspråkiga och 1/20 svar bland de finskspråkiga som kan räknas som rena lånöversättningar. Även om lexikal transfer syns i allmänhet bättre i de finskspråkigas svar på den här punkten finns det alltså mer rena lånöversättningar bland de svenskspråkigas svar än bland de finskspråkigas.

När det gäller ordet **childvagn* har den finskspråkiga respondenten utnyttjat både sitt förstaspråk och sitt L4-språk svenska. För det första har hon antagligen dragit nytta av finskan när hon har bildat sammansättningen med hjälp av ledtråden på finska. För det andra har hon överfört sammansättningens efterled i omodifierad form direkt från svenska. I detta fall är det fråga om en komplett språkväxling som enligt Ringbom orsakas av ett besläktat språk. Eftersom finskan inte tillhör samma språkfamilj som engelskan utnyttjar den finskspråkiga inläraren svenskan istället. Även Ringbom har i sina undersökningar kommit fram till att inlärare vars förstaspråk inte tillhör den indoeuropeiska språkfamiljen tenderar att utnyttja andra tidigare inlärd indoeuropeiska

språk snarare än sitt förstaspråk. Vidare stödjer De Angelis undersökning (2007) svaret **childvagn* i vår undersökning. Även hon konstaterar att distansen mellan språk spelar en betydande roll när det gäller lexikal transfer. Tabell 4 åskådliggör de olika svarsvarianterna på den här punkten.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
pram/carriage	det rätta svaret	1	1	nej
*children cariages	det rätta ordet, felaktig skriftbild	0	1	ja
*childrens wagon/*babyca/*childvagn osv.	rena lånöversättningar	5	1	ja
*babycarrier/*childtruck/*children's van osv.	förstaspråkets inverkan syns	8	16	ja
*trolley/*stroller osv.	övriga felaktiga svar	6	1	nej

Tabell 4. Ordets barnvagn / lastenvaunut olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

8.1.5 Ordet rörmokare / putkimies

I mening B2 i frågeformuläret fick respondenterna översätta ordet *rörmokare / putkimies* till engelska:

The pipes were blocked and that's why I had to call the plumber.

För det första kan vi konstatera att de svenskspråkiga klarade den här punkten bättre än de finskspråkiga även om ingendera av respondentgrupperna kunde dra nytta av ledtråden på sitt förstaspråk. Det är nämligen 8/20 helt korrekta svar bland de svenskspråkiga och bara 4/20 helt korrekta svar bland de finskspråkiga. Ifall man räknar med alla svarsvarianter vars skriftbild betydligt påminner om det rätta ordet *plumber* är antalet rätta svar så många som 15/20 bland de svenskspråkiga och bara 8/20 bland de finskspråkiga.

Det är speciellt de svenskspråkiga som i viss mån har påverkats av ordets *plumber* korrekta uttal [ˈplʌmə] i sina svar. Exempelvis bevisar svaren **plumer* (2/20) och

**plummer* (5/20) detta hos de svenskspråkiga. Eftersom den tonande klusilen b inte uttalas i ordet *plumber* har dessa respondenter lämnat bort b:et även i sina svar. Även 3/20 finskspråkiga har lämnat bort b:et i skriften, vilket syns i svaren **plummer* (2/20) och **blummer* (1/20). I det senare fallet har respondenten vidare ersatt den initiala tonlösa klusilen p med den tonande klusilen b. Detta kan bero på att respondenten bara har varit litet slarvig eftersom hon var den enda som hade gjort det här felet. Dessutom har en finskspråkig respondent svarat **plumper* som också kan räknas till de rätta svaren ifall man bortser det lilla felet i rättskrivningen.

För det andra är det just den här punkten i hela engelska lucktesten där lexikal transfer syns bäst i respondenternas svar. Även om ledtråden hjälper ingendera av grupperna är det i synnerhet de finskspråkiga som har påverkats av sitt förstaspråk i sina svar. Det finns så många som 9/20 svar bland de finskspråkiga som kan betraktas som rena lånöversättningar. De har alla svarat **pipeman* som är en direkt översättning från finskan. Vidare finns det 3/20 svar där antingen förledet *putki* eller efterledet *mies* har översatts direkt från finskan: **pipe fixer*, **hole man* och **repairman*. I det senare fallet har den finskspråkiga respondenten istället använt en hyperonym till det korrekta ordet *plumber*, d.v.s svaret **repairman* (hyperonym) och *plumber* (hyponym) står i hierarkiförhållande till varandra. Bland de svenskspråkiga finns det däremot inga svar som kan räknas som rena lånöversättningar men det finns 3/20 svar där lexikal transfer förekommer i viss mån. Till dessa svar kan räknas **pipers*, **pipemaker* och **pipe engineer*. Svarsvarianter på den här punkten belyses i tabell 5.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
plumber	det rätta svaret	8	4	nej
*plumer/*plummer/*blummer/*plumper	det rätta ordet, felaktig skriftbild	7	4	nej
*pipeman	rena lånöversättningar	0	9	ja
*pipe fixer/*repairman/*pipemaker osv.	förstaspråkets inverkan syns	3	3	ja
*mockser/*pummeler	övriga felaktiga svar	2	0	nej

Tabell 5. Ordets rörmokare / putkimies olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

8.1.6 Ordet *tunga* / *kieli*

I punkt B8 i frågeformuläret testades ordet *tunga* / *kieli*:

French pronunciation is extremely difficult for me, and that's why I nearly bit myself in the tongue.

Resultaten i den här punkten är väldigt överraskande. Det finns nämligen bara ett helt korrekt svar bland de svenskspråkiga fast de alla tydligt har letat efter det rätta svaret *tongue*. Bland de finskspråkiga finns det så många som 12/20 helt korrekta svar. Det är uppenbart att de svenskspråkiga har stora problem med ordets rättskrivning medan det bara finns en finskspråkig respondent som har skrivit ordet fel (**thongue*). Det finns så många som 9/20 svenskspråkiga som har svarat **tounge* och 2/20 som har svarat **toug*. Vidare förekommer det följande svarsvarianter bland de svenskspråkiga: **tung* (1/20), **tunge* (1/20), **thung* (4/20), **thoung* (1/20) och **thoungue* (1/20). I de två första (**tung* och **tunge*) är det möjligt att respondenterna har försökt bilda den rätta skriftbilden genom att utnyttja det svenska ordets *tunga* skriftbild. I de tre senare fallen (**thung*, **thoung* och **thoungue*) syns aspirationen i respondenternas svar. De har antagligen blivit påverkade av ordets *tongue* korrekta uttal [tʰʌŋ].

Om man tar hänsyn till alla de svenskspråkigas svar vars skriftbild avsevärt liknar det rätta svaret kan man konstatera att alla de 20 svenskspråkiga har svarat rätt på den här punkten. Bland de svenskspråkiga förekommer det alltså positiv lexikal transfer därför att det svenska ordet *tunga* och det engelska *tongue* ligger formellt så nära varandra att de svenskspråkiga kan dra nytta av sitt förstaspråk. Det framgår emellertid av de svenskspråkigas olika svarsvarianter att de föredrar att ha en diftong i första stavelsen och att de har svårigheter med ändelsen *-gue*.

När det gäller de finskspråkiga kan man lätt se förekomsten av negativ lexikal transfer i deras svar. Detta beror på att den finskspråkiga ledtråden *kieli* kan syfta på två olika referenter. I finskan kan homonymen *kieli* syfta antingen på ordet *tongue* eller på ordet

language i engelskan. Det finns så många som 6/20 finskspråkiga som har svarat *language* istället för *tongue*. Här är det fråga om en semantisk utvidgning eftersom man ser att ordets *kieli* semantiska egenskaper har utvidgats till ordet *language* i målspråket. Detta samma fenomen förekommer även bl.a. i Ringboms undersökningar. Vidare har han kommit fram till att detta fenomen huvudsakligen förekommer bara mellan första- och andraspråket. En anledning till svaret *language* kan naturligtvis även vara att respondenterna har missförstått meningsekontexten där vi testar ordet. Här följer tabell 6 som exemplifierar de olika svarsvarianterna på den här punkten.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
tongue	det rätta svaret	1	12	S:ja, F:nej
*thongue/*thung/*tounge/*tunge osv.	det rätta ordet, felaktig skriftbild	19	1	S:ja, F:nej
*language	semantisk utvidgning	0	6	ja
*mouth	övriga felaktiga svar	0	1	nej

Tabell 6. Ordets *tunga* / *kieli* olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

8.1.7 Lätta ord i den engelska lucktesten

I den engelska lucktesten var det två punkter, B3 och B6, som tycktes vara lätta för både de svenskspråkiga och de finskspråkiga respondenterna. I punkt B3 testades ordet *skola* / *koulu* och i punkt B6 ordet *vinterjacka* / *talvitakki*:

Our school is located close to the church.

I had to buy a new winter jacket/coat because I didn't like the old one anymore.

Alla de 20 svenskspråkiga och 19/20 finskspråkiga svarade rätt på punkt B3. En av de finskspråkiga har svarat *scool* på den här punkten. Den enda rimliga förklaringen till detta är att hon har varit slarvig då hennes senaste betyg i engelska är det högsta möjliga (10). Ordet *school* är ett frekvent ord som vidare lärs in redan på ett tidigt inlärningsstadium.

Dessutom kan både de svenskspråkiga och de finskspråkiga dra litet nytta av ledtråden på sitt förstaspråk.

I punkt B6 finns det däremot litet mer variation. Både bland de svenskspråkiga och de finskspråkiga förekommer svaren *winter jacket* och *winter coat*. Den enda skillnaden är bara att svaret *winter coat* förekommer mycket oftare bland de finskspråkiga än bland de svenskspråkiga. Detta beror antagligen på att den svenskspråkiga ledtråden *vinterjacka* får dem att associera ordet *jacka* oftare med det engelska ordet *jacket* än med ordet *coat*. Svenskans *jacka* och engelskans *jacket* kan alltså betraktas som kognater eftersom de på grund av det gemensamma ursprunget liknar varandra formellt.

När det gäller punkt B6 är det litet överraskande att de finskspråkiga klarade punkten bättre än de svenskspråkiga även om den svenskspråkiga ledtråden *vinterjacka* i stort sett påminner om det rätta svaret *winter jacket*. Det är nämligen 19/20 finskspråkiga och 14/20 svenskspråkiga som har svarat helt korrekt. Alla dessa svar kan betraktas som ett resultat av positiv lexikal transfer eftersom respondenterna har kunnat utnyttja sitt förstaspråk när de har bildat den motsvarande engelska sammansättningen.

Vidare finns det både bland de svenskspråkiga (4/20) och de finskspråkiga (1/20) sådana svar som utgörs bara av sammansättningens *vinterjacka* / *talvitakki* förled eller efterled: **winter*, **coat* och **jacket*. En förklaring till det här kan vara att dessa respondenter oavsiktligen har glömt skriva det övriga ordet. Bland de svenskspråkiga finns det dessutom svaret **vinter jacked* vars förled kan uppfattas som en komplett språkväxling. Han har alltså överfört det hela svenska ordet *vinter* i omodifierad form till engelskan. Att respondenten vidare har bytt ut den sista bokstaven t mot d kan bero på att han har blivit påverkad av ordets uttal. Ifall man bortser det här svarets felaktiga skriftbild kan svaret ses som ett resultat av positiv lexikal transfer. Svarsvariationen i punkt B6 illustreras i tabell 7.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
winter jacket/winter coat	det rätta svaret	14	19	ja
*vinter jacked	det rätta ordet, felaktig skriftbild	1	0	ja
*winter/*coat/*jacket	ett icke-fullständigt svar	4	1	ja
*down jacket	övriga felaktiga svar	1	0	ja

Tabell 7. Ordets vinterjacka / talvitakki olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

8.2 Respondenternas svar på översättningsuppgiften på engelska

8.2.1 Ordet *fabric*

Det engelska ordet *fabric* testades i punkt B9 i frågeformuläret. Vår hypotes var att ordet *fabric* lätt blandas ihop med ordet *fabrik* i svenskan fast den korrekta motsvarigheten i svenskan är ordet *tyg*. Dessa två ord kallas för falska vänner resp. missledande kognater. Detta betyder att orden ligger väldigt nära varandra formellt men att det inte finns några semantiska likheter mellan dem. Falska vänner hör till den tredje typen av lexikal transfer som även Ringbom tar upp i sina undersökningar.

Det framgår av våra resultat att en del av både de svenskspråkiga och de finskspråkiga respondenterna har blivit vilseledda: så många som 7/20 svenskspråkiga och 3/20 finskspråkiga har svarat **fabrik* / **tehdas* på den här punkten. Vidare har en svenskspråkig respondent svarat **fabrikat* som även kan räknas som ett resultat av negativ lexikal transfer. Orsaken till att även de finskspråkiga har översatt det engelska ordet *fabric* till **tehdas* (sv. *fabrik*) är att de har blivit påverkade av sitt L4-språk svenska. Speciellt intressant är det att en finskspråkig respondent har översatt ordet till **väräkäs* (sv. *färggrann*). Hon har antagligen blivit påverkad av sitt L3-språk tyska där ordet *farbig* (sv. *färggrann*) avsevärt påminner om det engelska ordet *fabric*. I detta avseende skulle man kunna säga att engelskans *fabric* och tyskans *farbig* räknas till falska vänner.

När det gäller antalet rätta svar på den här punkten kan man säga att båda grupperna är helt jämbördiga. Det finns 6/20 rätta svar bland de svenskspråkiga och 7/20 bland de finskspråkiga. När det däremot gäller de övriga svaren kan man konstatera att de olika svarsvarianterna bland de svenskspråkiga inte alls är homogena med de olika svarsvarianterna bland de finskspråkiga. Särskilt överraskande är att 4/20 svenskspråkiga har gett svaret **material*. Dessa respondenter har tydligen strävat efter det rätta svaret men använt en hyperonym istället. De olika svarsvarianterna på den här punkten belyses i tabell 8.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
tyg/kangas	det rätta svaret	6	7	nej
*fabrik/*tehdas	falska vänner	7	3	ja
*fabrikat/*värikäs	falska vänner?	1	1	ja?
*material/*märke/*kuitu/*käsityö osv.	övriga felaktiga svar	6	9	nej

Tabell 8. Ordets *fabric* olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

8.2.2 Ordet *blanket*

I punkt B10 testades det engelska ordet *blanket* som betyder *täcke / filt*. Detta ord kan man lätt blanda ihop med det svenska ordet *blankett*, vilket också syns i de svenskspråkiga respondenternas svar: det är nämligen 2/20 svenskspråkiga som har svarat **blankett* och en svenskspråkig respondent som har översatt ordet till **formulär*. *Blankett* och *formulär* är synonyma ord i svenskan. Båda dessa svar kan betraktas som ett resultat av negativ lexikal transfer, d.v.s. dessa respondenter har blivit negativt påverkade av sitt förstaspråk svenska. Bland de finskspråkiga finns det däremot inga svar som kan anses vara ett resultat av lexikal transfer.

Även om några av de svenskspråkiga blev litet förvirrade i den här punkten klarade de svenskspråkiga det här ordet litet bättre än de finskspråkiga. Det finns 14/20 rätta svar bland de svenskspråkiga och 12/20 rätta svar bland de finskspråkiga. Bland de svenskspråkiga accepterade vi svaren *täcke* och *filt* och bland de finskspråkiga svaren

peitto / *täkki* (sv. *täcke*) och *huopa* / *viltti* (sv. *filt*). När det gäller de felaktiga svaren på den här punkten kan man konstatera att det finns mer variation i de finskspråkigas svar. Vidare är det intressant att en svenskspråkig och en finskspråkig respondent har gett svaret **lakan* / **lakana*. Båda dessa ord har nästan en identisk skriftbild i både svenskan och finskan och liknar det engelska ordet *blanket* i viss mån. Dessutom hör orden *lakan* / *lakana* till samma semantiska kategori som orden *täcke* / *filt*. Här följer tabell 9 som åskådliggör de olika svarsvarianterna på den här punkten.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
<i>filt/täcke/peitto/huopa/viltti/täkki</i>	det rätta svaret	14	12	nej
<i>*blankett/*formulär</i>	falska vänner	3	0	ja
<i>*lakan/*lakana/*kyltti/*tavla osv.</i>	övriga felaktiga svar	3	8	nej

Tabell 9. Ordets *blanket* olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

8.2.3 Ordet *chef*

I punkt B12 bad vi respondenterna att översätta det engelska ordet *chef*. Det är i synnerhet de svenskspråkiga som lätt kan störas av det svenska ordet *chef* i det här fallet. Det framgår av våra resultat att de finskspråkiga klarade sig bättre i den här punkten. Så många som 19/20 finskspråkiga har gett det rätta svaret *kokki* (sv. *kock*). Antalet rätta svar bland de svenskspråkiga är däremot 14/20.

Att antalet rätta svar bland de svenskspråkiga är mindre än bland de finskspråkiga beror på att några av de svenskspråkiga har blivit påverkade av sitt förstaspråk svenska. Negativ lexikal transfer förekommer i 4/20 fall bland de svenskspråkiga. Alla dessa respondenter har översatt det engelska ordet *chef* till svenskans **chef*. Orsaken till att dessa respondenter har blivit förvirrade är naturligen att orden har en identisk ortografi även om de inte har några gemensamma semantiska egenskaper med varandra. Således är det alltså fråga om falska vänner. Det finns även en finskspråkig respondent som har

svarat **päälikkö* (sv. *chef*). Hon har säkerligen blivit påverkad av sitt L4 svenska. De olika svarsvarianterna på punkt B12 exemplifieras i tabell 10.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
kock/kokki	det rätta svaret	13	19	nej
*chef/*päälikkö	falska vänner	4	1	ja
*mästare/*häst osv.	övriga felaktiga svar	3	0	nej

Tabell 10. Ordets *chef* olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

8.2.4 Ordet *eventually*

Det engelska ordet *eventually* testades i punkt B13 i frågeformuläret. Det motsvarande ordet i svenskan är *slutligen / till slut*. I svenskan finns det även ordet *eventuellt* som liknar det engelska ordet *eventually* formellt. Deras betydelser skiljer sig emellertid från varandra och därmed kan de räknas till falska vänner.

För det första kan vi konstatera att de finskspråkiga nådde bättre resultat även i den här punkten. 9/20 finskspråkiga har översatt ordet till finskans *lopulta* (sv. *slutligen*) medan antalet rätta svar bland de svenskspråkiga är bara 5/20. Den negativa inverkan av förstaspråket syns alltså i de svenskspråkigas sämre framgång.

För det andra kan man konstatera att lexikal transfer förekommer i det här fallet bara bland de svenskspråkiga. 5/20 svenskspråkiga har svarat **eventuellt* och en har svarat **eventuel* (dessutom felaktig skriftbild). I dessa fall har respondenterna antagligen blivit påverkade av sitt förstaspråk men det är också möjligt att det tyska ordet *eventuell* (sv. *eventuellt / möjligen*) har påverkat att respondenterna har svarat fel. Ordet **oikeastaan* (sv. *egentligen*) är det vanligaste felaktiga svaret bland de finskspråkiga (3/20) medan svaret **så småningom* förekommer oftast bland de svenskspråkiga (5/20). Tabell 11 illustrerar de olika svarsvarianterna på den här punkten.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
slutligen/till slut/lopulta	det rätta svaret	5	9	nej
*eventuellt/*eventuel	falska vänner	6	0	ja
*så småningom/*oikeastaan osv.	övriga felaktiga svar	9	11	nej

Tabell 11. Ordets eventuellt olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

8.2.5 Ordet *swamp*

Vi bad respondenterna att översätta det engelska ordet *swamp* (sv. *träsk / sumpmark*) i punkt B15 i ordtesten. Det engelska ordet *swamp* påminner formellt om det svenska ordet *svamp* men eftersom de inte har samma betydelse räknas de till missledande kognater (falska vänner). Att orden liknar formellt varandra är en orsak till att så många som 4/20 svenskspråkiga har kommit fram till svaret **svamp* på den här punkten. Det här är alltså ett resultat av negativ lexikal transfer. 15/20 svenskspråkiga respondenter har däremot svarat rätt på den här punkten medan 14/20 finskspråkiga har gett det rätta svaret. Alla de övriga svaren bland de finskspråkiga är felaktiga och det förekommer inte någon form av lexikal transfer i dem. Här följer tabell 12 som illustrerar hur respondenterna har svarat på den här punkten.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
träsk/sumpmark/suo	det rätta svaret	15	14	nej
*svamp	falska vänner	4	0	ja
*studsa/*kulkuri/*liukua osv.	övriga felaktiga svar	1	6	nej

Tabell 12. Ordets *swamp* olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

8.2.6 Lätta ord i den engelska översättningsuppgiften

I hela översättningsuppgiften finns det tre ord som alla respondenter har kunnat översätta korrekt. Till dessa ord hör orden *horse* (B11) och *teacher* (B14). Vidare kom det fram att

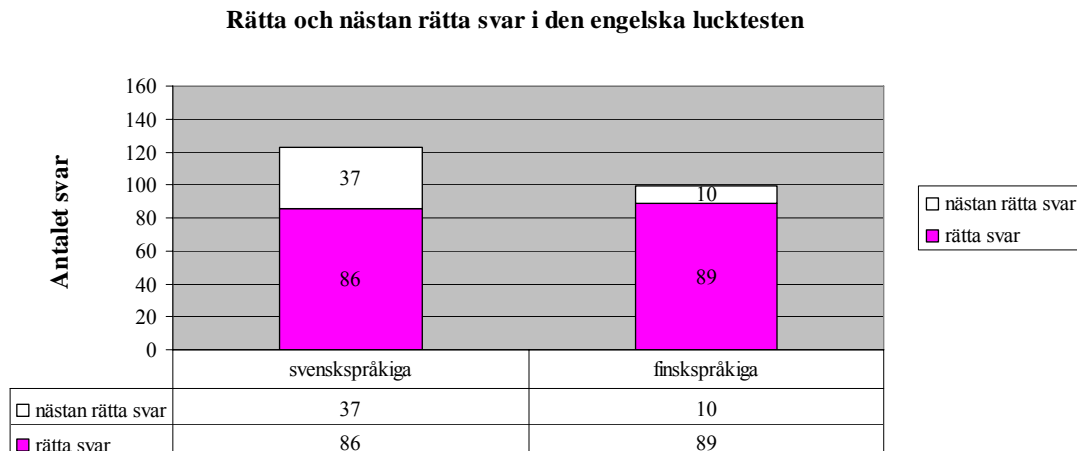
det engelska ordet *gift* (B16) inte orsakade några svårigheter. Alla respondenter har nämligen kunnat översätta ordet till sitt förstaspråk (*gåva, present / lahja*). En svenskspråkig respondent har gett svaret *talang* som också kan räknas till de rätta svaren. I svenskan finns det också ett ord *gift* som formellt ser likadant ut med det engelska ordet *gift* men de har olika betydelser. Å ena sidan är det en liten överraskning att ingen av respondenterna har gått på det här men å andra sidan är det ju fråga om ett mycket frekvent ord som lärs in redan på tidiga inlärningsstadier.

8.3 Den engelska ordtestens resultat i koncentrat

8.3.1 Lucktesten på engelska

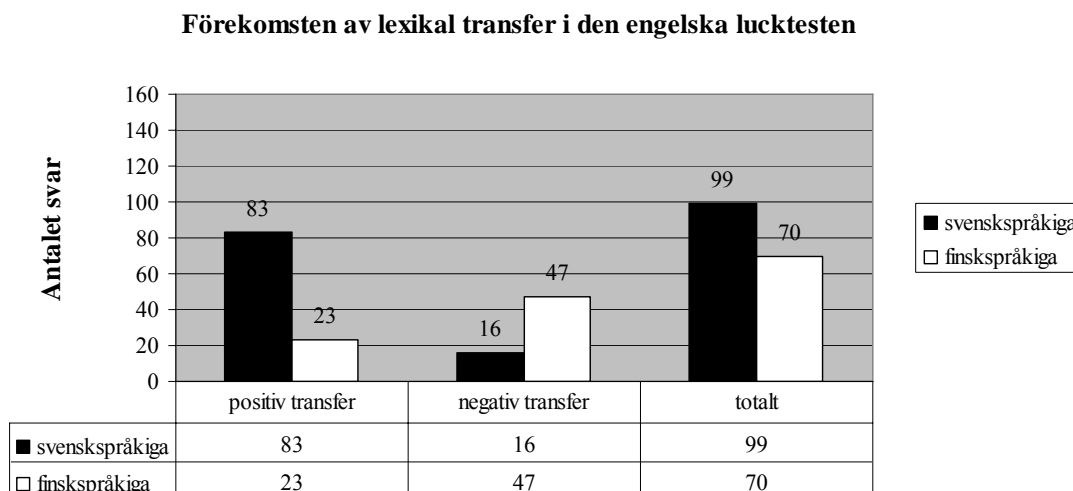
I punkterna B1-B8 i frågeformuläret fick respondenterna fylla i engelskspråkiga meningar. I uppgiften översatte respondenterna de felande orden från sitt förstaspråk till engelska. För det första är vi litet överraskade över stavningssvårigheter som i synnerhet de svenskspråkiga verkar ha. Dessa stavningssvårigheter bland de svenskspråkiga kan bero på skillnaderna i undervisning. Finsk undervisning tycks vara inriktad på skrivuppgifter och språkets korrekthet spelar en betydande roll. Antagligen lär sig svenskarna däremot bättre genom lyssnandet och således fäster de inte så mycket avseende vid rättskrivningen. Naturligtvis kan även språksläktskap mellan svenskan och engelskan ha inverkan på dessa stavningssvårigheter.

Räknar man till de rätta svaren alla svar vars skriftbild avsevärt påminner om det helt korrekta svaret kan man säga att de svenskspråkiga når bättre resultat (123/160 rätta eller nästan rätta svar) i den engelska lucktesten. Det motsvarande antalet rätta eller nästan rätta svar bland de finskspråkiga är 99/160. Tar man däremot hänsyn till bara de helt korrekta svaren klarar sig de finskspråkiga en aning bättre. Det finns nämligen 89/160 helt korrekta svar bland de finskspråkiga medan andelen helt korrekta svar bland de svenskspråkiga är 86/160. Dessa antal illustreras närmare i figur 2.

Figur 2. Rätta och nästan rätta svar i den engelska lucktesten ($n = 160$).

När det gäller förekomsten av lexikal transfer i den engelska lucktesten kan man konstatera att lexikal transfer förekommer litet oftare hos de svenskspråkiga än hos de finskspråkiga. Bland de svenskspråkiga finns det 99/160 sådana svar där inverkan av lexikal transfer syns. Av dessa svar är 83/160 resultat av positiv lexikal transfer och de övriga 16/160 svar är däremot resultat av negativ lexikal transfer. Bland de finskspråkiga förekommer lexikal transfer i sammanlagt 70/160 svar varav 23/160 kan anses vara resultat av positiv lexikal transfer och 47/160 resultat av negativ lexikal transfer. Dessa antal, som åskådliggörs i figur 3, stöder även vår egen hypotes om att positiv lexikal transfer förekommer mer i de svenskspråkigas svar på ordtesterna medan de finskspråkigas svar påverkas mer av negativ lexikal transfer.

Figur 3. Förekomsten av lexikal transfer i den engelska lucktesten ($n = 160$).

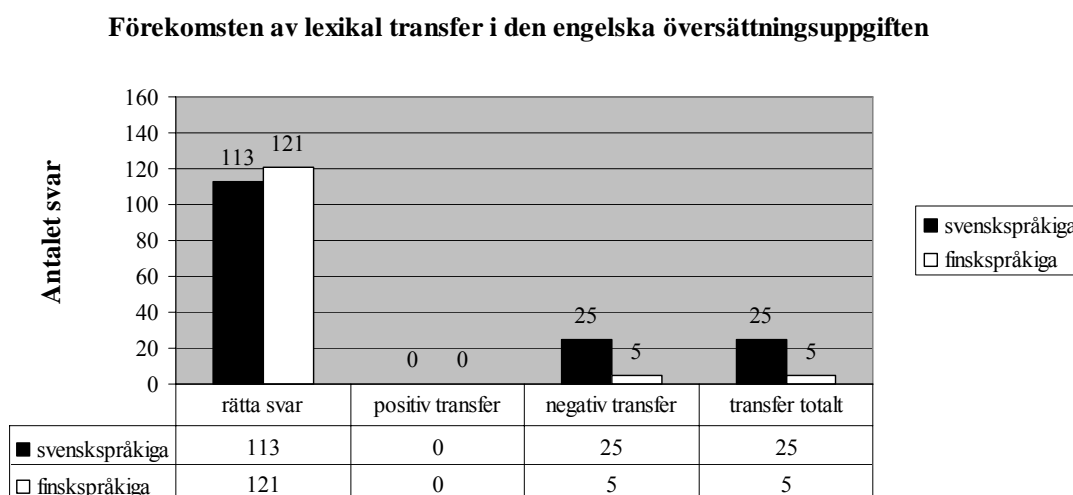
8.3.2 Översättningsuppgiften på engelska

I punkterna B9-B16 i frågeformuläret fick respondenterna översätta några enskilda engelska ord till sitt förstaspråk. I den här översättningsuppgiften klarade sig de finskspråkiga en aning bättre. Antalet rätta svar i hela översättningsuppgiften bland de finskspråkiga är 121/160 medan det finns 113/160 rätta svar bland de svenskspråkiga. Dessa antal belyses närmare i figur 4.

De flesta av orden i översättningsuppgiften har lett till att en del av de svenskspråkiga och de finskspråkiga respondenterna har gett svar som kan anses vara resultat av negativ lexikal transfer. Det är i synnerhet sådana svenskspråkiga ord som till sin skriftbild liknar de engelska ord som förekommer i uppgiften men har emellertid en annan betydelse som har stört respondenternas tankar. Sådana ordpar kallas för falska vänner. Det är överraskande att även de finskspråkiga blir förvirrade även om det inte finns sådana ord i finskan som liknar orden i den här uppgiften.

I hela översättningsuppgiften finns det 5/160 svar där de finskspråkiga har blivit påverkade av ett av de tidigare inlärd språken, speciellt av svenskan. Bland de

svenskspråkiga är däremot 25/160 svar där i synnerhet svenskans inverkan syns. Man kan alltså säga att falska vänner förekommer i respondenternas svar oftare om förstaspråket betydligt liknar språket i fråga. Även om falska vänner förekommer i några av de finskspråkigas svar är inverkan av lexikal transfer emellertid starkare om man har svenska som sitt förstaspråk. Alla finskspråkiga respondenter har lärt sig svenska som främmande språk och inverkan av lexikal transfer syns inte så starkt i deras svar på den här uppgiften som hos de svenskspråkiga. Förekomsten av lexikal transfer illustreras även i figur 4.

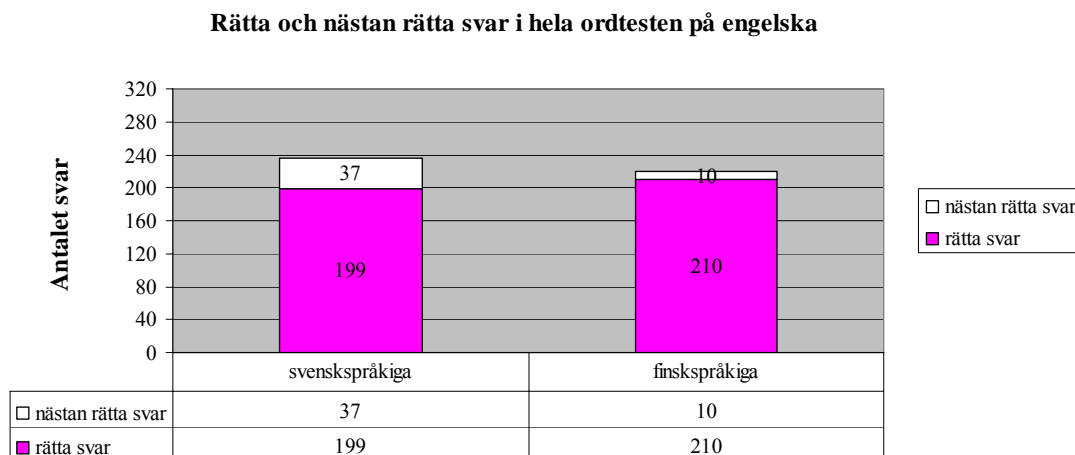

Figur 4. Förekomsten av lexikal transfer i den engelska översättningsuppgiften ($n = 160$).

8.3.3 Hela den engelska ordtesten

Om man tar hänsyn till hela ordtesten på engelska, d.v.s. den engelska lucktesten (sammanlagt 160 enstaka svar) och den engelska översättningsuppgiften (sammanlagt 160 enstaka svar) kan man konstatera att de finskspråkiga klarar sig litet bättre än de svenskspråkiga respondenterna om man bara räknar med de helt korrekta svaren. Det finns sammanlagt 210/320 helt rätta svar bland de finskspråkiga medan den motsvarande andelen helt rätta svar bland de svenskspråkiga är 199/320. Om man räknar med även de svar som i lucktesten betydligt liknar den korrekta engelska skriftbilden når däremot de

svenskspråkiga litet bättre resultat (236/320) än de finskspråkiga (220/320). På basis av dessa antal är det lätt att se att de svenskspråkiga har mer svårigheter med den engelska rättskrivningen än de finskspråkiga. Dessa antal belyses även i figur 5.

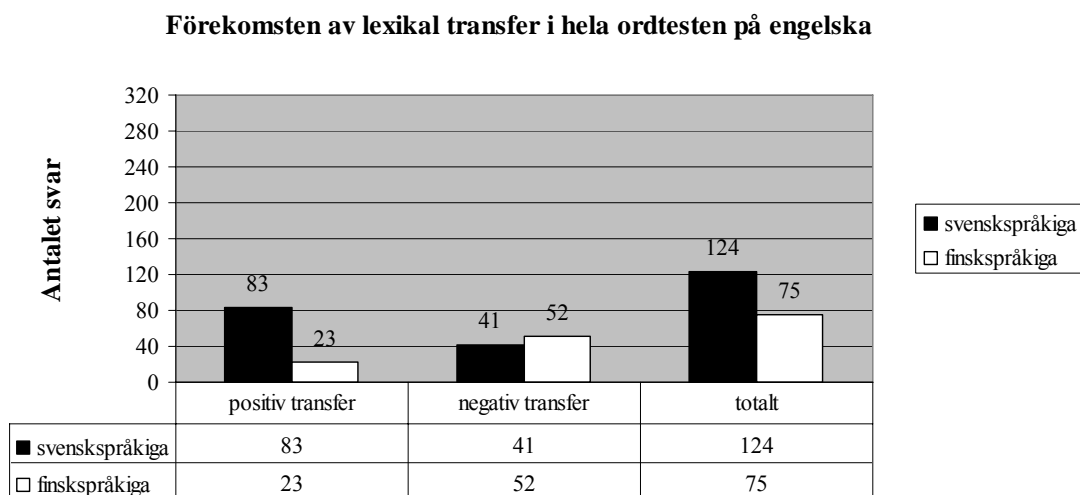

Figur 5. Rätta och nästan rätta svar i hela ordtesten på engelska ($n = 320$).

När det gäller hela ordtesten på engelska kan man konstatera att lexikal transfer förekommer betydligt oftare i de svenskspråkigas svar. Det finns nämligen 124/320 svar bland de svenskspråkiga där inverkan av i synnerhet förstaspråket syns. När man däremot betraktar de finskspråkigas svar finns det sammanlagt 75/320 svar som kan anses vara resultat av lexikal transfer. Dessa antal illustreras närmare i figur 6. Lexikal transfer i de finskspråkigas svar orsakas i första hand av förstaspråket finska men speciellt i översättningsuppgiften förekommer det svar där även svenskans inverkan syns. Sammantaget visar dessa resultat att effekten av lexikal transfer är större hos de svenskspråkiga än hos de finskspråkiga respondenterna. Även bl.a. Ringbom (2001) och De Angelis (2007) har kommit fram till att de mer besläktade språk möjliggör lexikal transfer oftare än språk vars ordförråd inte har några gemensamma egenskaper med varandra.

I detta sammanhang är det vidare intressant att se i vilken mån positiv resp. negativ transfer kommer fram i hela ordtesten på engelska. Av de 124/320 svar bland de svenskspråkiga förekommer negativ lexikal transfer i 41/320 svar medan de övriga

83/320 svar kan anses vara resultat av positiv lexikal transfer. Antalet svar påverkade av negativ lexikal transfer bland de finskspråkiga är däremot 52/320 och antalet svar påverkade av positiv lexikal transfer 23/320. Dessa antal åskådliggörs i figur 6.

Figur 6. Förekomsten av lexikal transfer i hela ordtesten på engelska ($n = 320$).

Man kan se även i figur 6 att resultaten stödjer vår hypotes om att positiv lexikal transfer förekommer mer i de svenskspråkigas svar på ordtesterna medan de finskspråkigas svar påverkas mer av negativ lexikal transfer.

9 LEXIKAL TRANSFER I DEN TYSKA ORDTESTEN

I det föregående kapitlet behandlade vi resultat i den engelskspråkiga ordtesten. I det här kapitlet tar vi däremot upp både de svenskspråkiga och de finskspråkiga respondenternas svar på den tyskspråkiga ordtesten (del C i frågeformuläret). Hela den tyska ordtesten i frågeformuläret finns som bilaga (bilagorna 1 & 2). Vi börjar med att punkt för punkt presentera alla respondenternas svar på den tyska lucktesten och därefter i kapitlet 9.2 analyserar vi respondenternas svar på den tyska översättningsuppgiften. Till sist i kapitlet 9.3 behandlar vi hela den tyska ordtestens resultat i koncentrat. De svenskspråkiga respondenternas alla olika svarsvarianter presenteras i bilaga 3 och de finskspråkigas alla svarsvarianter i bilaga 4.

9.1 Respondenternas svar på lucktesten på tyska

9.1.1 Ordet *glasögon / silmälasit*

I mening C1 i frågeformuläret fick respondenterna översätta ordet *glasögon / silmälasit* till tyska:

Hast du meine Brille gesehen?

För det första är det intressant att se att det bara finns 4/20 rätta svar bland de svenskspråkiga medan det motsvarande antalet rätta svar bland de finskspråkiga är 7/20. I svenskan finns det nämligen ett ord *brillor* som de svenskspråkiga skulle ha kunnat dra nytta av. Eftersom den svenskspråkiga ledtråden ändå är *glasögon* betraktar vi inte svaret *Brille(n)* som ett resultat av positiv lexikal transfer. Det är ju omöjligt att veta om de svenskspråkiga har tänkt på ordet *brillor* när de svarat på den här punkten. I finskan finns det däremot inget sådant ord som formellt påminner om det rätta svaret *Brille*. Utöver ordet *Brille* har vi vidare accepterat svaret *Brillen* som utgör pluralisformen av ordet *Brille* och passar grammatiskt i den här kontexten. I den här undersökningen tar vi inte

hänsyn till om respondenten har använt stora eller små begynnelsebokstäver i sina svar. Därför accepterar vi även de svar som har skrivits med små begynnelsebokstäver även om man i tyskan borde skriva alla substantiv med stora begynnelsebokstäver.

För det andra kan man konstatera att det förekommer en hel del variation i båda respondentgruppernas svar. Både bland de svenskspråkiga och de finskspråkiga förekommer det inte bara lexikal transfer utan även inlåning syns i respondenternas svar. Det finns sammanlagt 10/20 sådana svar där inverkan av förstaspråket svenska tydligt kommer fram. Till dessa svar räknar vi svar som **Glasaugen*, **glaseugen* och **Glaasaugen*. I dessa fall har respondenterna försökt översätta det tyska ordet direkt från ledtråden på svenska (*glasögon*).

Det här samma fenomenet förekommer även i en del av de finskspråkigas svar på den här punkten. 9/20 finskspråkiga respondenter har nämligen blivit påverkade av sitt förstaspråk finska. I svaren såsom **Augellass* och **Augenglasen* är det möjligt att se hur respondenter har försökt översätta sammansättningens förled (*silmä*) och efterled (*lasit*) direkt från finskan. Alla sådana här svarsvarianter hos både de svenskspråkiga och de finskspråkiga kan alltså räknas som lånöversättningar.

Vidare bör det nämnas att man också kan se inverkan av andra tidigare inlärd språk i respondenternas svar på den här punkten. I synnerhet är det engelskan som syns i svaren. Inverkan av engelskan kommer fram tydligt i svaren som **Glasses*, **eye glassen* och **Glassen*. I den första svarsvarianten **Glasses* är det fråga om komplett språkväxling eftersom respondenten har överfört ordet i omodifierad form från engelska till tyska. I de senare svarsvarianterna **eye glassen* och **Glassen* har respondenten däremot försökt anpassa inlärarspråket till tyskans regler: i stället för engelskans pluraländelse *-s* har han använt pluraländelsen *-en* som är typisk för tyskan. En svenskspråkig respondent har vidare blivit påverkad av sitt L3-språk franska och svarat **Lunette* medan en finskspråkig respondent har blivit påverkad av sitt L4-språk svenska och svarat **glasögon*. Alla de ovannämnda svaren kan betraktas som resultat av inlåning. Olika svarsvarianter i den här punkten exemplifieras närmare i tabell 13.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
Brille(n)	det rätta svaret	4	7	nej
*Glasaugen/*Augenglasen osv.	lånöversättning	10	9	ja
*eye glassen/*Lunette/*glasögon osv.	inlåning	5	4	ja
*egenglaz	överiga felaktiga svar	1	0	nej

Tabell 13. Ordets *glasögon* / *silmälåsa*it olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer. (S = de svenskspråkiga respondenterna, F = de finskspråkiga respondenterna)

Även Ringbom (1987) har i sina undersökningar kommit fram till att inlåning kan orsakas även av ett tidigare inlärt främmande språk medan lexikal transfer i första hand orsakas av inlärares förstaspråk. Eftersom man vid inlåning överför element från ett språk till ett annat och även Ringbom (1987) har betraktat skillnaden mellan lexikal transfer och inlåning som subtil behandlar vi alla svar där inlåning förekommer så att de räknas till svaren som kan anses vara påverkade av lexikal transfer (se tabell 13).

9.1.2 Ordet *tårta* / *täytekakku*

Ordet *tårta* / *täytekakku* testades i mening C2 i frågeformuläret:

Meine Mutter hat eine Torte zu meinem Geburtstag gebacken.

I den här punkten letade vi efter det tyska ordet *Torte* men även svaret *Kuchen* accepteras. En finskspråkig respondent har gett svaret *Sahnetorte* som också kan räknas till de helt acceptabla svaren. Det är bara 3/20 svenskspråkiga och 12/20 finskspråkiga som har svarat rätt. Dessa antal är litet överraskande eftersom den svenskspråkiga ledtråden *tårta* borde ha hjälpt de svenskspråkiga respondenterna. Den finskspråkiga ledtråden *täytekakku* hjälper däremot inte till att ge det rätta svaret. Det är alltså de finskspråkiga som klarade den här punkten bättre om man bara räknar med de helt korrekta svaren. Tar man däremot hänsyn till svar vars skriftbild påminner om det helt korrekta svaret (t.ex. **Tarte*, **torta* och **Kuche*) klarar sig både de svenskspråkiga och de finskspråkiga nästan lika bra. I så fall är andelen rätta svar nämligen 15/20 bland de

svenskspråkiga och 16/20 bland de finskspråkiga. När det gäller rättskrivningen kan man alltså konstatera att de svenskspråkiga har stavningsproblem även i tyskan. Detta kan bero på att orden i svenskan ofta påminner om de motsvarande orden i tyskan. Det är alltså inte bara orden i sig som orsakar transfer utan även stavningen påverkas av transfer.

I den här punkten förekommer det inte så mycket lexikal transfer i respondenternas svar. En finskspråkig respondent har svarat **füllekaka* på den här punkten. I det här fallet har han försökt dra nytta av den finskspråkiga ledtråden *täytekakku* och försökt översätta sammansättningens båda led direkt från sitt förstaspråk. Efterledet *kakku* har han översatt till sitt L4-språk svenska. Det här svaret kan betraktas som en lånöversättning. Även i den här punkten är det möjligt att se inverkan av engelskan. En finskspråkig respondent har svarat **Cake* som är ett resultat av komplett språkväxling. Han har alltså överfört det motsvarande engelska ordet i nästan omodifierad form till tyska; bara den lilla begynnelsebokstaven har bytts ut till en stor. Inverkan av engelskan syns även i svaret **Kake* som förekommer både bland de svenskspråkiga och de finskspråkiga. Vidare har en finskspråkig svarat **Kaka* och blivit påverkad av sitt L4. Dessutom har två svenskspråkiga försökt överföra det svenska ordet *tårta* med någon modifiering till tyskan. Den ena har svarat **tårten* och den andra **tårtchen*. I det senare fallet har respondenten bara fogat diminutivändelsen *-chen* till ordet i sitt förstaspråk. Här följer tabell 14 som belyser olika svarsvarianter av ordet *tårta* / *täytekakku*.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
Torte/Sahnetorte	det rätta svaret	3	10	S:ja, F:nej
Kuchen	det rätta svaret	0	2	nej
*Tarte/*torta osv.	det rätta ordet, felaktig skriftbild	10	0	ja
*Kuche osv.	det rätta ordet, felaktig skriftbild	2	4	nej
*füllekaka	lånöversättning	0	1	ja
*Cake/*Kake/*Kaka/*tårtchen/*tårten	inlåning	5	3	ja

Tabell 14. Ordets *tårta* / *täytekakku* olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

9.1.3 Ordet *vulkan* / *tulivuori*

I punkt C4 i frågeformuläret testades ordet *vulkan* / *tulivuori*:

Ättna ist der größte Vulkan in Europa.

I den här punkten förekommer det överraskande många olika svarsvarianter. Det kommer tydligt fram i svaren att de svenskspråkiga klarade den här punkten betydligt bättre än de finskspråkiga. Ingen av de finskspråkiga har svarat helt korrekt på den här punkten medan hälften av de svenskspråkiga (10/20) har gett det helt korrekta svaret *Vulkan*. Dessa svenskspråkigas svar kan betraktas som ett resultat av positiv lexikal transfer. Såsom även Ringbom (2007, 71-72) konstaterar behöver inläraren bara anknyta det nya ordet till det motsvarande ordet i förstaspråket som redan finns lagrat i långtidsminnet.

Ifall man räknar med alla svar vars skriftbild avsevärt påminner om det rätta svaret finns det så många som 19/20 rätta svar bland de svenskspråkiga och 10/20 bland de finskspråkiga. Till dessa räknas svar som **Volkan*, **Wulkan*, **Volcano* och **Vulkano*. Det är också möjligt att t.ex. det motsvarande engelska ordet *volcano* eller det motsvarande franska ordet *volcan* har påverkat respondenternas svar. På basis av det här kan man dra slutsatsen att ord som till sin skriftbild liknar varandra orsakar speciellt mycket stavningssvårigheter.

I de svenskspråkigas svar förekommer det inte någon form av negativ lexikal transfer, vilket inte egentligen är någon överraskning. Den svenskspråkiga ledtråden föranlät inte respondenterna att bilda en sammansättning, såsom fallet är hos de finskspråkiga. Det är nämligen 10/20 sådana svar bland de finskspråkiga som kan anses vara resultat av negativ lexikal transfer. I svaren såsom **Feuerberg*, **Fire berg* och **Eldberg* har respondenterna försökt översätta ordet direkt från sitt förstaspråk. Vidare syns de tidigare inlärda språkens inverkan i de två senaste svarsvarianterna. Alla dessa svar räknas till lånöversättningar men i de två senaste svaren förekommer det även komplett språkväxling (eng. *fire* och sv. *eld*). Vidare har en svenskspråkig respondent svarat **Berg*

mit Lava. I det här fallet är det fråga om en omskrivning som ofta karakteriserar inlärarespråket på det lexikala området. De olika svarsvarianterna på den här punkten exemplifieras närmare i tabell 15.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
Vulkan	det rätta svaret	10	0	ja
*Volkan/*Wulkan/*Volcano osv.	det rätta ordet, felaktig skriftbild	9	10	S:ja, F:nej
*Feuerberg osv.	lånöversättning	0	7	ja
*Fire berg/*Eldberg	lånöversättning + inlåning	0	3	ja
*Berg mit Lava	övriga felaktiga svar	1	0	nej

Tabell 15. Ordets vulkan / tulivuori olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

9.1.4 Ordet försova sig / nukkuu pommiiin

I mening C5 i frågeformuläret bad vi respondenterna att översätta ordet *försova sig / nukkuu pommiiin* till tyska:

Gestern haben ein paar Schüler (sich) verschlafen und sind deshalb zu spät zur Schule gekommen.

I den här punkten är verbet (*sich*) *verschlafen* det korrekta svaret. Verbet kan användas både reflexivt eller icke-reflexivt beroende på dialektområdet. I det här sammanhanget ska det rätta verbet stå i perfekt particip. Som rätta svar har vi även accepterat uttrycken *zu lange geschlafen* och *zu spät geschlafen*. Det är 3/20 svenskspråkiga och 6/20 finskspråkiga som har svarat rätt på den här punkten. Tar man däremot hänsyn till de svar bland de svenskspråkiga som grammatiskt inte passar i det här sammanhanget reder sig båda respondentgrupperna lika bra.

I den här punkten förekommer det en hel del olika svarsvarianter både bland de svenskspråkiga och bland de finskspråkiga. Detta kan antagligen tyda på att ordet

orsakade svårigheter hos båda respondentgrupperna. När det gäller förekomsten av lexikal transfer kan man konstatera att det är speciellt de finskspråkigas svar där inverkan av förstaspråket syns. Det är 3/20 finskspråkiga som har försökt översätta verbet *nukkua pommiin* nästan direkt från sitt förstaspråk. I svaren som **schläft zu Bomm*, **ins Bomb geschläft* och **bom schlafen* är det i viss mån fråga om lånöversättningar. I dessa finskspråkigas svar kan man alltså se inverkan av negativ lexikal transfer.

I de svenskspråkigas svar kan man däremot inte se inverkan av lexikal transfer så tydligt. Vad beträffar inverkan av förstaspråket i de svenskspråkigas svar kan man egentligen bara fastslå att reflexivpronomen *sich* förekommer oftare i de svenskspråkigas svar (10/20) än i de finskspråkigas (2/10). Detta beror säkert på att det svenska verbet *försova sig* också innehåller ett reflexivpronomen. I 2/20 svenskspråkigas svar har även förstaspråkets placering av reflexivpronomet påverkat placeringen av reflexivpronomet i tyskan (**überschlafen sich* och **schlafen sich*). Den finskspråkiga ledtråden innehåller däremot inget reflexivpronomen, vilket antagligen förklarar det mindre antalet svar där reflexivt pronomen *sich* förekommer. Även Gass & Selinker (1994) har konstaterat att sådana här fel kan förutsägas just med hjälp av skillnader mellan olika språkens struktur.

Inverkan av engelskan syns även i den här punkten. Det motsvarande engelska verbet *oversleep* har antagligen påverkat så många svar som 6/20 bland de svenskspråkiga och 3/20 bland de finskspråkiga. Till dessa svar räknas svar såsom **überschlafen* och **überschläft*. Dessa svar kan betraktas vara lånöversättningar från engelskan. Vidare har en finskspråkig respondent blivit påverkad av komplett språkväxling (**overslept*). De olika svarsvarianterna på den här punkten belyses i tabell 16.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
(sich) verschlafen	det rätta svaret	2	2	S:ja, F:nej
zu lange geschlafen/zu spät geschlafen	det rätta svaret	1	4	nej
*sich verschläfe/*sich verschläft osv.	det rätta ordet, grammatiskt inkorrekt	3	0	ja
*spätgeschläft/*spät schlafen	det rätta ordet, grammatiskt inkorrekt	1	1	nej
*bom schlafen/*ins Bomb geschläft osv.	lånöversättning	0	3	ja
*übergeschläft/*überschlafen osv.	lånöversättning (eng.)	6	3	ja
*sich nachgeschlafen/*schlafen sich osv.	de övriga <i>sich</i> -fallen	3	0	nej?
*overslept	inlåning	0	1	ja
*erschlafen/*einschlafen/*vorschlafe osv.	övriga felaktiga svar	4	6	nej

Tabell 16. Ordets försova sig / nukkua pommiin olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

9.1.5 Ordet *flickvän* / *tyttöystävä*

I mening C7 i frågeformuläret fick respondenterna översätta ordet *flickvän* / *tyttöystävä* till tyska:

Zum Glück wurde meine Freundin beim Unfall nicht verletzt.

Det framgår av våra respondenters svar att den här punkten inte orsakade några stora svårigheter. Det är nämligen 16/20 svenskspråkiga och 20/20 finskspråkiga som har gett det helt korrekta svaret *Freundin*. Vidare har två svenskspråkiga försökt eftersträva det rätta svaret (**Freundinne* och **freiundinen*). De två övriga svenskspråkiga har svarat **Frau* och **Freunde* som är ju existerande ord i tyskan men som inte motsvarar ordet som vi i den här punkten letade efter.

När det gäller inverkan av förstaspråket eller de andra tidigare inlärd språk kan man uppmärksamma att det inte förekommer någon form av lexikal transfer i den här punkten. Ifall respondenterna hade översatt ordet direkt från sitt förstaspråk skulle svaret kanske ha varit av typen **Mädchenfreund(in)*. Att respondenterna klarade den här punkten så här

bra kan bero på att ordet *Freundin* är ett förhållandevis frekvent ord som lärs in redan på tidiga inlärningsstadier.

9.1.6 Ordet *tunga* / *kieli*

Såsom i den engelska lucktesten bad vi respondenterna att översätta ordet *tunga* / *kieli* även i den tyska lucktesten (punkt C8):

Ich habe die französische Aussprache so viel geübt, dass mir die Zunge wehtut.

För det första kan man konstatera att det bara finns ett helt korrekt svar på den här punkten bland respondenterna. Det är en svenskspråkig respondent som har givit det enda rätta svaret *Zunge*. Svaret kan anses vara en följd av positiv lexikal transfer. Det finns emellertid så många som 17/20 svar bland de svenskspråkiga som visar att respondenten har försökt eftersträva det korrekta ordet. Även de finskspråkiga har eftersträvat det rätta ordet i 4/20 fall. Exempel på sådana här svar är **Tonge*, **Zonge*, **Tünge* och **Tunge*. En finskspråkig har svarat **Tongue* som kan räknas till en komplett språkväxling som alltså är en form av inlåning.

För det andra kan man fastslå att det är i synnerhet de finskspråkiga som betydligt har blivit påverkade av negativ lexikal transfer. Som redan tidigare antytt i kapitel 8.1.6 kan det finska ordet *kieli* syfta på två olika referenter. 8/20 finskspråkiga har svarat **Sprache* och 5/20 **Sprach*. Ordet *Sprache* är ett vanligt förekommande ord i tyskan men har en olik betydelse än det rätta svaret *Zunge*. Dessa finskspråkiga respondenter har alltså utvidgat ordets *kieli* semantiska egenskaper till det tyska ordet *Sprache*. Detta fenomen kallas för semantisk utvidgning som även tas upp av Ringbom (1987) i sina undersökningar.

Det finns också skäl att nämna att de flesta svenskspråkiga har försökt bilda det tyska ordet *Zunge* med hjälp av det motsvarande ordet *tunga* i sitt förstaspråk. Det finns 3/20 svar bland de svenskspråkiga där komplett språkväxling förekommer; de har alltså gett svaret **Tunga* direkt från sitt förstaspråk. Tabell 17 illustrerar närmare hur respondenterna har svarat på den här punkten.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
Zunge	det rätta svaret	1	0	ja
*Tunge/*Zonge/*Tünge osv.	det rätta ordet, felaktig skriftbild	14	3	S:ja, F:nej
*Sprache/*Sprach	semantisk utvidgning	0	13	ja
*Tunga	inlåning	3	0	ja
*Tongue	inlåning (eng.)	0	1	ja
*tuhe osv.	övriga felaktiga svar	2	3	nej

Tabell 17. Ordets *tunga* / *kieli* olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

9.1.7 Lätta ord i den tyska lucktesten

Punkterna C3 och C6 i den tyska lucktesten tycktes vara lätta för både de svenskspråkiga och de finskspråkiga respondenterna. I punkt C3 bad vi respondenterna att översätta ordet *katt* / *kissa* och i punkt C6 ordet *fußball* / *jalkapallo*:

Unsere Katze heißt Felix.

Fußball ist heute eine der beliebtesten Sportarten weltweit.

Det är 19/20 svenskspråkiga och 18/20 finskspråkiga som har svarat helt rätt (*Katze*) på punkt C3. Även om ordet *Katze* borde vara ett mycket lätt ord för alla som redan länge läst tyska, har två finskspråkiga ändå blivit påverkade av sitt L4-språk svenska. Båda har svarat **katt* som kan kategoriseras som komplett språkväxling. Å ena sidan är svaret nog litet överraskande för båda dessa respondenter kan på stöd av sina betyg anses vara bra på tyska. Men å andra sidan kan svaret bero på att inläraren bara har varit slarvig. Även

Ringbom (1987) har kommit fram till att inlåning snarare återspeglar brist på kontroll än brist på inlärares kunskap. Olika svarsvarianter på punkt C3 åskådliggörs i tabell 18.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
Katze	det rätta svaret	19	18	S:ja, F:nej
*katt	inlåning (sv.)	0	2	ja
*Käter	övriga felaktiga svar	1	0	nej

Tabell 18. Ordets katt / kissa olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

När det däremot gäller punkt C6 framgår det av våra respondenters svar att ordet *fotboll* / *jalkapallo* har varit ännu lättare att översätta till tyska. Alla respondenter har nämligen vetat ordet *Fußball* som i det här fallet kan betraktas som en följd av positiv lexikal transfer. Respondenterna har alltså kunnat översätta sammansättningens förled och efterled från sitt förstaspråk till tyska. Vidare är det naturligtvis möjligt att de inte har tänkt på ordet *Fußball* genom sitt förstaspråk. Vad beträffar de finskspråkigas svar föregås ordet *Fußball* av en artikel i 4/20 fall. Vi tar emellertid inte dessa artiklar i beaktande eftersom de inte har någon inverkan på den här undersökningens resultat.

9.2 Respondenternas svar på översättningsuppgiften på tyska

9.2.1 Ordet *Tasse*

Vi bad respondenterna att översätta det tyska ordet *Tasse* i punkt C9 i den tyska ordtesten. Trots att våra finskspråkiga respondenter i allmänhet har utmärkta betyg i tyska finns det inga rätta svar bland dem. 9/20 svenskspråkiga har däremot vetat det rätta svaret *kopp*. Dessutom framgår det av våra respondenters svar att det tyska ordet *Tasche* (sv. *ficka* / *väska*) har vilselett både de svensk- och de finskspråkiga. 5/20 svenskspråkiga och så många som 14/20 finskspråkiga har givit antingen svaret **ficka* / **tasku* eller **väska* / **laukku*.

Vidare är det intressant att uppmärksamma att lexikal transfer förekommer en aning oftare bland de finskspråkiga även om finska och tyska inte har så många gemensamma egenskaper med varandra som svenska och tyska. Det finns sammanlagt 6/20 svar bland de finskspråkiga som kan betraktas som en följd av negativ lexikal transfer. Det motsvarande antalet svar påverkade av negativ lexikal transfer bland de svenskspråkiga är 4/20. Alla dessa fyra svenskspråkiga och 2/20 finskspråkiga har svarat **tass / *tassu* som båda formellt liknar det tyska ordet *Tasse* men har en annan betydelse (ty. *Pfote*). Dessa ord kallas för falska vänner resp. missledande kognater. Falska vänner hör till den tredje typen av lexikal transfer som även Ringbom betraktar i sina undersökningar. De övriga 4/20 finskspråkiga har översatt ordet till finskans *lautanen* (sv. *tallrik*). Även det här svaret kan räknas till falska vänner eftersom det i finskan finns ett ord *tassi* (sv. *tefat*) som också formellt liknar det tyska ordet *Tasse* men har en annan betydelse. Här följer tabell 19 som exemplifierar de olika svarsvarianterna på den här punkten.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
kopp	det rätta svaret	9	0	nej
*tass/*tassu	falska vänner	4	2	ja
*lautanen	falska vänner?	0	4	ja?
*väska/*laukku/*glas osv.	övriga felaktiga svar	7	14	nej

Tabell 19. Ordets *Tasse* olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

9.2.2 Ordet *Öl*

Det tyska ordet *Öl* testades i punkt C10 i frågeformuläret. För det första kan vi konstatera att det är de svenskspråkiga som klarade den här punkten en aning bättre än de finskspråkiga. Det är nämligen 13/20 svenskspråkiga och 11/20 finskspråkiga som har svarat rätt (*olja / öljy*) på den här punkten. Igen är det litet tvivelaktigt att säga om respondenterna har utnyttjat sitt förstaspråk när de svarat på den här punkten. Både det svenska ordet *olja* och det motsvarande finska ordet *öljy* påminner nämligen om det tyska ordet *Öl* i viss mån. Således betraktar vi dessa svar som resultat av positiv lexikal transfer.

För det andra bör det nämnas att negativ lexikal transfer framträder lika ofta hos både de svenskspråkiga och de finskspråkiga. 6/20 svenskspråkiga har översatt det tyska *Öl* till det svenska ordet *öl* (ty. *Bier*) som emellertid syftar på olika referenter i omvärlden. Även 6/20 finskspråkiga har antagligen blivit påverkade av svenskan och svarat *olut*. Både svaret *öl* och *olut* är alltså resultat av negativ lexikal transfer. Tabell 20 belyser de olika svarsvarianterna på punkt C10 i frågeformuläret.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
olja/öljy	det rätta svaret	13	11	ja
*öl/*olut	falska vänner	6	6	ja
*sås/*limu/*pöllö/*uni	övriga felaktiga svar	1	3	nej

Tabell 20. Ordets *Öl* olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

9.2.3 Ordet *Ansicht*

I punkt C12 testade vi det tyska ordet *Ansicht* som kan ha flera olika betydelser: *åsikt* / *syn* / *utsikt* m.m. Till att börja med kan vi konstatera att det finns 3/20 rätta svar både bland de svenskspråkiga och de finskspråkiga. Det framgår dessutom av respondenternas svar att den här punkten har varit litet svårare: å ena sidan finns det jämförelsevis mycket variation i båda respondentgruppernas svar och å andra sidan är förekomsten av negativ lexikal transfer stor.

Runt hälften av svaren (11/20) bland de svenskspråkiga och 9/20 svar bland de finskspråkiga kan anses vara resultat av negativ lexikal transfer. I alla elva svenskspråkigas svar syns inverkan av förstaspråket medan det i de finskspråkigas svar förekommer även transfer från det L4-språket svenska. 10/20 svenskspråkiga har svarat **ansikte* och en har svarat **avsikt*. Båda dessa ord liknar det tyska ordet *Ansicht* formellt men har inte samma betydelse. Svaret **kasvot* (sv. *ansikte*) förekommer även i de finskspråkigas svar (7/20). Dessutom har 2/20 finskspråkiga svarat **ansio* (sv. *inkomst*) som till sin skriftbild liknar det tyska ordet *Ansicht* men har en annan betydelse. Orsaken

till att dessa respondenter har blivit förvirrade är naturligen att orden har en identisk ortografi fast dessa ord inte har några gemensamma semantiska egenskaper med varandra. Således är det alltså fråga om falska vänner. De olika svarsvarianterna på punkt C12 illustreras i tabell 21.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
åsikt/åsyn/utsikt/näkemys/näkymä	det rätta svaret	3	3	nej
*ansikte/*avsikt/*kasvot/*ansio	falska vänner	11	9	ja
*karta/*kort/*käsivarsi osv.	övriga felaktiga svar	6	8	nej

Tabell 21. Ordets Ansicht olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

9.2.4 Ordet Bär

I punkt C13 bad vi respondenterna att översätta det tyska ordet *Bär* till sitt förstaspråk. Det framgår av våra respondenters svar att det inte finns någon stor variation i svaren. Det rätta svaret *björn / karhu* förekommer i sammanlagt 9/20 fall bland de svenskspråkiga och 13/20 fall bland de finskspråkiga. Det är alltså de finskspråkiga som klarade den här punkten litet bättre. Detta kan bero på att det i svenskan finns ett formellt likadant ord *bär* som har vilselett de svenskspråkiga oftare än de finskspråkiga. Det är så många som 10/20 svenskspråkiga som har svarat **bär* och 7/20 finskspråkiga som har svarat **marja* och blivit således påverkade av sitt L4-språk svenska. Här följer tabell 22 som åskådliggör de olika svarsvarianterna på den här punkten.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
björn/karhu	det rätta svaret	9	13	nej
*bär/*marja	falska vänner	10	7	ja
*bara	övriga felaktiga svar	1	0	nej

Tabell 22. Ordets Bär olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

9.2.5 Ordet *Enkel*

Det tyska ordet *Enkel* testades i punkt C15 i frågeformuläret. För det första kan vi fastslå att det här ordet orsakade svårigheter hos båda respondentgrupperna. Det här ordet var uppenbarligen det svåraste ordet i hela översättningsuppgiften; det finns bara en finskspråkig respondent som har kunnat översätta ordet korrekt (*lapsenlapsi*, sv. *barnbarn*). Vidare finns det överraskande många släktskapsord i respondenternas svar. Exempel på sådana här svar är **brorson*, **farbror*, **morbror* och **kusin*. Man kan se att dessa respondenter har en aning om vilken ordgrupp det tyska ordet *Enkel* tillhör men de har emellertid inte kommit ihåg (eller vetat) den korrekta betydelsen.

För det andra kan vi konstatera att lexikal transfer förekommer i båda respondentgruppernas svar. 12/20 svenskspråkiga har blivit förvirrade av det likadana svenska ordet *enkel* (ty. *einfach*). Det här svaret är alltså en följd av negativ lexikal transfer. Även 4/20 finskspråkiga har svarat **yksinkertainen* och därmed blivit påverkade av svenska. 5/20 finskspråkiga har svarat **enkeli* (ty. *Engel*). Finskans *enkeli* och tyskans *Enkel* kan också betraktas som falska vänner eftersom de till sin skriftbild liknar varandra men syftar på olika referenter i omvärlden. Olika svarsvarianter på den här punkten exemplifieras närmare i tabell 23.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
lapsenlapsi	det rätta svaret	0	1	nej
*enkel/*yksinkertainen/*enkeli	falska vänner	12	9	ja
*brorson/*kusin/*myöhemmin osv.	övriga felaktiga svar	8	10	nej

Tabell 23. Ordets *Enkel* olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

9.2.6 Ordet *fast*

I punkt C16 i frågeformuläret bad vi respondenterna att översätta det tyska ordet *fast* till sitt förstaspråk. Det finns 10/20 rätta svar (*nästan*) bland de svenskspråkiga och 14/20

rätta svar (*melkein / lähes*) bland de finskspråkiga. Det framgår av respondenternas svar att det är speciellt de svenskspråkiga som har blivit påverkade av negativ lexikal transfer. 3/20 svenskspråkiga och 2/20 finskspråkiga har blandat ihop det likadana svenska ordet *fast* (ty. *obwohl*) med det efterfrågade tyska ordet *fast*. Vidare har en svenskspråkig respondent svarat **hård* (ty. *hart*) som också är ett resultat av negativ transfer. De svenska orden *fast* och *hård* kan nämligen betraktas som synonymer.

I den här punkten är det intressant att även inverkan av engelskan syns: en svenskspråkig respondent har nämligen översatt det tyska ordet *fast* till svenskans **snabb*. Detta beror på att det även i engelskan finns ett likadant ord *fast* (ty. *schnell*) som emellertid inte betyder detsamma som tyskans *fast*. Engelskans *fast* och tyskans *fast* såsom även svenskans *fast* och tyskans *fast* kan alltså betraktas som missledande kognater, d.v.s. falska vänner. Olika svarsvarianter på den här punkten framgår av tabell 24.

Svarsvarianter	Kategoriseringsgrund	S	F	Transfer
nästan/melkein/lähes	det rätta svaret	10	14	nej
*fast/*fastän/*trots att /*hård/*vaikka	falska vänner	4	2	ja
*snabb	falska vänner (eng.)	1	0	ja
*snart/*alltid/*men/*jopa/*jo/*pian osv.	övriga felaktiga svar	5	4	nej

Tabell 24. Ordets *fast* olika svarsvarianter och förekomsten av lexikal transfer.

9.2.7 Lätta ord i den tyska översättningsuppgiften

I hela översättningsuppgiften finns det två ord som tycks ha varit lätta för båda respondentgrupperna. Till dessa ord hör orden *Hund* (C11) och *Sonne* (C14). Alla har kunnat översätta det tyska ordet *Hund*. Svaret *hund* kan betraktas som en följd av positiv lexikal transfer när det gäller de svenskspråkiga.

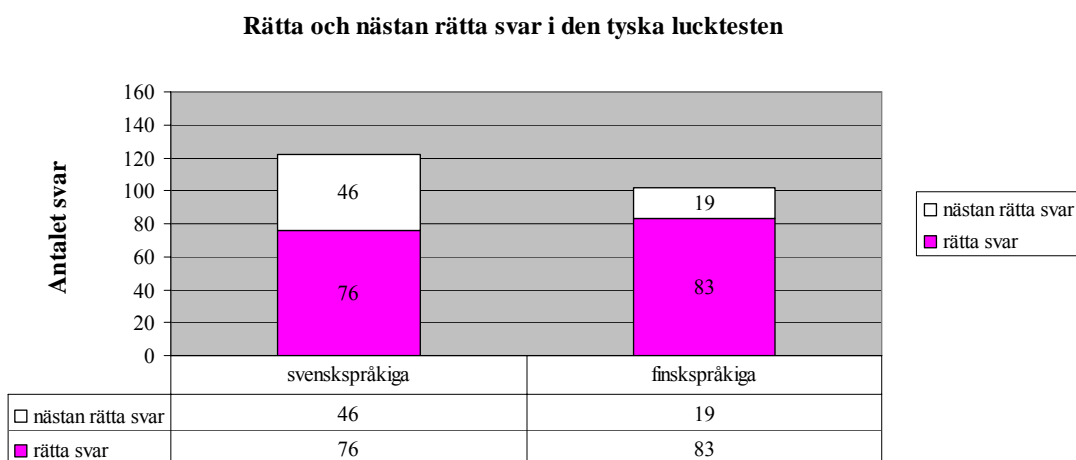
Vad beträffar det tyska ordet *Sonne* kan man fastslå att alla finskspråkiga och 18/20 svenskspråkiga har vetat vad det här ordet betyder. Vidare har en svenskspråkig

respondent översatt det tyska ordet *Sonne* till svenskans *son*. Dessa två ord påminner formellt om varandra men har olika betydelser och kan därmed anses vara falska vänner.

9.3 Den tyska ordtestens resultat i koncentrat

9.3.1 Lucktesten på tyska

I punkterna C1-C8 i frågeformuläret bad vi respondenterna att fylla i tyskspråkiga meningar. I uppgiften översatte respondenterna de felande orden från sitt förstaspråk till tyska. För det första kan vi konstatera att de svenskspråkiga verkar ha betydliga stavningssvårigheter även i den tyska ordtesten. Räknar man till de rätta svaren alla svar vars skriftbild avsevärt påminner om det helt korrekta svaret kan man säga att de svenskspråkiga når bättre resultat (122/160 rätta eller nästan rätta svar) i den tyska lucktesten. Det motsvarande antalet rätta eller nästan rätta svar bland de finskspråkiga är däremot 102/160. Betraktar man de helt korrekta svaren är det emellertid de finskspråkiga som når en aning bättre resultat i lucktesten. Det finns nämligen 83/160 helt korrekta svar bland de finskspråkiga medan andelen helt korrekta svar bland de svenskspråkiga är 76/160. Dessa antal skildras närmare i figur 7.

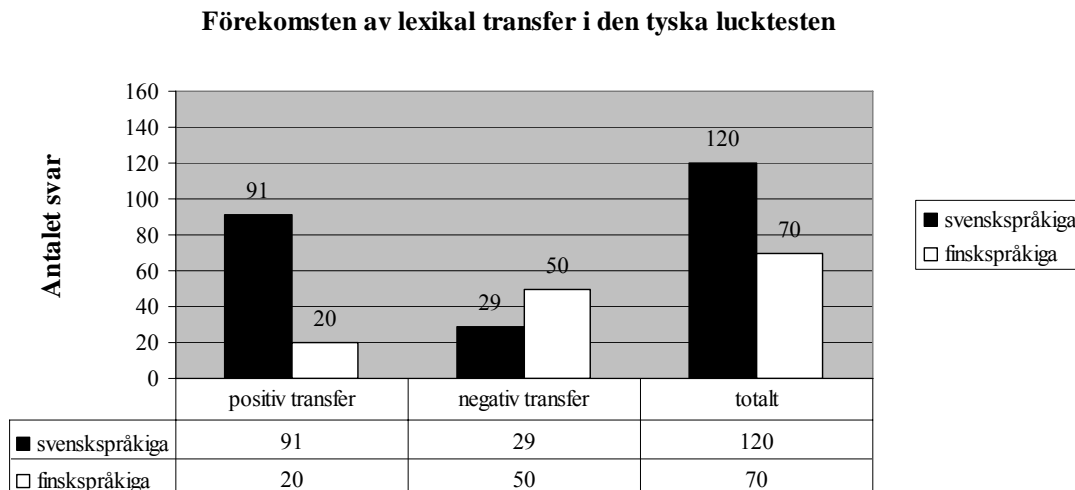

Figur 7. Rätta och nästan rätta svar i den tyska lucktesten ($n = 160$).

Vad beträffar förekomsten av lexikal transfer i den tyska lucktesten kan man uppmärksamma att lexikal transfer förekommer i betydligt större utsträckning hos de svenskspråkiga. I den engelska lucktesten förekom lexikal transfer däremot bara litet oftare hos de svenskspråkiga än hos de finskspråkiga (se figur 3). Den mest sannolika förklaringen till det här är att svenskan och tyskan har mer lexikala likheter med varandra, medan den språkliga distansen mellan svenskan och engelskan är litet större.

Vidare bör det nämnas att det inte är bara förstaspråket som påverkar respondenternas svar på den tyska lucktesten. I respondenternas svar syns nämligen även inverkan av de andra tidigare språken, i synnerhet av engelskan. Exempelvis i punkt C1 har flera respondenter utnyttjat engelskan (t.ex. **eye glassen*) när de har försökt sträva efter det tyska ordet *Brille*. Detta beror antagligen på att alla våra respondenter har lärt sig engelska tidigare än tyska. De Angelis har undersökt inlärningsordningens inverkan på effekten av lexikal transfer och kommit fram till att t.ex. inlärarens L2 har en starkare förhållande till förstaspråket än L3.

Bland de svenskspråkiga finns det 120/160 sådana svar där inverkan av lexikal transfer syns. Av dessa svar är 91/160 resultat av positiv lexikal transfer och de övriga 29/160 svar är däremot resultat av negativ lexikal transfer. Bland de finskspråkiga förekommer lexikal transfer i sammanlagt 70/160 svar varav 20/160 kan anses vara resultat av positiv lexikal transfer och de övriga 50/160 resultat av negativ lexikal transfer. Såsom i den engelska lucktesten stöder även dessa antal, som illustreras i figur 8, vår egen hypotes om att positiv lexikal transfer förekommer mer i de svenskspråkigas svar medan de finskspråkigas svar påverkas mer av negativ lexikal transfer.

Figur 8. Förekomsten av lexikal transfer i den tyska lucktesten ($n = 160$).

9.3.2 Översättningsuppgiften på tyska

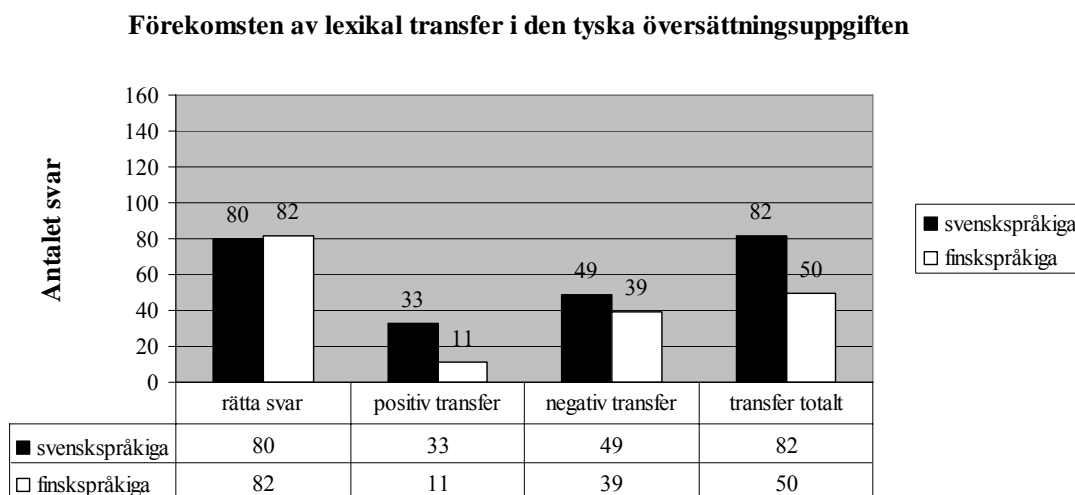
I punkterna C9-C16 i frågeformuläret fick respondenterna översätta några enstaka tyska ord till sitt förstaspråk. I den här översättningsuppgiften nådde de finskspråkiga en aning bättre resultat än de svenskspråkiga. Antalet rätta svar i hela översättningsuppgiften bland de finskspråkiga är 82/160 medan det finns 80/160 rätta svar bland de svenskspråkiga. Dessa antal belyses närmare i figur 9. Om man jämför dessa siffror med de motsvarande siffrorna i den engelska översättningsuppgiften (se figur 4) kan man konstatera att båda respondentgrupperna klarade sig betydligt bättre i den engelska översättningsuppgiften.

De flesta av orden i översättningsuppgiften har lett till att en del av de svenskspråkiga och de finskspråkiga respondenterna har gett svar som kan anses vara resultat av lexikal interferens, d.v.s. negativ transfer. Det är speciellt sådana svenskspråkiga ord som till sin skriftbild liknar de tyska ord som förekommer i uppgiften men har emellertid en annan betydelse som har vilselett våra respondenter. Sådana här ordpar kallas såsom tidigare konstaterats för falska vänner. När det gäller de finskspråkigas svar på översättningsuppgiften har de oftast blivit påverkade av svenskan. Men det är emellertid litet överraskande att det även finns sådana svar bland de finskspråkiga som kan betraktas

som ett resultat av negativ lexikal transfer från finskan. Ett exempel på det här är att det tyska ordet *Enkel* har översatts till finskans *enkeli*.

I hela översättningsuppgiften finns det så många som 82/160 svar där de svenskspråkiga har blivit påverkade speciellt av sitt förstaspråk. Bland de finskspråkiga finns det däremot 50/160 svar där i synnerhet svenskans inverkan syns, men i vissa fall har de även blivit påverkade av sitt förstaspråk finska. Även Ringboms resultat (1987; 2001) stöder det här fenomenet. Han konstaterar nämligen att de mer besläktade språken möjliggör transfer oftare än språk vars ordförråd inte har gemensamma egenskaper med varandra.

I den tyska översättningsuppgiften förekommer positiv lexikal transfer i 33/160 fall bland de svenskspråkiga och 11/160 fall bland de finskspråkiga. De övriga 49/160 bland de svenskspråkiga och 39/160 finskspråkigas svar kan däremot betraktas som resultat av negativ lexikal transfer (falska vänner). Betraktar man dessa siffror kan man uppmärksamma att falska vänner förekommer i respondenternas svar oftare om förstaspråket betydligt liknar språket i fråga. Även om falska vänner förekommer även i de finskspråkigas svar är inverkan av lexikal transfer emellertid starkare om man har svenska som sitt förstaspråk. Vidare bevisar dessa siffror att ordens liknande skriftbilder (t.ex. ty. *Öl* och sv. *öl*) hellre tycks störa respondenternas tankar än hjälpa dem att komma ihåg ordens betydelse. Förekomsten av lexikal transfer illustreras även i figur 9.

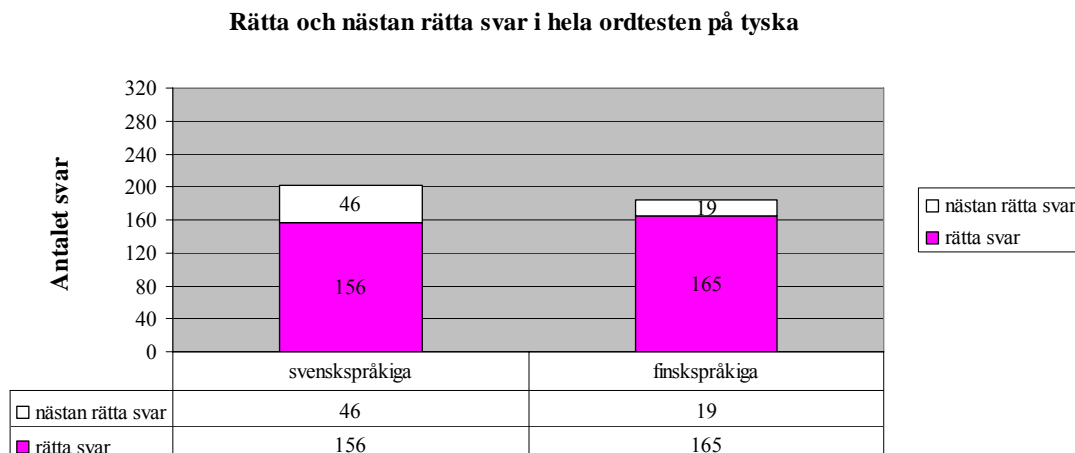
Figur 9. Förekomsten av lexikal transfer i den tyska översättningsuppgiften ($n = 160$).

I den engelska översättningsuppgiften förekom negativ lexikal transfer i mycket mindre utsträckning (se figur 4) än i den tyska. Även om vi inte testade samma ord i båda översättningsuppgifterna kan vi ändå förklara detta med att den språkliga distansen mellan svenska och tyska är mindre än den mellan svenska och engelska. Således kan man lättare blanda ihop svenska och tyska ord.

Vidare bör det nämnas att både de svenskspråkiga och de finskspråkiga har litet sämre betyg i tyskan än i engelskan vilket också kan påverka att negativ lexikal transfer syns oftare i tyskan än i engelskan. I sina undersökningar har även Ringbom kommit fram till att inlärarens skicklighet i olika språk spelar en väsentlig roll när det gäller förekomsten av lexikal transfer. Dessutom stöder De Angelis (2007) resultat vår iakttagelse om att negativ lexikal transfer framgår oftare i det språk som respondenterna behärskar sämre. Hon har nämligen konstaterat att språkinläraren tycks kunna hålla speciellt sådana språk isär som de kan bättre. Detta kommer fram även i Ringboms undersökningar: ju mer inläraren gör framsteg i ordinlärningen desto bättre kan han organisera sitt mentala lexikon och hålla isär språken.

9.3.3 Hela den tyska ordtesten

Om man tar hänsyn till hela ordtesten på tyska, d.v.s. den tyska lucktesten (sammanlagt 160 enstaka svar) och den tyska översättningsuppgiften (sammanlagt 160 enstaka svar) kan man konstatera att de finskspråkiga klarar sig en aning bättre än de svenskspråkiga respondenterna om man bara räknar med de helt korrekta svaren. Det finns sammanlagt 165/320 helt rätta svar bland de finskspråkiga. Det motsvarande antalet helt korrekta svar bland de svenskspråkiga är däremot 156/320. Om man räknar med även de svar som i lucktesten betydligt liknar den korrekta tyska skriftbilden når däremot de svenskspråkiga litet bättre resultat (202/320) än de finskspråkiga (184/320). Dessa siffror liknar i hög grad de motsvarande siffrorna i den engelska ordtesten (se figur 5). Figur 10 exemplifierar närmare dessa antal.

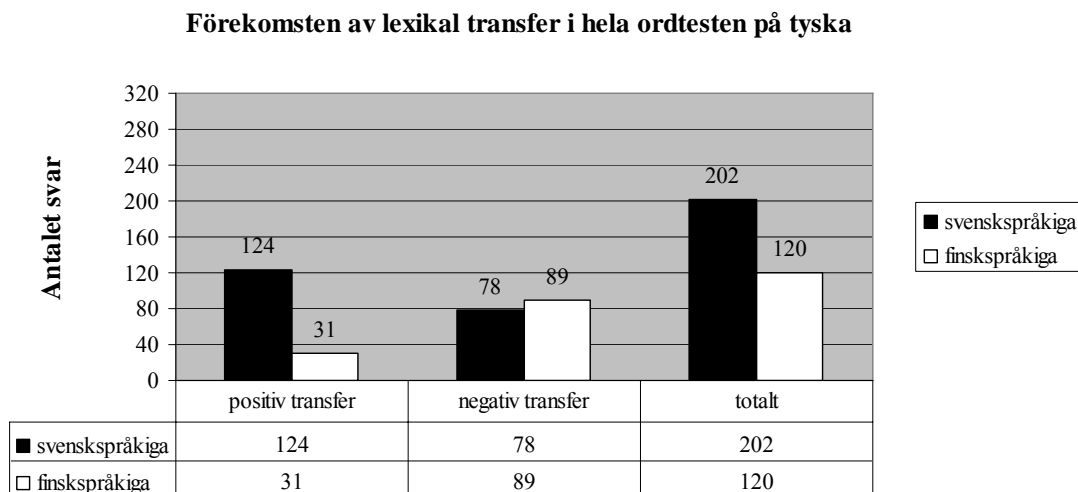

Figur 10. Rätta och nästan rätta svar i hela ordtesten på tyska ($n = 320$).

På basis av dessa antal som presenteras i figur 10 är det lätt att se att de svenskspråkiga har mer svårigheter även med den tyska rättskrivningen än de finskspråkiga. Detta beror förmodligen på att svenskan och tyskan i stort sett liknar varandra, speciellt på det lexikala området. En orsak kan också vara att den finska och den svenska språkundervisningen antagligen skiljer sig från varandra. Finsk språkundervisning tycks betona skrivuppgifter och språkets korrekthet spelar en betydande roll medan svensk språkundervisning antagligen lägger mer vikt vid muntlig kommunikation och således betonas rättskrivningen kanske inte i så stor utsträckning som i Finland.

Dessutom kan man konstatera att lexikal transfer (både positiv och negativ) förekommer betydligt oftare i de svenskspråkigas svar på den tyska ordtesten. Det finns nämligen 202/320 svar bland de svenskspråkiga där inverkan av i synnerhet förstaspråket syns. När man däremot betraktar de finskspråkigas svar finns det sammanlagt 120/320 svar som kan anses vara resultat av lexikal transfer. Dessa antal illustreras närmare i figur 11. Jämför man dessa siffror med resultaten i den engelska ordtesten (se figur 6) kan man se att lexikal transfer förekommer betydligt oftare i den tyska ordtesten hos båda respondentgrupperna. Lexikal transfer i de finskspråkigas svar orsakas i första hand av förstaspråket finska men speciellt i översättningsuppgiften förekommer det svar där speciellt svenskans inverkan syns.

När det gäller hela ordtesten på tyska är det intressant att göra skillnad mellan negativ och positiv lexikal transfer. Av de 202/320 svar bland de svenskspråkiga förekommer negativ lexikal transfer i 78/320 svar medan de övriga 124/320 svar kan anses vara resultat av positiv lexikal transfer. Antalet svar påverkade av negativ lexikal transfer bland de finskspråkiga är däremot 89/320 och antalet svar påverkade av positiv lexikal transfer 31/320. Dessa antal illustreras i figur 11.

Figur 11. Förekomsten av lexikal transfer i hela ordtesten på tyska ($n = 320$).

Det framgår av figur 11 att resultaten stödjer vår hypotes om att positiv lexikal transfer förekommer mer i de svenskspråkigas svar på ordtesterna medan de finskspråkigas svar påverkas mer av negativ lexikal transfer.

10 UPPFATTNINGAR OM FÖRHÅLLET MELLAN ORDFÖRRÅDEN I FÖRSTASPRÅKET, ENGELSKA OCH TYSKA

I det här kapitlet behandlar och analyserar vi respondenternas svar på flervalsfrågorna i delarna D-G i frågeformuläret (bilagorna 1 & 2). Med dessa flervalsfrågor ville vi ta reda på våra respondenters egna uppfattningar om förstaspråkets och de andra tidigare inlärdas språkens inverkan på det engelska resp. det tyska ordförrådet. Vidare ville vi ge våra respondenter möjlighet att begrunda sina åsikter. Dessa kommentarer om det engelska och det tyska ordförrådet tas också upp i det här kapitlet. Först redogör vi kortfattat för hur våra respondenter upplever ordinläring och hur de i allmänhet upplever de lexikala förhållandena mellan olika språk.

10.1 Uppfattningar om förhållandet mellan ordförråden i olika språk

Det framgår av respondenternas svar att de svenskspråkiga upplever ordinläringen i allmänhet som mycket lättare än de finskspråkiga. Det är nämligen 14/20 svenskspråkiga och bara 4/20 finskspråkiga som tycker att ordinläringen inte orsakar några svårigheter för dem. Dessa siffror överensstämmer med Gass och Selinkers (1994, 60) antagande om att skillnader och likheter mellan språken avgör om språkinläringen känns lätt eller svår. Det här antagandet tar Gass och Selinker (1994, 60) upp när de förklarar de bakomliggande faktorerna i kontrastiv analys.

Att de svenskspråkiga upplever ordinläringen som lättare än de finskspråkiga är litet överraskande om man jämför siffrorna med t.ex. respondenternas betyg i engelska och i tyska (se kapitel 7.2). I synnerhet tycks de finskspråkiga nämligen vara mycket bra på båda språken men kanske beror det här låga antalet på att finskan i så många avseenden skiljer sig från t.ex. engelskan och tyskan. Således måste de finskspråkiga anstränga sig mer när de lär sig nya främmande ord.

Det är litet överraskande att bara 5/20 svenskspråkiga anser att de lätt blandar ihop de olika språkens ord. Det motsvarande antalet finskspråkiga är så många som 13/20. Dessa antal stöder nämligen inte de svenskspråkigas resultat i ordtesterna. När man exempelvis granskar de svenskspråkigas svar på översättningsuppgifterna (se figurerna 4 & 9) kan man se att de svenskspråkiga lättare har blivit negativt påverkade av sitt förstaspråk och blandat ihop engelska resp. tyska ord som till sin skriftbild liknar ett annat ord på svenska. När det gäller de finskspråkiga har de förmodligen inte tänkt på sitt förstaspråk utan på främmande språk som de lär sig i skolan, t.ex. engelska, tyska och svenska. De finskspråkiga blandar lättare ihop dessa språk med varandra än med sitt förstaspråk finska.

Vad de svenskspråkiga beträffar däremot tror de sig kunna hålla språken bättre isär. Detta kan bero på att de har svenska som sitt förstaspråk och de kan således starkare skilja sitt förstaspråk svenska från de andra germanska språken. Största delen av både de svenskspråkiga (13/20) och de finskspråkiga (14/20) medger emellertid att de lättare blandar ihop ett sådant ord i ett främmande språk som till sitt utseende påminner om något ord på sitt förstaspråk men som de facto har en annan betydelse. Sådana här ord testades i översättningsuppgifterna och resultatet var att de finskspråkiga kunde översätta sådana ord en aning bättre i både den engelska och den tyska ordtesten. Vidare kom det fram att lexikal transfer förekom oftare i de svenskspråkigas svar (se figurerna 4 & 9).

Största delen av båda respondentgrupperna (15/20 svenskspråkiga och 13/20 finskspråkiga) tycker vidare att de ofta försöker översätta en sammansättnings delar direkt från sitt förstaspråk om de inte kommer ihåg sammansättningen på ett främmande språk. Detta syns även i respondenternas svar på både den engelska och den tyska ordtesten. Att man översätter sammansättningen direkt från sitt förstaspråk kan vara ett resultat av antingen positiv eller negativ lexikal transfer.

Dessutom frågade vi om det är viktigt att språkläraren lyfter fram skillnader och likheter mellan olika språk. Av de svenskspråkiga tyckte 15/20, och av de finskspråkiga 17/20, att språkläraren borde betona det här. Att så många respondenter har gett ett positivt svar är

helt förståeligt. Även Viberg (1989) har konstaterat att det är viktigt att eleven får många språkliga kommentarer om målspråkets uppbyggnad i undervisningssituationer.

Det är viktigt att språkläraren i synnerhet betonar sådana ord som formellt liknar varandra i olika språk, speciellt när det gäller missledande kognater, d.v.s. falska vänner. De svenskspråkiga tycktes ha tydliga svårigheter med rättskrivningen av vissa ord i ordtesterna och därför tycker vi att det vore bra om språkläraren framhävde rättskrivningen av ord som formellt påminner om varandra. Exempelvis hade de svenskspråkiga mycket stora svårigheter med rättskrivningen av det tyska ordet *Vulkan* (se tabell 15) trots att det motsvarande svenska ordet *vulkan* helt liknar det efterfrågade tyska ordet.

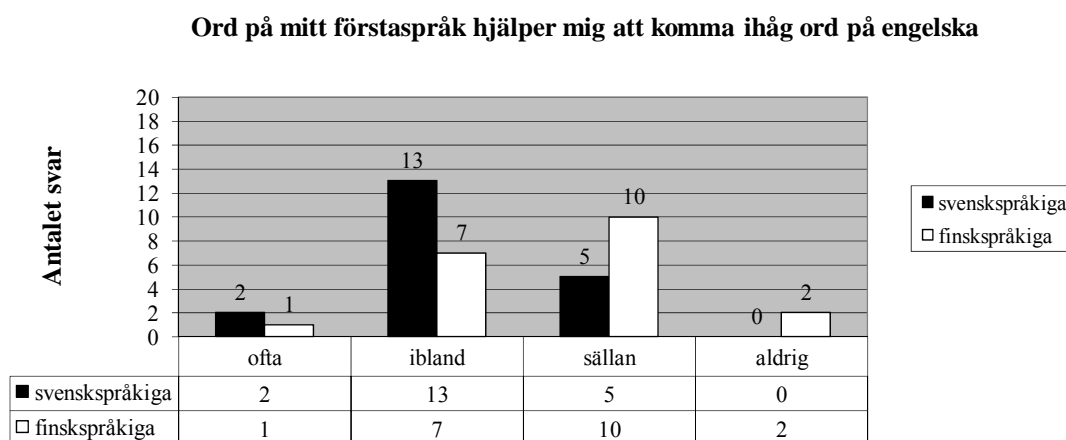
10.2 Uppfattningar om förstaspråkets inverkan på det engelska ordförrådet

I det här kapitlet analyserar vi hur respondenterna upplever förstaspråkets inverkan på det engelska ordförrådet. De flesta respondenter (18/20 svenskspråkiga och 16/20 finskspråkiga) hävdar att de inte behövde gissa ord i den engelska ordtesten. Nästan alla våra respondenter (18/20 svenskspråkiga och 19/20 finskspråkiga) anser även att det i allmänhet är lätt att lära sig engelska ord. Detta beror antagligen på att engelskan är ett universellt språk som påverkar en överallt även i det vardagliga livet. Det här resultatet stöds även av respondenternas egna kommentarer gällande det engelska ordförrådet (de finskspråkigas kommentarer har vi översatt till svenska):

”Engelskan är lättare eftersom man har mer kontakt med det när man inte är i skolan, tex från TV.” (en svenskspråkig flicka)

”Det är lätt att lära sig engelska ord därför att det är ett så allmänt språk som man överallt stöter på.” (en finskspråkig pojke)

När det gäller förstaspråkets inverkan på det engelska ordförrådet kan man konstatera att de svenskspråkiga upplever att de kan dra nytta av sitt förstaspråk när de försöker komma ihåg ord på engelska. Såsom figur 12 illustrerar, är det så många som 15/20 svenskspråkiga som tycker att förstaspråket svenska ofta (2/20) eller ibland (13/20) hjälper dem att komma ihåg ord på engelska. 12/20 finskspråkiga anser däremot att de sällan (10/20) eller aldrig (2/20) kan dra nytta av sitt förstaspråk finska när de försöker komma ihåg ord på engelska. Dessa antal är helt förklarliga på grund av att svenskan hör till samma språkfamilj som engelska. Det är emellertid litet oväntat att så många som 8/20 finskspråkiga anser att finskan ofta (1/20) eller ibland (7/20) underlättar att komma ihåg engelska ord trots att finskan inte tillhör samma språkfamilj som engelska och har således inte så många gemensamma lexikala egenskaper med engelskan.

Figur 12. Respondenternas svar på fråga E1 i frågeformuläret: Ord på mitt förstaspråk hjälper mig att komma ihåg ord på engelska (n = 20).

Dessutom frågade vi våra respondenter om likheterna mellan ord på förstaspråket och på engelska stör inläringen av engelska ord. Det är bara en svenskspråkig och 2/20 finskspråkiga respondenter som anser att de lexikala likheterna mellan förstaspråket och engelska stör inläringen. De övriga 19/20 svenskspråkiga tycker att likheterna sällan (7/20) eller aldrig (12/20) stör inläringen. Det motsvarande antalet negativa svar (d.v.s. sällan eller aldrig) bland de finskspråkiga är 18/20. I det här fallet är antalet negativa svar bland de svenskspråkiga litet överraskande därför att de har blandat ihop speciellt sådana

här liknande ord i den engelska ordtesten. De finskspråkigas svar på den här frågan är däremot helt förståeliga eftersom de lexikala likheterna mellan finskan och engelskan är så få.

När det gäller nyttan av förstaspråket och rättskrivningen av engelska ord kan man uppmärksamma att så många som 14/20 svenskspråkiga är av den åsikten att de sällan (12/20) eller aldrig (2/20) kan dra nytta av svenskan vid rättskrivningen av engelska ord. Detta kan man se även i de svenskspråkigas svar på den engelska ordtesten samt i deras egna kommentarer:

”Den engelska stavningen kan man inte relatera till den svenska stavningen.” (en svenskspråkig flicka)

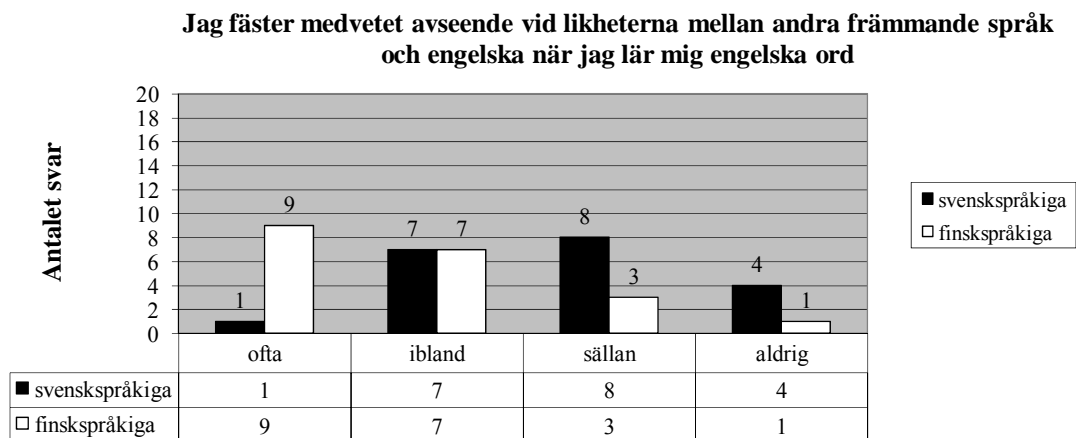
”Har stort ordförråd men svårt med stavning, prata är mycket lättare tycker jag.”
(en svenskspråkig flicka)

De flesta finskspråkiga tycker detsamma som de svenskspråkiga; det är nämligen 16/20 finskspråkiga som anser att förstaspråket sällan (9/20) eller aldrig (7/20) hjälper med den engelska rättskrivningen. Detta är naturligt därför att den lexikala distansen mellan finskan och engelskan är så stor.

När en svenskspråkig inte kommer ihåg ett ord på engelska försöker största delen av dem minnas ordet genom att utnyttja sitt förstaspråk. 5/20 har nämligen svarat ofta och 9/20 ibland på den här punkten. Det är emellertid litet oväntat att så många som hälften av de finskspråkiga har svarat att de ofta eller ibland drar nytta av sitt förstaspråk när de inte kommer ihåg ett ord på engelska. I det här sammanhanget tänker de finskspråkiga antagligen på sådana ord som de kan översätta direkt från sitt förstaspråk, t.ex. sammansättningar. Detta syns även i respondenternas svar på den engelska ordtesten som de fyllde i innan de svarade på flervalsfrågorna. 8/20 finskspråkiga har exempelvis översatt det finska ordet *salakuljettaja* direkt till **secret driver* e.d., vilket kan anses vara

en lånöversättning och respondenten har alltså blivit påverkad av negativ lexikal transfer. I sådana här fall är inverkan av förstaspråket inte positivt utan leder till ett felaktigt ord. De allra flesta av våra respondenter anser att de sällan eller aldrig gör fel i engelska ord (t.ex. i ordprov eller när de skriver en uppsats) på grund av att förstaspråket stör deras tankar. Bara 3/20 svenskspråkiga respondenter är av annan åsikt. Det här resultatet strider mot både de svenskspråkigas och de finskspråkigas resultat i den engelska ordtesten. Dessa antal tyder förmodligen på att båda respondentgrupperna upplever sitt förstaspråk som tillräckligt starkt för att kunna hålla förstaspråket isär från de andra tidigare inlärd språken även om språkens ordförråd skulle påminna om varandra.

Utöver förstaspråket frågade vi vidare om respondenterna medvetet fäster avseende vid likheterna mellan ord på andra främmande språk och engelska när de lär sig engelska ord. Figur 13 illustrerar både de svenskspråkigas och de finskspråkigas svar på den här punkten.

Figur 13. Respondenternas svar på fråga E9 i frågeformuläret: Jag fäster medvetet avseende vid likheterna mellan andra främmande språk och engelska när jag lär mig engelska ord ($n = 20$).

Såsom man kan se i figur 13 finns det en klar skillnad mellan de svensk- och finskspråkigas svar. Det är nämligen 8/20 svenskspråkiga som sällan och 4/20 som aldrig lägger märke till likheterna mellan ord på andra främmande språk och på engelska.

Största delen av de finskspråkiga (16/20) är däremot av en annan åsikt och meddelar att de ofta eller ibland fäster avseende vid likheterna mellan ord på andra främmande språk och på engelska. Det här resultatet är förestående därför att det naturligtvis inte finns så många likheter mellan finskan och engelskan och därför stöder sig de finskspråkiga hellre på likheterna mellan andra främmande språk och engelska.

10.3 Uppfattningar om förstaspråkets inverkan på det tyska ordförrådet

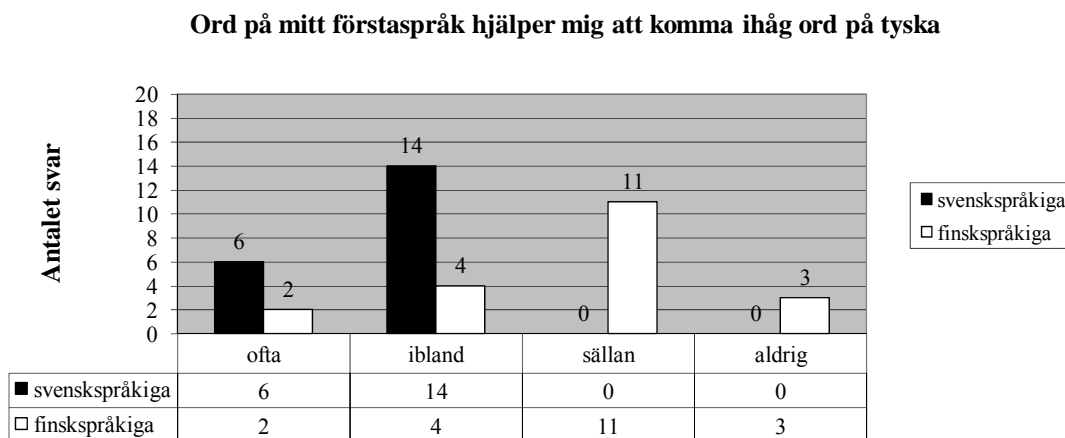
I det här kapitlet analyserar vi hur våra respondenter upplever förstaspråkets inverkan på det tyska ordförrådet. För det första kan man uppmärksamma att det finns en klar skillnad mellan de svenskspråkiga och de finskspråkiga när det gäller hur de upplever inläringen av tyska ord. Största delen av de svenskspråkiga (13/20) tycker nämligen att det i allmänhet är lätt att lära sig tyska ord. Bland de finskspråkiga är det däremot bara 4/20 som är av samma åsikt. Detta beror antagligen på att de svenskspråkiga lättare kan dra nytta av sitt förstaspråk vid inläringen av tyska ord jämfört med de finskspråkiga. Dessutom har de finskspråkiga respondenterna kanske varit litet blygsammare när de har bedömt sin inläring av tyska ord. Det framgår vidare av resultaten i den tyska ordtesten att de finskspråkiga klarade sig bättre än de svenskspråkiga när man betraktar de helt korrekta svaren (se figur 10).

För det andra är antalet gissningar mycket större i den tyska ordtesten än i den engelska. Å ena sidan kan detta bero på att den tyska ordtesten upplevdes som svårare. Å andra sidan tycks speciellt de svenskspråkiga lätt blanda ihop tyskan med svenskan. Ungefär hälften av både de svenskspråkiga (11/20) och de finskspråkiga (11/20) medger att de gissade ord i den tyska ordtesten. Respondenterna har kommenterat på följande vis:

”Jag gissade hälften av orden i den tyska ordtesten. Tyskan blandas lätt ihop med svenskan.” (en finskspråkig flicka)

”Jag har ganska lätt att lära mig tyska ord men det händer ibland att man blandar ihop sv och ty när de är likadana men betyder olika.” (en svenskspråkig flicka)

Vad beträffar förstaspråkets inverkan på det tyska ordförrådet framgår det av respondenternas svar att alla svenskspråkiga respondenter upplever att de kan utnyttja sitt förstaspråk när de försöker komma ihåg ord på tyska. Såsom figur 14 åskådliggör finns det 6/20 svenskspråkiga som tycker att förstaspråket svenska ofta och 14/20 som anser att svenska ibland hjälper dem att komma ihåg ord på tyska. 14/20 finskspråkiga tycker däremot att de sällan (11/20) eller aldrig (3/20) kan dra nytta av sitt förstaspråk finska när de försöker komma ihåg ord på tyska. Det här resultatet är helt rimligt med tanke på att svenskan har så många lexikala likheter med tyskan medan finskan inte har det. Det är ändå litet överraskande att så många som 6/20 finskspråkiga är av den åsikten att finskan ofta (2/20) eller ibland (4/20) hjälper dem att komma ihåg tyska ord även om finskan inte hör till samma språkfamilj som tyska och skiljer sig därmed i många lexikala avseenden från tyskan.

Figur 14. Respondenternas svar på fråga F1 i frågeformuläret: Ord på mitt förstaspråk hjälper mig att komma ihåg ord på tyska ($n = 20$).

Vidare frågade vi våra respondenter om likheterna mellan ord på förstaspråket och på tyska stör inläringen av tyska ord. Det är överraskande att svaren bland både de

svenskspråkiga och de finskspråkiga är så likartade. Alla finskspråkiga och 18/20 svenskspråkiga anser nämligen att de lexikala likheterna mellan förstaspråket och tyska sällan eller aldrig stör inläringen. När det gäller de finskspråkigas svar är det här resultatet helt förestående medan de svenskspråkigas svar är väldigt oväntade och strider mot resultaten i den tyska ordtesten, i synnerhet när det gäller rättskrivningen av tyska ord.

Dessutom frågade vi om förstaspråket hjälper med stavningen av tyska ord. Det framgår av svaren att största delen av de finskspråkiga (17/20) sällan (10/20) eller aldrig (7/20) upplever sitt förstaspråk som nyttigt i det här avseendet medan 15/20 svenskspråkiga hävdar att svenskan hjälper dem med stavningen av tyska ord. De svenskspråkigas stora antal positiva svar (d.v.s. ofta eller ibland) tyder på att de svenskspråkiga är medvetna om att svenskan har mer lexikala likheter med tyskan än med engelskan. När det gäller stavningen av engelska ord tycker de flesta svenskspråkiga nämligen att de sällan eller aldrig kan dra nytta av svenskan. Vad däremot beträffar de finskspråkigas stora antal negativa svar på den här punkten är resultatet helt förståeligt därför att den lexikala distansen mellan finskan och tyskan är så stor.

Största delen av de svenskspråkiga (18/20) försöker ofta (10/20) eller ibland (8/20) komma ihåg tyska ord genom att utnyttja sitt förstaspråk. Antalet svenskspråkigas positiva svar på den här punkten är mycket större än när det gäller engelskan. Även det här resultatet stöder vårt antagande om att de svenskspråkiga är medvetna om att svenskan har mer lexikala likheter med tyskan än med engelskan. Svenskspråkiga respondenter har kommenterat saken på följande vis:

”Tyskan är mer lik svenska.” (en svenskspråkig pojke)

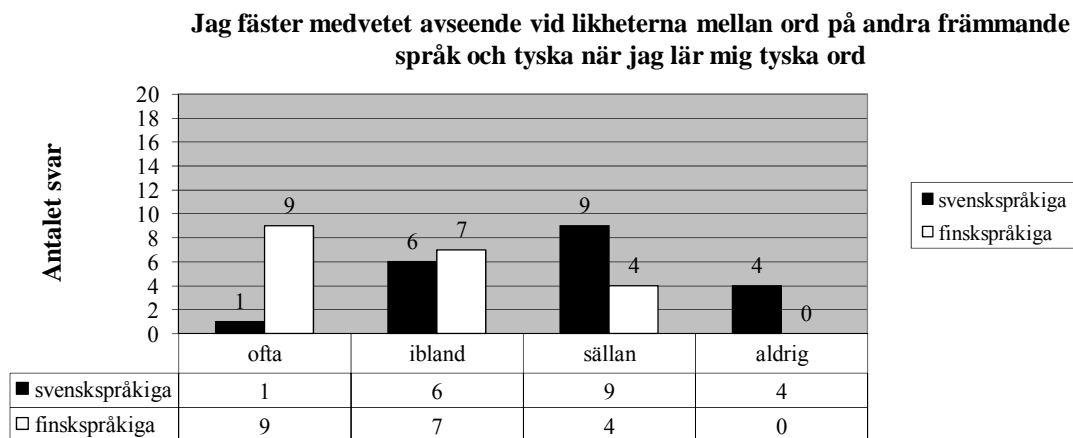
”Om det är ett ord jag inte kommer ihåg så tar jag det svenska ordet fast jag gör det lite mer ’tyskt’ genom att lägga på –lich, -e o.s.v.” (en svenskspråkig flicka)

Vad däremot beträffar de finskspråkigas svar på den här punkten kan man konstatera att det finns en ganska stor variation i svaren: 4/20 anser att de ofta, 5/20 att de ibland, 8/20 att de sällan och 3/20 att de aldrig utnyttjar sitt förstaspråk när de försöker minnas ett ord på tyska.

Eftersom finskan inte tillhör samma språkfamilj som tyska och har således nästan inga lexikala likheter med tyskan är det litet överraskande att så många som 9/20 finskspråkiga har gett ett positivt svar. Dessa finskspråkiga respondenter tänker förmodligen på sådana ord som de kan översätta direkt från sitt förstaspråk, t.ex. sammansättningar. Detta syns även i respondenternas svar på den tyska ordtesten som de fyllde i före dessa flervalsfrågor. Exempelvis har 9/20 finskspråkiga översatt det finska ordet *silmälasit* direkt till **Augenglasen* e.d., vilket kan anses vara en lånöversättning och alltså ett resultat av negativ lexikal transfer. I sådana här fall är inverkan av förstaspråket inte positivt utan leder till ett felaktigt ord.

De allra flesta av våra respondenter är av den åsikten att de sällan eller aldrig gör fel i tyska ord (t.ex. i ordprov eller när de skriver en uppsats) på grund av att förstaspråket stör deras tankar. Bara 3/20 svenskspråkiga respondenter medger att de ibland gör fel i tyska ord på grund av sitt förstaspråk. Ett liknande resultat fick vi även i den engelska delen. Detta resultat är i strid med både de svenskspråkigas och de finskspråkigas svar i den tyska ordtesten. Detta beror antagligen på att båda respondentgrupperna upplever sitt förstaspråk som tillräckligt starkt för att kunna hålla förstaspråket isär från de andra tidigare inlärd språken även om språkens ordförråd skulle påminna om varandra.

Utöver förstaspråket ville vi även veta om respondenterna medvetet fäster avseende vid likheterna mellan ord på andra främmande språk och tyska när de lär sig tyska ord. Figur 15 åskådliggör både de svenskspråkigas och de finskspråkigas svar på den här punkten.

Figur 15. Respondenternas svar på fråga F9 i frågeformuläret: Jag fäster medvetet avseende vid likheterna mellan andra främmande språk och tyska när jag lär mig tyska ord ($n = 20$).

Såsom man kan uppmärksamma i figur 15 finns det en tydlig skillnad mellan de svensk- och finskspråkigas svar. 9/20 av de svenskspråkiga svarar nämligen sällan och 4/20 svarar att de aldrig fäster avseende vid likheterna mellan ord på andra främmande språk och på tyska. Största delen av de finskspråkiga (16/20) är däremot av en annan åsikt och meddelar att de ofta (9/20) eller ibland (7/20) lägger märke till likheterna mellan ord på andra främmande språk och på tyska. Det här resultatet är inte överraskande därför att det naturligtvis inte finns så många likheter mellan finskan och tyskan och därför stöder sig de finskspråkiga hellre på likheterna mellan andra främmande språk och tyska. Alla våra finskspråkiga respondenter lär sig svenska och försöker antagligen dra mer nytta av t.ex. svenskan än av sitt förstaspråk finska när de lär sig tyska ord. Detta kan man se även i respondenternas svar på den tyska ordtesten, speciellt i översättningsuppgiften. Exempelvis översatte 7/20 finskspråkiga det tyska ordet *Bär* till finskans **marja* därför att det svenska ordet *bär* betyder *marja* på finska.

10.4 Uppfattningar om förhållandet mellan det engelska och det tyska ordförrådet

I det här kapitlet analyserar vi hur våra respondenter upplever förhållandet mellan det engelska och det tyska ordförrådet. Det framgår tydligt av respondenternas svar att båda respondentgrupperna tycker att det är svårare att lära sig tyska ord än engelska ord. Detta syns även i respondenternas egna kommentarer:

”Mycket svårare än engelskan och speciellt stavningen eftersom bokstäverna inte låter likadant på svenska som på tyska.” (en svenskspråkig flicka)

”Det tyska ordförrådet är betydligt svårare än det engelska. Språkräkterna i tyskan är mer exotiska och därför är de svåra att lära in.” (en finskspråkig pojke)

Det är så många som 14/20 svenskspråkiga och 17/20 finskspråkiga som tycker att det tyska ordförrådet är svårare att lära in än det engelska. Det kan finnas flera olika orsaker till det här. För det första kan detta bero på att man inte hör tyska så mycket utanför skolan, vilket försvårar det tyska ordförrådets utveckling hos andraspråksinlärare. Följande kommentarer stöder det här antagandet:

”Det är lättare att lära sig engelska ord. Tyska ord möter man inte så ofta.” (en finskspråkig pojke)

”Tyska ord hör man däremot inte överallt.” (en finskspråkig flicka)

För det andra kan svårigheterna med det tyska ordförrådet bero på sådana lexikala egenskaper som Batia Laufer (2005) har tagit upp i sin undersökning: uttal, ortografi, morfologi, ordets längd m.m. Vidare är det ofta så att tyskans olika artiklar orsakar speciella svårigheter. Här följer några av våra respondenters uppfattningar om varför det tyska ordförrådet uppfattas som svårare än det engelska:

”Tyska ord är ofta väldigt komplicerade, de tycks inte stanna i huvudet.” (en finskspråkig flicka)

”Det känns svårare att lära sig tyska ord därför att orden är längre.” (en finskspråkig pojke)

”Det är svårt att komma ihåg tyskans artiklar.” (en finskspråkig pojke)

Av de övriga sex svenskspråkiga är två av den åsikten att det är lika lätt att lära sig engelska och tyska ord medan fyra tycker att det tyska ordförrådet är lättare. När det däremot gäller de resterande tre finskspråkiga anser två att det engelska och det tyska ordförrådet är lika lätta att lära in och bara en tycker att det är lättare att lära sig tyska ord. Om man betraktar dessa siffror litet närmare kan man uppmärksamma att de svenskspråkiga upplever det tyska ordförrådet i allmänhet litet lättare än de finskspråkiga. Detta kan bero på att den språkliga distansen mellan svenskan och tyskan är mindre än den mellan svenskan och engelskan och därför finns det mer svenskspråkiga än finskspråkiga respondenter som anser att det är lättare att lära sig tyska än engelska ord.

Vidare frågade vi i vilken mån engelska och tyska ord påminner om varandra. I det här sammanhanget kan vi konstatera att det återigen finns en skillnad mellan de svenskspråkigas och de finskspråkigas svar. Över hälften av de svenskspråkiga (12/20) anser att engelska och tyska ord sällan påminner om varandra medan 13/20 finskspråkiga ibland upplever ordförråden som liknande. Eftersom svenskan tillhör samma språkfamilj som engelska och tyska skulle man kunna anta att de svenskspråkiga bättre kunde känna igen de olika gemensamma språkdragen i dessa tre språk och därför är det litet överraskande att de svenskspråkiga har en litet mer negativ uppfattning om det här än de finskspråkiga.

Skillnaderna mellan de svensk- och finskspråkiga respondenterna förekommer även i punkt G3 i frågeformuläret. Största delen av de svenskspråkiga (12/20) tycker nämligen att engelska ord aldrig underlättar vid inläringen av tyska ord medan samma antal

finskspråkiga (12/20) anser att man ibland kan dra nytta av det engelska ordförrådet vid inläringen av tyska ord. Dessa siffror är helt naturliga eftersom de svenskspråkiga kan utnyttja mer sitt förstaspråk än engelskan när de lär sig tyska ord medan de finskspråkiga måste stöda sig på t.ex. ett annat germanskt språk vid inläringen av tyska ord. I det följande finns ett exempel på de finskspråkigas kommentarer:

”Engelskan fungerar som basspråk när man lär sig andra språk.” (en finskspråkig pojke)

På grund av det minimala antalet lexikala likheter mellan finskan och tyskan måste de finskspråkiga däremot stödja sig mer t.ex. på engelskan. Man kan emellertid anta att även de flesta finskspråkiga stödjer sig vidare på svenskan när de lär sig tyska ord.

Det framgår dessutom av båda respondentgruppernas svar att stavningen av engelska ord sällan eller aldrig upplevs som nyttig vid stavningen av tyska ord. 18/20 svenskspråkiga och 19/20 finskspråkiga tycker nämligen så här. Detta beror förmodligen på att båda respondentgrupperna ändå upplever engelskans rättskrivning som relativt fjärran från tyskans. Att majoriteten av både de svenskspråkiga (18/20) och de finskspråkiga (15/20) även anser att de sällan eller aldrig blandar ihop engelska och tyska ord stöder också det här antagandet.

Att engelskan i allmänhet upplevs som lättare av våra respondenter syns även i respondenternas svar på punkt G7 i frågeformuläret. Så många som 18/20 svenskspråkiga och finskspråkiga säger att de kommer ihåg ett ord på engelska när de inte kommer ihåg samma ord på tyska. Även dessa siffror bevisar att engelskan upplevs som ett mer dominerande universellt språk än tyskan. Dessutom har våra respondenter läst mer engelska än tyska i skolan och således är deras kunskaper i engelska bättre än i tyska.

Det finns emellertid en skillnad mellan respondentgrupperna vad beträffar nyttan av det engelska ordförrådet vid bildandet av tyska ord. De flesta svenskspråkiga (15/20) tycker nämligen att de sällan eller aldrig utnyttjar engelska ord när de försöker bilda ett tyskt

ord. 15/20 finskspråkiga anser däremot att de ofta eller ibland kan dra nytta av engelska ord vid bildandet av motsvarande tyska ord. Den mest sannolika orsaken till det här är att de svenskspråkiga kan stödja sig mer på sitt förstaspråk även i det här avseendet. I stället för sitt förstaspråk utnyttjar de finskspråkiga däremot hellre det germanska språket engelska.

Till sist ville vi veta om det engelska ordförrådet hjälper mer vid inläringen av tyska ord än förstaspråkets ordförråd. Respondenternas svar på den här punkten liknar mycket våra förhandsantaganden: nästan alla svenskspråkiga (19/20) drar hellre nytta av sitt förstaspråks ordförråd än engelska ord vid inläringen av tyska ord. Så många som 16/20 finskspråkiga meddelar däremot att de ofta eller ibland utnyttjar mer engelska än finska ord vid inläringen av tyska ord. Även det här resultatet kan tolkas med hjälp av språksläktskapsförhållanden. Vidare bevisar det här antalet att de finskspråkiga är medvetna om att deras förstaspråk skiljer sig från de indoeuropeiska språken engelska och tyska. Detta resultat har framkommit även i andra undersökningar (Ringbom 1987; 2007; Sajavaara & Takala 2000; Sjöholm 1995 m.fl.).

11 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

I inledningen till denna avhandling berättade vi om en svenskspråkig och en finskspråkig gymnasist som hade litet svårigheter med att översätta vissa engelska och tyska ord. Efter att vi nu närmare har forskat i avgivna svar, kan vi konstatera att deras svårigheter berodde på att förstaspråket svenska resp. finska hade en viss inverkan på deras inlärarspråk. Avsikten med den här undersökningen var alltså att kartlägga och förklara fenomenet lexikal transfer.

För det första ville vi få reda på om påverkan av förstaspråket svenska resp. finska syns i de svensk- och finskspråkiga gymnasisternas ordförråd i engelska och tyska. Vidare ville vi veta om de svenskspråkiga och de finskspråkiga gymnasisternas svar på ordtesterna skilde sig från varandra. För det andra var vi intresserade av hur de svenskspråkiga och de finskspråkiga gymnasisterna upplever förhållandet mellan ordförråden i förstaspråket, engelska och tyska. Även i det här sammanhanget ville vi få reda på om det fanns skillnader mellan de svenskspråkigas och de finskspråkigas uppfattningar. Vidare jämförde vi våra respondenters uppfattningar med resultaten i både den engelska och den tyska ordtesten.

I det här kapitlet diskuterar vi först undersökningens resultat och resonerar om resultaten stöder våra hypoteser. Dessutom granskar vi kritiskt våra undersökningsmetoder och funderar över resultatens reliabilitet och validitet. Därefter försöker vi anknyta våra resultat till det praktiska lärarbetet. Till sist ger vi förslag till framtida forskning inom det här området.

11.1 Resultatdiskussion

Det mest betydande resultatet i den här undersökningen var att respondenternas svar på ordtesterna skilde sig från varandra beroende på förstaspråket. Det här resultatet stöder vår främsta hypotes om att förstaspråket påverkar respondenternas resultat i ordtesterna.

Antagandet var att de svenskspråkiga skulle bli mer positivt påverkade av sitt förstaspråk medan negativ lexikal transfer skulle förekomma mer i de finskspråkigas svar. I både den engelska och den tyska ordtesten syntes förstaspråkets inverkan starkare i de svenskspråkigas svar än i de finskspråkigas. Vidare kom det fram att även andra tidigare inlärd språk hade en viss inverkan på respondenternas inlärspråk. Detta samma resultat förekom även i Ringboms (2001, 78) undersökning. Speciellt var det de finskspråkiga respondenternas svar på båda ordtesterna där de andra tidigare inlärd språkens inverkan syntes. Såsom i Ringboms tidigare undersökning (1987) förekom lånöversättningar, falska vänner och semantiska utvidgningar även i våra respondenters svar. Mest förekom det lånöversättningar och falska vänner i båda ordtesterna.

När det gäller förekomsten av lexikal transfer i den engelska ordtesten förekom 124/320 svar bland de svenskspråkiga där inverkan av i synnerhet förstaspråk syntes. Bland de finskspråkiga respondenterna var det däremot bara 75/320 svar som ansågs vara resultat av lexikal transfer. I den tyska ordtesten syntes inverkan av lexikal transfer i sammanlagt 202/320 svar bland de svenskspråkiga och 120/320 svar bland de finskspråkiga. Vi antar att den större förekomsten av lexikal transfer i de svenskspråkigas svar på båda ordtesterna beror huvudsakligen på att svenskan på grund av språksläktskap har gemensamma lexikala egenskaper med engelskan och tyskan medan finskan inte har det. Även Ringbom (2001, 65) har kommit fram till att den språkliga distansen spelar en betydande roll när det gäller effekten av lexikal transfer: de mer besläktade språken möjliggör oftare lexikal transfer än språk vars ordförråd inte har gemensamma egenskaper med varandra.

Dessa siffror visar även att lexikal transfer förekom betydligt oftare i den tyska ordtesten både bland de svenskspråkiga och de finskspråkiga. Detta beror antagligen på att tyskan inte behärskas så bra som engelska och därför har våra respondenter svårigheter med att hålla isär tyskan från både förstaspråket och de andra tidigare inlärd språken. Även De Angelis (2007, 133-134) har konstaterat att lexikal transfer förekommer oftare i sådana språk som inläraren inte behärskar så bra. Vidare har hon kommit fram till att inläringsskedet spelar en betydande roll när det gäller förekomsten av lexikal transfer. Ju

mer avancerad inläraren är med sina språkstudier, desto mindre förekommer det lexikal transfer i inlärarspråket. Resultaten i den här undersökningen överensstämmer även med det här resultatet i De Angelis undersökning. Alla våra respondenter hade nämligen läst engelska betydligt längre tid än tyska.

Siffrorna bekräftar vidare att skillnaden mellan antalet svar påverkade av lexikal transfer i den engelska och i den tyska ordtesten var större hos de svenskspråkiga än hos de finskspråkiga. Detta kan å ena sidan bero på att de svenskspråkiga hade litet sämre betyg i tyskan och hade läst tyska under en kortare tidsperiod än de finskspråkiga och blev således proportionellt mer påverkade av lexikal transfer när det gäller den tyska ordtesten. Å andra sidan kan detta bero på att svenskans ordförråd har mer likheter med tyskans än med engelskans ordförråd även om alla dessa tre språk hör till samma språkfamilj. Dessa likheter både hjälper och stör de svenskspråkigas tankar och således påverkas de proportionellt mer av lexikal transfer i den tyska ordtesten än de finskspråkiga.

En av våra hypoteser var att positiv lexikal transfer förekommer mer i de svenskspråkigas svar på ordtesterna medan de finskspråkiga påverkas mer av negativ lexikal transfer. Våra forskningsresultat bekräftar den här hypotesen. När det gäller den engelska ordtesten förekom positiv lexikal transfer i 83/320 svar bland de svenskspråkiga och bara i 23/320 svar bland de finskspråkiga. Negativ lexikal transfer förekom däremot i 41/320 svar bland de svenskspråkiga och 52/320 svar bland de finskspråkiga. I den tyska ordtesten var resultaten liknande även om antalet svar påverkade av lexikal transfer var större än i den engelska ordtesten hos båda respondentgrupperna. Totalt 124/320 svar bland de svenskspråkiga och endast 31/320 svar bland de finskspråkiga, ansågs vara resultat av positiv lexikal transfer. Negativ lexikal transfer förekom däremot i 78/320 svar bland de svenskspråkiga och 89/320 svar bland de finskspråkiga.

Dessa resultat kan förklaras med att det finska språket skiljer sig väldigt mycket från de indoeuropeiska språken engelska och tyska. På grund av den här språkliga distansen är det sällan möjligt för de finskspråkiga respondenterna att med hjälp av sitt förstaspråk komma fram till det rätta ordet i målspråket. Detta leder ofta till att de finskspråkiga

oftare stöder sig på andra tidigare inlärd språk, vilket också syntes i de finskspråkiga respondenters svar speciellt på den tyska ordtesten. Exempelvis syntes engelskans inverkan i svaret **Glassen* i stället för *Brille* i den tyska ordtesten. Vidare hade de finskspråkiga respondenterna blivit påverkade av sitt L4-språk svenska, speciellt i den tyska översättningsuppgiften. Exempelvis översatte 7/20 finskspråkiga det tyska ordet *Bär* till finskans **marja* (det svenska ordet *bär* heter *marja* på finska). Svenskans inverkan syntes även i de finskspråkiga respondenternas svar på den engelska översättningsuppgiften. Inverkan från andra tidigare inlärd språk förekom även i Ringboms (1987) undersökningsresultat. Han har kommit fram till att inlärare vars förstaspråk inte tillhör den indoeuropeiska språkfamiljen tenderar att utnyttja andra tidigare inlärd indoeuropeiska språk snarare än sitt förstaspråk (Ringbom 1987, 113).

Innan den här undersökningen utfördes hade vi ett antagande om att de svenskspråkiga respondenterna skulle klara sig bättre i ordtesterna eftersom deras förstaspråk hör till samma språkfamilj som engelska och tyska. Den här hypotesen kunde emellertid inte helt bekräftas med våra resultat. Om vi bara betraktar de helt korrekta svaren i båda ordtesterna uppnådde nämligen de finskspråkiga respondenterna en aning bättre resultat. Totalt 210/320 var således helt korrekta svar bland de finskspråkiga och något färre, 199/320 bland de svenskspråkiga, i den engelska ordtesten. I den tyska ordtesten var antalet helt rätta svar 165/320 bland de finskspråkiga och 156/320 bland de svenskspråkiga. Dessa resultat motsäger i viss mån de resultat som bl. Ringbom (1987; 2007), Sajavaara & Takala (2000) och Sjöholm (1995) har kommit fram till. I alla dessa undersökningar nådde svenskspråkiga bättre resultat än de finskspråkiga.

Orsaken till att de finskspråkiga klarade sig litet bättre i ordtesterna kan bero på att de finskspråkiga respondenterna hade en aning bättre betyg i båda språken än de svenskspråkiga. Vidare kan detta bero på att de finskspråkiga är tvungna att anstränga sig mer när de lär sig ord därför att deras förstaspråk finska inte underlättar vid inläringen av engelska resp. tyska ord. På så sätt är det förmodligen lättare för dem att komma ihåg orden.

Om vi emellertid även räknar svar som till sin skriftbild påminner om det helt korrekta svaret, till de rätta svaren, kan våra resultat sägas bekräfta vår hypotes. Med detta sätt att räkna var 236/320 rätta svar bland de svenskspråkiga och 220/320 bland de finskspråkiga i den engelska ordtesten. Vad beträffar den tyska ordtesten däremot, var det 202/320 svenskspråkiga och 184/320 finskspråkiga som hade givit det rätta eller det nästan rätta svaret. I detta avseende överensstämmer våra resultat med resultat som bl.a. Ringbom (1987; 2007), Sajavaara & Takala (2000) och Sjöholm (1995) har kommit fram till. De svenskspråkiga hade emellertid mycket mer svårigheter med stavningen i både engelskan och tyskan, vilket syns om man jämför dessa siffror med antalen helt korrekta svar. Ringbom (1987, 90) har tidigare kommit till liknande resultat när han undersökte förstaspråkets inverkan på engelskan hos finlandssvenska och finska studenter. Han fann då att de finlandssvenska studenterna gjorde proportionellt mer stavningsfel än de finska studenterna (Ringbom 1987, 90).

Dessa stavningssvårigheter bland de svenskspråkiga kan bero på skillnaderna i undervisning. Finsk undervisning tycks vara inriktad på skrivuppgifter och språkets korrekthet spelar en betydande roll medan man i Sverige inte tycks betona skriftliga kunskaper i så stor utsträckning. I Sverige betonar man däremot mer muntliga färdigheter. Det här antagandet stöds även av några svenskspråkiga respondenters kommentarer. En svenskspråkig flicka skrev till exempel: *”Har stort ordförråd men svårt med stavning, prata är mycket lättare tycker jag.”* Det är också möjligt att de finskspråkiga på grund av den språkliga distansen har en bättre förmåga att hålla isär målspråket från sitt förstaspråk när det gäller rättskrivningen. De finskspråkiga måste antagligen kämpa mer med att lära in och komma ihåg orden och därför minns de orden bättre. Kanske lär de in orden som hela skriftbilder, inkl. hur de stavas.

När det gäller våra respondenters uppfattningar om förhållandet mellan ordförråden i sitt förstaspråk, i engelska och i tyska kom det fram att förstaspråket påverkar dessa uppfattningar. Detta framgår exempelvis av att de svenskspråkiga upplever att de kan dra nytta av sitt förstaspråk när de försöker komma ihåg ord på engelska. En klar majoritet, 15/20 av de svenskspråkiga, tyckte att förstaspråket svenska ofta eller ibland hjälper dem

att komma ihåg ord på engelska. Över hälften av de finskspråkiga (12/20) var emellertid av en annan åsikt; de ansåg att förstaspråket finska sällan eller aldrig underlättar vid inläringen av engelska ord. Som väntat var uppfattningarna ännu starkare när det gäller förstaspråkets nytta vid ihågkommandet av tyska ord. Alla svenskspråkiga tyckte att deras förstaspråk ofta eller ibland underlättar för att komma ihåg ord på tyska medan 14/20 av de finskspråkiga ansåg att de sällan eller aldrig kan dra nytta av sitt förstaspråk i detta avseende.

Dessa siffror visar tydligt att de finskspråkiga är medvetna om att deras förstaspråk inte har tillräckligt med gemensamma lexikala egenskaper med engelska och tyska för att kunna underlätta deras inläring av engelska och tyska ord. Även bl.a. Ringbom (1987; 2007), Sajavaara & Takala (2000) och Sjöholm (1995) har dragit den slutsatsen att finskspråkiga språkinlärare är medvetna om att deras förstaspråk skiljer sig från målspråket. De finskspråkiga antar alltså att det inte finns några formella likheter mellan sitt L1 och engelska resp. tyska. Dessa siffror stöder även vår hypotes om att finnarna uppfattar sambandet mellan sitt förstaspråk och engelska resp. tyska mer avlägset än svenskarna eftersom finskan inte tillhör samma språkfamilj som svenska, engelska och tyska.

Våra resultat visade även att framförallt de finskspråkiga medvetet fäster avseende vid likheterna mellan ord på andra främmande språk och engelska resp. tyska ord. Vad gäller detta fanns en klar skillnad mellan de svenskspråkigas och de finskspråkigas uppfattningar. Det här resultatet är förståeligt då de finskspråkiga var medvetna om att det inte finns så många likheter mellan finskan och engelskan resp. tyskan. De finskspråkiga fäster således mer avseende vid likheterna mellan andra främmande språk och engelska resp. tyska.

Som tidigare konstaterats hade i synnerhet de svenskspråkiga svårigheter med rättskrivningen av både engelska och tyska ord. När det gäller nyttan av förstaspråket och rättskrivningen av engelska ord tyckte bara 6/20 av de svenskspråkiga att de ofta eller ibland kan dra nytta av svenskan vid rättskrivningen av engelska ord. När det däremot

gäller nyttan av förstaspråket vid rättskrivningen av tyska ord var uppfattningarna helt motsatta: så många som 15/20 svenskspråkiga tyckte nämligen att de ofta eller ibland kan dra nytta sitt förstaspråk i detta avseende. Dessa svenskspråkigas uppfattningar strider emellertid mot resultaten i den tyska ordtesten. Det var nämligen just den tyska ordtesten där de svenskspråkiga hade speciella stavningssvårigheter. I sin undersökning fann Ringbom (1987, 90) att de svenskspråkiga hade mer stavningssvårigheter i engelskan än de finskspråkiga. Våra undersökningsresultat visar att samma gäller även tyskan.

Vidare ansåg de allra flesta av våra respondenter att de sällan eller aldrig gör fel i tyska ord (t.ex. i ordprov eller när de skriver en uppsats) på grund av att förstaspråket stör deras tankar. Ett liknande resultat fick vi även i den engelska delen. Detta resultat motsäger både de svenskspråkigas och de finskspråkigas svar på båda ordtesterna. Detta beror antagligen på att båda respondentgrupperna upplever sitt förstaspråk som tillräckligt starkt för att kunna hålla förstaspråket isär från de andra tidigare inlärd språken även om språkens ordförråd skulle påminna om varandra.

Ett av våra syften var att kartlägga hur våra respondenter upplever sambandet mellan det engelska och det tyska ordförrådet. Det framgår tydligt av respondenternas svar att båda respondentgrupperna tyckte att det är svårare att lära sig tyska ord än engelska ord. En klar majoritet, 14/20 av de svenskspråkiga och 17/20 av de finskspråkiga, tyckte att det tyska ordförrådet är svårare än det engelska. Att det tyska ordförrådet upplevs som svårare av våra respondenter kan exempelvis bero på att man inte hör tyska så mycket utanför skolan, vilket försvårar det tyska ordförrådets utveckling hos andraspråksinlärare.

Vidare tyckte 12/20 svenskspråkiga att engelska och tyska ord sällan påminner om varandra medan 13/20 finskspråkiga ibland upplevde ordförråden som liknande varandra. På grund av att svenskan och tyskan har så många gemensamma lexikala egenskaper med varandra tycks svenskarna bättre kunna uppfatta skillnaden mellan tyskan och engelskan. Finskan är däremot så avlägsen från engelskan och tyskan att de finskspråkiga upplever det engelska och det tyska ordförrådet som mer liknande.

Vad beträffar nyttan av det engelska ordförrådet vid bildandet av tyska ord finns det återigen en skillnad mellan respondentgruppernas uppfattningar. De flesta svenskspråkiga (15/20) tyckte nämligen att de sällan eller aldrig utnyttjar engelska ord när de försöker bilda ett tyskt ord. Totalt 15/20 finskspråkiga ansåg däremot att de ofta eller ibland kan utnyttja engelska ord vid bildandet av motsvarande tyska ord. Vi antar att den bästa förklaringen till det här är att de svenskspråkiga kan stödja sig mer på sitt förstaspråk även i detta avseende. I stället för sitt förstaspråk utnyttjar de finskspråkiga däremot hellre det germanska språket engelska.

Vidare var vi intresserade om det engelska ordförrådet hjälper mer vid inläringen av tyska ord än förstaspråkets ordförråd. Resultaten var väntade: nästan alla svenskspråkiga (19/20) ansåg att de hellre utnyttjar sitt förstaspråks ordförråd än engelska ord vid inläringen av tyska ord. Så många som 16/20 finskspråkiga svarade däremot att de ofta eller ibland drar mer nytta av engelska än finska ord vid inläringen av tyska ord. I detta sammanhang kan vi konstatera att inlärningsordningen spelar en viktig roll hos de finskspråkiga: engelskan (L2) har alltså en större inverkan på det tyska ordförrådet (L3) än förstaspråket. De Angelis (2007, 134-135) har också kommit fram till att L2-språket kan ha en större inverkan på inlärarens L3 än förstaspråket. När det gäller de svenskspråkigas uppfattningar är det förståeligt att de hellre utnyttjar sitt förstaspråk än engelska vid inläringen av tyska ord därför att den lexikala distansen mellan svenskan och tyskan är mindre än den mellan svenskan och engelskan.

11.2 Metoddiskussion

Den här undersökningens datainsamling utfördes med hjälp av ett frågeformulär som bestod av två skilda ordtester, den ena på engelska och den andra på tyska. I båda ordtesterna fanns det en lucktest där vi bad respondenterna att fylla i det rätta ordet med hjälp av ledtråden på sitt förstaspråk och en översättningsuppgift där enstaka engelska resp. tyska ord översattes till förstaspråket. Dessutom innehöll frågeformuläret flervalsfrågor som kartlade respondenternas uppfattningar om förhållandet mellan

ordförråden i förstaspråket, engelska och tyska. I analysen av den här undersökningen tog vi med sammanlagt 40 respondenter varav 20 var svenskspråkiga och 20 finskspråkiga. Några långtgående slutsatser kan alltså inte dras av den här undersökningen eftersom den berörde endast ett så litet urval av respondenter som dessutom var från en och samma klass vid en och samma skola i båda länderna.

Att datainsamlingen utfördes med hjälp av ett strikt formulerat frågeformulär har säkert haft en viss inverkan på våra undersökningsresultat. De efterfrågade orden i båda ordtesterna hade vi naturligtvis valt ut så att de flesta av dem möjliggjorde förekomsten av lexikal transfer i våra respondenters svar. Därför antar vi att lexikal transfer förekommer i större utsträckning i båda ordtesterna än om vi hade använt någon annan metod. Om vi till exempel skulle ha använt uppsatsskrivning som vår datainsamlingsmetod skulle respondenterna ha haft möjlighet att fritt välja ut ord till sin uppsats och således skulle lexikal transfer förmodligen inte ha förekommit så tydligt i deras inlärarespråk. Nackdelen med uppsatsskrivning hade givetvis också varit att kunna jämföra respondenter och kontrollera för transfer.

Mot bakgrund av detta, anser vi ändå att våra resultat, d.v.s. skillnaderna mellan de svensk- och finskspråkigas svar, är reliabla. Även om vi mätte uppkomsten av lexikal transfer med hjälp av strikt formulerade ordtester var våra resultat i stort sett liknande med exempelvis Ringboms (1987) resultat som han hade kommit fram till genom att använda en annan metod än vi. Han granskade nämligen finlandssvenskarnas och finnarnas egna texter på engelska. Därför antar vi att våra resultats riktning inte skulle ha förändrats med en annan datainsamlingsmetod, såsom uppsatsskrivning.

Vidare är det möjligt att resultaten kunde ha blivit annorlunda om vi hade testat förekomsten av lexikal transfer med några andra ord i ordtesterna. Därför vore det mycket intressant att utföra liknande ordtester med andra ord och ta reda på om samma resultat uppnås. Dessutom bör det nämnas att våra respondenter hade läst engelska litet längre än tyska, vilket också kan ha påverkat resultaten. Eftersom undersökningen utfördes i två olika länder kan även de olika inriktningarna i undervisningen ha haft en

inverkan på resultaten. I Sverige tycks man nämligen betona muntliga färdigheter medan man i finsk undervisning koncentrerar sig mer på skriftliga uppgifter.

När det gäller våra respondenters uppfattningar om förhållandet mellan ordförråden i förstaspråket, engelska och tyska anser vi att resultaten kan ha blivit påverkade på grund av att frågeformuläret var ganska omfattande. Det är möjligt att respondenternas uppmärksamhet har minskat i den senare delen av frågeformuläret. Vidare kan själva undersökningssituation ha haft en viss inverkan på resultatens reliabilitet. De svenskspråkiga hade nämligen muntliga presentationer och de finskspråkiga ett ordprov i tyska omedelbart efter ifyllandet av vårt frågeformulär. Därför kan en del av respondenterna ha upplevt situationen för stressande och således är det möjligt att de har varit litet slarviga med svaren.

För att kunna få ännu mer pålitliga och generaliserande resultat skulle man kunnat ha ett mer omfattande urval av respondenter. Å ena sidan skulle man också kunnat ha med fler ord i båda ordtesterna samt fler öppna frågor i den senare delen av frågeformuläret. Men å andra sidan skulle frågeformuläret på så sätt ha blivit ännu längre och kanske försvagat resultatens tillförlitlighet.

11.3 Slutsatser för språkundervisning och förslag till fortsatt forskning

Ett av syftena med den här undersökningen var att få nyttig information för det praktiska lärararbetet. Resultaten i föreliggande undersökning tyder på att språklärare borde lägga ännu mer vikt på likheterna och skillnaderna mellan olika språk, speciellt när förstaspråket har ett besläktat förhållande till målspråket. Å ena sidan skulle språkinläraren på det här viset bättre kunna undvika sådana fel som orsakas av negativ transfer. Å andra sidan skulle språkinläraren bli mer medveten om hur de lexikala likheterna mellan olika språk kan underlätta inläringen av nya ord i målspråket. Dessutom är det viktigt att betona rättskrivningen av sådana ord som formellt liknar varandra i olika språk.

Vidare anser vi att man under språklektionen borde ta mer hänsyn även till de språk som man inte undervisar i. Exempelvis vore det nyttigt under tysklektionen om språkläraren jämförde vissa formellt likadana ord t.ex. med svenskan. Detta önskade också våra respondenter. De flesta respondenterna, såväl de svenskspråkiga (15/20) som de finskspråkiga (17/20), tyckte att det är viktigt att språkläraren lyfter fram skillnader och likheter mellan olika språk. Det vore också meningsfullt att undersöka närmare hur språkinlärare uppfattar vikten av språkundervisning i detta avseende.

I den här undersökningen tog vi inte hänsyn till hur antalet tidigare inlärd språk påverkar resultaten. Ett förslag till fortsatt forskning skulle alltså kunna vara att undersöka hur antalet tidigare inlärd språk påverkar effekten av lexikal transfer och hur antalet tidigare inlärd språk förhåller sig till positiv resp. negativ transfer. Inom detta område finns det ytterst litet forskning. Vidare behövs fler studier med fokus på hur inlärningsordningen av de tidigare inlärd språken påverkar förekomsten av lexikal transfer.

Till sist vore det intressant att få mer information om hur språkinlärare med olika förstaspråk upplever förhållandet mellan ordförråden i sitt förstaspråk och målspråket. I den här undersökningen kartlade vi respondenternas uppfattningar om förhållandet mellan ordförråden i svenska resp. finska och engelska och tyska. Exempelvis vore det av intresse att få veta hur engelskspråkiga elever upplever förhållandet mellan sitt förstaspråk och tyska eller hur tyskspråkiga elever upplever förhållandet mellan sitt förstaspråk och engelska. Detta skulle man också kunna undersöka med hjälp av uppsatser där respondenterna hade möjlighet att fritt beskriva sina uppfattningar.

LITTERATUR

- Andersson, L-G. (1993). *Språktypologi och Språksläktskap*. Stockholm: Skriptor.
- Anhava, J. (1998). *Maailman kielet ja kielikunnat*. Helsinki: Gaudeamus.
- Barber, C. (1993). *The English Language: A Historical Introduction*. Cambridge: University Press.
- Baugh, A. C. & Cable, T. (1994). *A History of the English Language*. London: Routledge.
- Birch-Jensen, J. (2007). *Från rista till chatta. Historien om det svenska språket*. Stockholm: Bonnier.
- Cenoz, J. (2001). The Effect of Linguistic Distance, L2 Status and Age on Cross-linguistic Influence in Third Language Acquisition. I Cenoz, J., Hufeisen, B. & Jessner, U. (red.), *Cross-Linguistic Influence in Third Language Acquisition: Psycholinguistic Perspectives*. Clevedon: Multilingual Matters, 8-20.
- Dahl, Ö. (2003). *Språkets enhet och mångfald*. Stockholm: Studentlitteratur.
- De Angelis, G. (2007). *Third or Additional Language Acquisition*. Clevedon: Multilingual Matters.
- De Angelis, G. & Selinker, L. (2001). Interlanguage Transfer and Competing Linguistic Systems in the Multilingual Mind. I Cenoz, J., Hufeisen, B. & Jessner, U. (red.), *Cross-Linguistic Influence in Third Language Acquisition: Psycholinguistic Perspectives*. Clevedon: Multilingual Matters, 42-58.

- Edlund, L-E. & Hene, B. (1992). *Lånord i svenskan. Om språkförändringar i tid och rum*. Stockholm: Wiken.
- Ellis, N. C. (2005). Vocabulary acquisition: word structure, collocation, word-class, and meaning. I Schmitt, N. & McCarthy, M. (red.), *Vocabulary. Description, Acquisition and Pedagogy*. Cambridge: Cambridge University Press, 122-139.
- Enström, I. (1996). *Klara verba. Andraspråksinlärares verbanvändning i svenskan*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Enström, I. & Holmegaard, M. (1993). Ordförråd och ordinläring. I Cerú, E. (red.), *Svenska som andraspråk. Mera om språket och inläringen. Lärarbok 2*. Stockholm: Natur och kultur.
- Fleischer, W., Helbig G. & Lerchner, G. (Red.). (2001). *Kleine Enzyklopädie. Deutsche Sprache*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Gass, S. M. (1997). *Input, Interaction, and the Second Language Learner*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Gass, S. M. & Selinker, L. (1994). *Second Language Acquisition. An Introductory Course*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Gibson, M. & Hufeisen B. (2003). Investigating the Role of Prior Foreign Language Knowledge: Translating from an Unknown into a Known Foreign Language. I Cenoz, J., Hufeisen, B. & Jessner, U. (red.), *The Multilingual Lexicon*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Gibson, M., Hufeisen, B. & Libben, G. (2001). Learners of German as an L3 and their Production of German Prepositional Verbs. I Cenoz, J., Hufeisen, B. &

Jessner, U. (red.), *Cross-Linguistic Influence in Third Language Acquisition: Psycholinguistic Perspectives*. Clevedon: Multilingual Matters, 138-148.

Greenbaum, S. & Quirk, R. (1990). *A Student's Grammar of the English Language*. Harlow: Longman.

Hammarberg, B. (2001). Roles of L1 and L2 in L3 Production and Acquisition. I Cenoz, J., Hufeisen, B. & Jessner, U. (red.), *Cross-Linguistic Influence in Third Language Acquisition: Psycholinguistic Perspectives*. Clevedon: Multilingual Matters, 21-41.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2007). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Hultman, T. G. (2003). *Svenska Akademiens språklära*. Stockholm: Svenska Akademien.

Häkkinen, K. (2003). *Kielitieteen perusteet*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Häkkinen, K. (2004). *Nykysuomen etymologinen sanakirja*. Helsinki: WSOY.

Karlsson, F. (1982). *Suomen peruskielioppi*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Karlsson, F. (2006). *Yleinen Kielitiede*. Helsinki: Yliopistopaino.

Krashen, S. D. (1981). *Second Language Acquisition and Second Language Learning*. Oxford: Pergamon Press.

Kühn, I. (1994). *Lexikologie. Eine Einführung*. Tübingen: Niemeyer.

Jackson, H. & Zé Amvela, E. (2007). *Words, Meaning and Vocabulary*. London: Continuum.

- Johnson, K. (2001). *An Introduction to Foreign Language Learning and Teaching*. Harlow: Pearson Education.
- Josephson, O. (1982). *Svåra ord: en undersökning av förståelsen av 153 ord från ekonomiska, sociala och politiska sammanhang*. Stockholm: Stockholms universitet.
- Laufer, B. (2005). What's in a word that makes it hard or easy: some intralexical factors that affect the learning of words. I Schmitt, N. & McCarthy, M. (red.), *Vocabulary. Description, Acquisition and Pedagogy*. Cambridge: Cambridge University Press, 140-155.
- Lewandowski, T. (1994). *Linguistisches Wörterbuch 2*. Heidelberg: Quelle & Meyer.
- Lutjeharms, M. (2004). Wortrepräsentation bei Mehrsprachigen und Wortschatzerwerb in einer Fremdsprache. I Hufeisen, B. & Marx, N. (red.), *Beim Schwedischlernen sind Englisch und Deutsch ganz hilfreich. Untersuchungen zum multiplen Sprachenlernen*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 47-62.
- Malmgren, S-G. (1994). *Svensk lexikologi*. Lund: Studentlitteratur.
- McCarthy, M. (1990). *Vocabulary*. Oxford: Oxford University Press.
- Meara, P. (2005). Towards a new approach to modeling vocabulary acquisition. I Schmitt, N. & McCarthy, M. (red.), *Vocabulary. Description, Acquisition and Pedagogy*. Cambridge: Cambridge University Press, 109-121.
- Melka, F. (2005). Receptive vs. productive aspects of vocabulary. I Schmitt, N. & McCarthy, M. (red.), *Vocabulary. Description, Acquisition and Pedagogy*. Cambridge: Cambridge University Press, 84-102.

- Mondria, J-A. & Wiersma, B. (2004). Receptive, productive, and receptive + productive L2 vocabulary learning: What difference does it make? I Bogaards, P. & Laufer B. (red.), *Language Learning & Language Teaching. Vocabulary in a Second Language*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Nagy, W. (2005). On the role of context on first- and second-language vocabulary learning. I Schmitt, N. & McCarthy, M. (red.), *Vocabulary. Description, Acquisition and Pedagogy*. Cambridge: Cambridge University Press, 64-83.
- Nation, I. S. P. (1990). *Teaching and Learning Vocabulary*. New York: Newbury House.
- Nattinger, J. (1988). Some current trends in vocabulary teaching. I Carter, R. & McCarthy, M. (red.), *Vocabulary and Language Teaching*. New York: Longman, 62-82.
- Nilsson, L-G. (1994). Minnet. I *Nationalencyklopedin nr 13. Ett uppslagsverk på vetenskaplig grund utarbetat på initiativ av statens kulturråd*. Höganäs: Bra böcker.
- Odlin, T. (1989). *Language Transfer. Cross-linguistic influence in language learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Patel, R. & Tebelius, U. (red.), (1987). *Grundbok i forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Rekiaro, P. (1995). *Nykyenglannin peruskielioppi*. Jyväskylä: Gummerus.
- Ringbom, H. (1987). *The Role of the First Language in Foreign Language Learning*. Clevedon: Multilingual Matters.

- Ringbom, H. (2001). Lexical Transfer in L3 Production. I Cenoz, J., Hufeisen, B. & Jessner, U. (red.), *Cross-Linguistic Influence in Third Language Acquisition: Psycholinguistic Perspectives*. Clevedon: Multilingual Matters, 59-68.
- Ringbom, H. (2007). *Cross-Linguistic Similarity in Foreign Language Learning*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Sajavaara, K. (2006). Kontrastiivinen analyysi, transfer ja toisen kielen oppiminen. I Kaivapalu A. & Pruuli, K. (red.), *Jyväskylä Studies in Humanities 53. Lähivertailuja 17*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 9-25.
- Sajavaara, K. & Takala, S. (2000). Kielikoulutuksen vaikutukset ja tulokset Suomessa. I Sajavaara, K. & Piirainen-Marsh, A. (red.), *Näkökulmia soveltavaan kielentutkimukseen. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 155-230.
- Schippa, T. (1992). *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache*. Tübingen: Niemeyer.
- Schmidt, W. (1996). *Geschichte der deutschen Sprache. Ein Lehrbuch für das germanistische Studium*. Stuttgart: Hirzel.
- Schmitt, N. (2005). Vocabulary learning strategies. I Schmitt, N. & McCarthy, M. (red.), *Vocabulary. Description, Acquisition and Pedagogy*. Cambridge: Cambridge University Press, 199-227.
- Selinker, L. (1992). *Rediscovering Interlanguage*. New York: Longman.
- Sikogukira, M. (1994). Influences of Languages Other than the L1 on a Foreign Language: A Case of Transfer from L2 to L3. I Davies, A. & Parkinson, B.

(red.), *Edinburgh Working Papers in Applied Linguistics 5*. Edinburgh: University of Edinburgh, 110-132.

Sjöholm, K. (1995). *The Influence of Crosslinguistic, Semantic, and Input Factors on the Acquisition of English Phrasal Verbs. A Comparison between Finnish and Swedish Learners at an Intermediate and Advanced Level*. Åbo: Åbo Akademis förlag.

Sorjanen, T. (1999). *Suomen kieli. Käyttäjän käsikirja. Opas suomea puhuille ja kirjoittaville*. Jyväskylä: Gummerus.

Svartvik, J. (2005). *Engelska -öspråk, världsspråk, trendspråk*. Stockholm: P.A. Norstedt & Söner.

Swan, M. (2005). The influence of the mother tongue on second language vocabulary acquisition and use. I Schmitt, N. & McCarthy, M. (red.), *Vocabulary. Description, Acquisition and Pedagogy*. Cambridge: Cambridge University Press, 156-180.

Targonska, J. (2004). Zur Nutzung von Englischkenntnissen beim Erwerb des Deutschen Wortschatzes. Eine empirische Untersuchung an polnischen Schülern. I Hufeisen, B. & Marx, N. (red.), *Beim Schwedischlernen sind Englisch und Deutsch ganz hilfreich. Untersuchungen zum multiplen Sprachenlernen*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 117-136.

Teleman, U., Hellberg, S. & Andersson, E. (1999a). *Svenska Akademiens grammatik 1 Inledning. Register*. Stockholm: Svenska Akademien.

Teleman, U., Hellberg, S. & Andersson, E. (1999b). *Svenska Akademiens grammatik 2 Ord*. Stockholm: Svenska Akademien.

- Thorell, O. (1981). *Svensk ordbildningslära*. Stockholm: Esselte Studium.
- Thorell, O. (1984). *Att bilda ord*. Stockholm: Skriptor.
- Tornberg, U. (2005). *Språkdidaktik*. Malmö: Gleerups.
- Tschirch, F. (1989). *Geschichte der deutschen Sprache. II. Entwicklung und Wandlungen der deutschen Sprachgestalt vom Hochmittelalter bis zur Gegenwart*. Berlin: Erich Schmidt.
- Viberg, Å. (1989). *Vägen till ett nytt språk 1. Andraspråksinläring i ett utvecklingsperspektiv*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Viberg, Å. (1988). Ordförråd och ordinläring. Några utgångspunkter för en studie av hur ordförrådet lärs in. I Hyltenstam, K. & Lindberg, I. (red.), *Första symposiet om svenska som andraspråk. Volym I: Föredrag om utbildning, undervisning och testning*. Stockholm: Stockholms Universitet, 215-233.
- Viberg, Å. (1989). Ordförråd. I Kasper, G. & Wagner, J. (red.), *Grundbog i Fremmedsprogpædagogik*. Copenhagen: Gyldendal, 102-119.

BILAGA 1

Hej!

Vi är två språkstudierande vid Jyväskylän universitet i Finland. Vi håller på att skriva vår magisteruppsats som handlar om ordinläring i engelska och tyska hos finska och svenska gymnasister. Alla svar på det här frågeformuläret behandlas högst konfidentiellt och din identitet kommer inte att framgå i något skede av undersökningen.

Det här frågeformuläret består av två skilda delar. I den första delen (A-C) finns bakgrundsfrågor och vi ber dig också att fylla i två uppgifter som handlar om ordförrådet i engelska och tyska. I den andra delen av frågeformuläret frågar vi efter dina egna uppfattningar om det engelska och det tyska ordförrådet. När du har fyllt i den första delen (A-C), ge den tillbaka till oss och så får du sedan fylla i den andra delen av frågeformuläret (D-G). Det är viktigt att du svarar på **alla** frågor. Svaren på det här frågeformuläret kommer inte att påverka dina betyg.

Tack för dina svar! Vi önskar dig framgång i dina studier!

Milla Honkanen och Eveliina Valtonen

A.

1. Kön: a) flicka b) pojke

2. Förstaspråket/-språken: _____

3. Kan du något annat språk lika bra som ditt förstaspråk?

a) nej b) ja, vilket språk? _____

4. De främmande språk som du har läst **i skolan** minst i ett år:

a) engelska e) ryska i) några andra, vilka?
b) svenska f) spanska _____
c) tyska g) italienska _____
d) franska h) latin _____

5. Kan du ytterligare några andra språk som du har lärt dig **utanför skolan**? Med det menas att du klarar dig på språket i vardagliga situationer.

a) nej b) ja, vilka språk? _____

6. I vilken ordning har du lärt dig de främmande språk som du har nämnt i frågorna 4. och 5. ?

1. _____ (språket som lärdes in först)

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

7. Hur många år har du läst

a) engelska? _____ år

b) tyska? _____ år

8. Det senaste betyget

a) i engelska? _____

b) i tyska? _____

B.

Fyll i meningarna på engelska med hjälp av orden som ges inom parentes på svenska! Kom ihåg att svara något på varje fråga även om du är osäker på ditt svar.

1. Summer is my favorite _____.
(årstid)
2. The _____ was arrested on the border on Sunday.
(smugglare)
3. Our _____ is located close to the church.
(skola)
4. This disgusting smell makes me _____.
(kasta upp)
5. Yesterday we bought a new _____ for our baby.
(barnvagn)
6. I had to buy a new _____ because I didn't like the old one anymore.
(vinterjacka)
7. The pipes were blocked and that's why I had to call the _____.
(rörmokare)
8. French pronunciation is extremely difficult for me, and that's why I nearly bit myself in the _____.
(tunga)

Översätt de följande engelska orden till svenska:

9. FABRIC = _____
10. BLANKET = _____
11. HORSE = _____
12. CHEF = _____
13. EVENTUALLY = _____
14. TEACHER = _____
15. SWAMP = _____
16. GIFT = _____

C.

Fyll i meningarna på tyska med hjälp av orden som ges inom parentes på svenska! Kom ihåg att svara något på varje fråga även om du är osäker på ditt svar.

1. Hast du meine _____ gesehen?
(glasögon)
2. Meine Mutter hat eine _____ zu meinem Geburtstag
gebacken.
(tårta)
3. Unsere _____ heißt Felix.
(katt)
4. Ätna ist der größte _____ in Europa.
(vulkan)
5. Gestern haben ein paar Schüler _____ und sind deshalb
zu spät zur Schule gekommen.
(försova sig)
6. _____ ist heute eine der beliebtesten Sportarten weltweit.
(fotboll)
7. Zum Glück wurde meine _____ beim Unfall nicht
verletzt.
(flickvän)
8. Ich habe die französische Aussprache so viel geübt, dass mir die _____
weh tut.
(tungor)

Översätt de följande tyska orden till svenska:

9. TASSE = _____
10. ÖL = _____
11. HUND = _____
12. ANSICHT = _____
13. BÄR = _____
14. SONNE = _____
15. ENKEL = _____
16. FAST = _____

D.

Ringa in det svarsalternativ som du tycker är lämpligast. Kom ihåg att svara på varje fråga!

	1 = ja	2 = nej
1. Att lära mig engelska ord är i allmänhet lätt för mig.	1	2
2. Att lära mig tyska ord är i allmänhet lätt för mig.	1	2
3. Att lära mig tyska ord är svårare för mig än att lära mig engelska ord.	1	2
4. Att lära mig engelska och tyska ord är lika lätt för mig.	1	2
5. Att lära mig ord på främmande språk är i allmänhet lätt för mig.	1	2
6. Det är lättare för mig att komma ihåg ett ord på ett främmande språk om det till sitt utseende påminner om det motsvarande ordet på mitt förstaspråk.	1	2
7. Det händer ofta att jag lätt blandar ihop de olika språkens ord .	1	2
8. Jag tycker att det är viktigt att språklärare lyfter fram skillnader och likheter mellan olika språk.	1	2
9. Jag blandar lättare ihop ett sådant ord i ett främmande språk som till sitt utseende påminner om något ord på mitt förstaspråk men som de facto har en annan betydelse.	1	2
10. Om jag inte kommer ihåg en sammansättning på ett främmande språk försöker jag ofta översätta sammansättningens delar direkt från mitt förstaspråk.	1	2
11. Jag gissade de flesta ord i den engelska ordtesten som jag nyss fyllde i.	1	2
12. Jag gissade de flesta ord i den tyska ordtesten som jag nyss fyllde i.	1	2

E.

Ringa in det svarsalternativ som du tycker är lämpligast. Kom ihåg att svara på varje fråga!

1 = ofta

2 = ibland

3 = sällan

4 = aldrig

1. Ord på mitt förstaspråk hjälper mig att komma ihåg ord på engelska.

1 2 3 4

2. Likheterna mellan ord på mitt förstaspråk och på engelska stör min inläring av engelska ord.

1 2 3 4

3. Jag kan dra nytta av mitt förstaspråk när det gäller stavningen av engelska ord.

1 2 3 4

4. I läroböcker i engelska jämförs engelska ord med de motsvarande orden på andra språk.

1 2 3 4

5. Jag fäster medvetet avseende vid likheterna mellan ord på mitt förstaspråk och på engelska när jag lär mig engelska ord.

1 2 3 4

6. När jag inte kommer ihåg ett ord på engelska försöker jag minnas ordet genom att utnyttja mitt förstaspråk.

1 2 3 4

7. Jag gör fel i engelska ord (t.ex. i ordprov eller när jag skriver en uppsats) eftersom ord på mitt förstaspråk stör mina tankar.

1 2 3 4

8. Min engelsklärare lyfter fram likheter mellan ord på engelska och på mitt förstaspråk.

1 2 3 4

9. Jag fäster medvetet avseende vid likheterna mellan ord på andra främmande språk och på engelska när jag lär mig engelska ord.

1 2 3 4

10. Min engelsklärare lyfter fram likheter mellan ord på engelska och på andra språk.

1 2 3 4

F.

Ringa in det svarsalternativ som du tycker är lämpligast. Kom ihåg att svara på varje fråga!

1 = ofta

2 = ibland

3 = sällan

4 = aldrig

1. Ord på mitt förstaspråk hjälper mig att komma ihåg ord på tyska.

1 2 3 4

2. Likheterna mellan ord på mitt förstaspråk och på tyska stör min inläring av tyska ord.

1 2 3 4

3. Jag kan dra nytta av mitt förstaspråk när det gäller stavningen av tyska ord.

1 2 3 4

4. I läroböcker i tyska jämförs tyska ord med de motsvarande orden på andra språk.

1 2 3 4

5. Jag fäster medvetet avseende vid likheterna mellan ord på mitt förstaspråk och på tyska när jag lär mig tyska ord.

1 2 3 4

6. När jag inte kommer ihåg ett ord på tyska försöker jag minnas ordet genom att utnyttja mitt förstaspråk.

1 2 3 4

7. Jag gör fel i tyska ord (t.ex. i ordprov eller när jag skriver en uppsats) eftersom ord på mitt förstaspråk stör mina tankar.

1 2 3 4

8. Min tysklärare lyfter fram likheter mellan ord på tyska och på mitt förstaspråk.

1 2 3 4

9. Jag fäster medvetet avseende vid likheterna mellan ord på andra främmande språk och på tyska när jag lär mig tyska ord.

1 2 3 4

10. Min tysklärare lyfter fram likheter mellan ord på tyska och på andra språk.

1 2 3 4

G.

Ringa in det svarsalternativ som du tycker är lämpligast. Kom ihåg att svara på varje fråga!

1 = ofta

2 = ibland

3 = sällan

4 = aldrig

1. Engelska ord och tyska ord påminner om varandra.	1	2	3	4
2. Engelska ord stör mig när jag lär mig tyska ord.	1	2	3	4
3. Engelska ord hjälper mig när jag lär mig tyska ord.	1	2	3	4
4. Stavningen av engelska ord är till nytta vid stavningen av tyska ord.	1	2	3	4
5. Jag blandar lätt ihop engelska och tyska ord.	1	2	3	4
6. Jag fäster medvetet avseende vid likheterna mellan engelska och tyska ord.	1	2	3	4
7. Jag kommer ihåg ett ord på engelska när jag inte kommer ihåg ett ord på tyska.	1	2	3	4
8. När jag inte kommer ihåg ett ord på tyska försöker jag bilda det tyska ordet av det motsvarande engelska ordet.	1	2	3	4
9. Vid inläringen av tyska ord stör engelska ord mig mer än ord på mitt förstaspråk.	1	2	3	4
10. Vid inläringen av tyska ord hjälper engelska ord mig mer än ord på mitt förstaspråk.	1	2	3	4

11. Andra kommentarer gällande det engelska ordförrådet:

12. Andra kommentarer gällande det tyska ordförrådet:

BILAGA 2

Hei!

Olemme kaksi kieltenopiskelijaa Jyväskylän yliopistosta. Teemme pro gradu -tutkielmaa suomalaisten ja ruotsalaisten lukiolaisten sanastonoppimisesta englannin ja saksan kielissä. Käsittelemme kaikki tämän kyselyn vastaukset ehdottoman luottamuksellisesti, eikä henkilöllisyytesi paljastu tutkimuksen missään vaiheessa.

Tämä kysely koostuu kahdesta erillisestä osiosta. Ensimmäisessä osiossa (A-C) kysymme taustatietojasi sekä pyydämme täyttämään kaksi sanastotehtävää sekä englannin että saksan kielellä. Kyselyn toisessa osiossa kysymme omia käsityksiäsi englannin ja saksan sanastoon liittyen. Täytettyäsi kyselyn ensimmäisen osion (A-C) palauta se meille, niin saat täytettäväksi kyselyn toisen osion (D-G). On tärkeää, että vastaat kyselyn kaikkiin kohtiin. Kyselyn vastaukset eivät millään lailla vaikuta kurssiarvosanaasi.

Kiitos vastauksestasi! Toivotamme menestystä tuleviin opintoihisi!

Milla Honkanen ja Eveliina Valtonen

A.

1. Sukupuoli: a) tyttö b) poika

2. Äidinkieli/-kielet: _____

3. Osaatko jotakin muuta kieltä yhtä hyvin kuin äidinkieltäsi?

a) en b) kyllä, mitä kieltä? _____

4. Vieraat kielet, joita olet opiskellut **koulussa** vähintään vuoden:

e) englanti	e) venäjä	i) joitakin muita, mitä?
f) ruotsi	f) espanja	_____
g) saksa	g) italia	_____
h) ranska	h) latina	_____

5. Osaatko lisäksi joitakin muita vieraita kieliä, joita olet oppinut **koulun ulkopuolella**? Tässä tarkoitamme, että tulet toimeen ko. kielellä arkitilanteissa.

a) en b) kyllä, mitä kieliä? _____

6. Missä järjestyksessä olet oppinut kysymyksissä 4. ja 5. mainitsemasi vieraat kielet?

1. _____ (ensimmäiseksi opittu kieli)

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

7. Kuinka monta vuotta olet opiskellut

a) englantia? _____ vuotta

b) saksaa? _____ vuotta

8. Viimeisin arvosana

a) englannissa? _____

b) saksassa? _____

B.

Täydennä lauseet vihjeiden mukaan englanniksi! Muistathan vastata jokaiseen kohtaan jotakin, vaikka olisitkin vastauksestasi epävarma.

1. Summer is my favorite _____.
(vuodenaika)
2. The _____ was arrested on the border on Sunday.
(salakuljettaja)
3. Our _____ is located close to the church.
(koulu)
4. This disgusting smell makes me _____.
(antaa ylen)
5. Yesterday we bought a new _____ for our baby.
(lastenvaunut)
6. I had to buy a new _____ because I didn't like the old one anymore.
(talvitakki)
7. The pipes were blocked and that's why I had to call the _____.
(putkimies)
8. French pronunciation is extremely difficult for me, and that's why I nearly bit myself in the _____.
(kieli)

Käännä seuraavat englanninkieliset sanat viivalle suomeksi:

9. FABRIC = _____
10. BLANKET = _____
11. HORSE = _____
12. CHEF = _____
13. EVENTUALLY = _____
14. TEACHER = _____
15. SWAMP = _____
16. GIFT = _____

C.

Täydennä lauseet vihjeiden mukaan saksaaksi! Muistathan vastata jokaiseen kohtaan jotakin, vaikka olisitkin vastauksesta epävarma.

1. Hast du meine _____ gesehen?
(silmläsit)
2. Meine Mutter hat eine _____ zu meinem Geburtstag
gebacken.
(täytekakku)
3. Unsere _____ heißt Felix.
(kissa)
4. Ätna ist der größte _____ in Europa.
(tulivuori)
5. Gestern haben ein paar Schüler _____ und sind deshalb
zu spät zur Schule gekommen.
(nukkua pommiin)
6. _____ ist heute eine der beliebtesten Sportarten weltweit.
(jalkapallo)
7. Zum Glück wurde meine _____ beim Unfall nicht
verletzt.
(tyttöystävä)
8. Ich habe die französische Aussprache so viel geübt, dass mir die _____
weh tut.
(kieli)

Käännä seuraavat saksan kieleset sanat viivalle suomeksi:

9. TASSE = _____
10. ÖL = _____
11. HUND = _____
12. ANSICHT = _____
13. BÄR = _____
14. SONNE = _____
15. ENKEL = _____
16. FAST = _____

D.

Ympyröi mielestäsi sopivin vaihtoehto. Muistathan vastata kaikkiin kohtiin!

	1 = kyllä	2 = ei
1. Englannin sanojen oppiminen on minulle yleisesti ottaen helppoa.	1	2
2. Saksan sanojen oppiminen on minulle yleisesti ottaen helppoa.	1	2
3. Saksan sanojen oppiminen on minulle vaikeampaa kuin englannin sanojen oppiminen.	1	2
4. Englannin ja saksan sanojen oppiminen on minulle yhtä helppoa.	1	2
5. Vieraiden kielten sanojen oppiminen on minulle yleisesti ottaen helppoa.	1	2
6. Minun on helpompi muistaa vieraan kielen sana, jos se muistuttaa ulkoasultaan vastaavaa sanaa äidinkielessäni.	1	2
7. Sekoitan eri kielten sanat usein helposti keskenään.	1	2
8. Mielestäni on tärkeää, että kielten opettajat nostavat esiin eroja ja yhtäläisyyksiä eri kielten välillä.	1	2
9. Menen helpommin sekaisin sellaisessa vieraan kielen sanassa, joka ulkoasultaan muistuttaa jotakin sanaa äidinkielessäni, mutta jolla kuitenkin on eri merkitys.	1	2
10. Jos en muista jotakin yhdyssanaa vieraalla kielellä, yritän kääntää yhdyssanan osat usein suoraan äidinkielestäni.	1	2
11. Arvasin suurimman osan sanoista äskeisessä englannin sanastotestissä.	1	2
12. Arvasin suurimman osan sanoista äskeisessä saksan sanastotestissä.	1	2

E.

Ympyröi mielestäsi sopivin vaihtoehto. Muistathan vastata kaikkiin kohtiin!

1 = usein

2 = joskus

3 = harvoin

4 = ei koskaan

1. Äidinkieleni sanat auttavat minua muistamaan englannin sanoja.	1	2	3	4
2. Äidinkieleni ja englannin sanojen väliset yhtäläisyydet haittaavat englannin sanojen oppimistani.	1	2	3	4
3. Äidinkielestäni on hyötyä englannin sanojen oikeinkirjoituksessa.	1	2	3	4
4. Englannin oppikirjassa verrataan englannin sanoja muiden kielten vastaaviin sanoihin.	1	2	3	4
5. Kiinnitän tietoisesti huomiota äidinkielen ja englannin sanojen välisiin yhtäläisyyksiin englannin sanoja opitellessani.	1	2	3	4
6. Kun en muista jotakin englanninkielistä sanaa, yritän saada sanan mieleeni äidinkieltäni hyväksikäyttäen.	1	2	3	4
7. Teen virheitä englannin sanoissa (esim. sanakokeessa tai ainetta kirjoittaessani), koska äidinkieleni sanat sekoittavat ajatukseni.	1	2	3	4
8. Englannin opettajani nostaa esiin englannin sanojen ja äidinkieleni sanojen välisiä yhtäläisyyksiä.	1	2	3	4
9. Kiinnitän tietoisesti huomiota muiden vieraiden kielten ja englannin sanojen välisiin yhtäläisyyksiin englannin sanoja opitellessani.	1	2	3	4
10. Englannin opettajani nostaa esiin englannin sanojen ja muiden kielten sanojen välisiä yhtäläisyyksiä.	1	2	3	4

F.

Ympyröi mielestäsi sopivin vaihtoehto. Muistathan vastata kaikkiin kohtiin!

1 = usein 2 = joskus 3 = harvoin 4 = ei koskaan

1. Äidinkieleni sanat auttavat minua muistamaan saksan sanoja.	1	2	3	4
2. Äidinkieleni ja saksan sanojen väliset yhtäläisyydet haittaavat saksan sanojen oppimistani.	1	2	3	4
3. Äidinkielestäni on hyötyä saksan sanojen oikeinkirjoituksessa.	1	2	3	4
4. Saksan oppikirjassa verrataan saksan sanoja muiden kielten vastaaviin sanoihin.	1	2	3	4
5. Kiinnitän tietoisesti huomiota äidinkielen ja saksan sanojen välisiin yhtäläisyyksiin saksan sanoja opetellessani.	1	2	3	4
6. Kun en muista jotakin saksankielistä sanaa, yritän saada sanan mieleeni äidinkieltäni hyväksikäyttäen.	1	2	3	4
7. Teen virheitä saksan sanoissa (esim. sanakokeessa tai ainetta kirjoittaessani), koska äidinkieleni sanat sekoittavat ajatukseni.	1	2	3	4
8. Saksan opettajani nostaa esiin saksan sanojen ja äidinkieleni sanojen välisiä yhtäläisyyksiä.	1	2	3	4
9. Kiinnitän tietoisesti huomiota muiden vieraiden kielten ja saksan sanojen välisiin yhtäläisyyksiin saksan sanoja opetellessani.	1	2	3	4
10. Saksan opettajani nostaa esiin saksan sanojen ja muiden kielten sanojen välisiä yhtäläisyyksiä.	1	2	3	4

G.

Ympyröi mielestäsi sopivin vaihtoehto. Muistathan vastata kaikkiin kohtiin!

1 = usein 2 = joskus 3 = harvoin 4 = ei koskaan

1. Englannin ja saksan sanat muistuttavat toisiaan.	1	2	3	4
2. Englannin sanat häiritsevät minua saksan sanojen oppimisessa.	1	2	3	4
3. Englannin sanat auttavat minua saksan sanojen oppimisessa.	1	2	3	4
4. Englannin sanojen kirjoitusasusta on hyötyä saksan sanojen oikeinkirjoituksessa.	1	2	3	4
5. Sekoitan englannin ja saksan sanat helposti keskenään.	1	2	3	4
6. Kiinnitän tietoisesti huomiota englannin ja saksan sanojen välisiin yhtäläisyyksiin.	1	2	3	4
7. Minulle tulee jokin englannin sana mieleen, kun en muista jotakin saksankielistä sanaa.	1	2	3	4
8. Kun en muista jotakin saksankielistä sanaa, yritän muodostaa saksankielisen sanan englannin vastaavasta sanasta.	1	2	3	4
9. Englannin sanat häiritsevät minua saksan sanojen oppimisessa enemmän kuin äidinkielen sanat.	1	2	3	4
10. Englannin sanat auttavat minua saksan sanojen oppimisessa enemmän kuin äidinkieleni sanat.	1	2	3	4

11. Muita kommentteja englannin sanastoon liittyen:

12. Muita kommentteja saksan sanastoon liittyen:

BILAGA 3

DE SVENSKSPRÅKIGAS SVAR PÅ FRÅGEFORMULÄRET

A1

f = flicka
p = pojke

A2-A6

sv = svenska
eng = engelska
ty = tyska
fr = franska
ki = kinesiska
ja = japanska
no = norska

A8a-A8b

MVG = mycket väl godkänd
VG = väl godkänd
G = godkänd

FRÅGA

RESPONDENT

	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7a	A7b	A8a	A8b
1	f	sv	nej	eng, ty	nej	eng, ty	8,5	5,5	VG	MVG
2	f	sv	nej	eng, ty, fr	nej	eng, fr, ty	9	4	VG	MVG
3	f	sv	nej	eng, ty, fr	nej	eng, fr, ty	9	5	MVG	MVG
4	f	sv	nej	eng, ty, fr	nej	eng, fr, ty	12	5	MVG	MVG
5	p	sv	nej	eng, ty, ja	nej	eng, ty, ja	9	5	MVG	MVG
6	p	sv	nej	eng, ty	nej	eng, ty	10	6	VG	VG
7	p	sv	nej	eng, ty	nej	eng, ty	9	6	VG	VG
8	f	sv	nej	eng, ty	nej	eng, ty	9,5	5,5	MVG	G
9	f	sv	nej	eng, ty	nej	eng, ty	8	5	VG	VG
10	f	sv	nej	eng, ty	nej	eng, ty	9	5	VG	G
11	f	sv	nej	eng, ty	nej	eng, ty	8	6	MVG	MVG
12	f	sv	nej	eng, ty	nej	eng, ty	9	6	MVG	MVG
13	p	sv	nej	eng, ty	nej	eng, ty	8	6	VG	VG
14	p	sv	nej	eng, ty	nej	eng, ty	9	5	VG	G
15	p	sv	nej	eng, ty	ja, no	eng, no, ty	9	5	VG	VG
16	p	sv	nej	eng, ty, zh	nej	eng, ty, zh	9	4	MVG	VG
17	p	sv	nej	eng, ty	nej	eng, ty	8	6	VG	MVG
18	p	sv	ja, eng	eng, ty	nej	eng, ty	7	5	VG	G
19	p	sv	ja, eng	eng, ty	nej	eng, ty	9	4	VG	G
20	f	sv	nej	eng, ty	ja, eng	eng, ty	8,5	5	MVG	MVG

FRÅGA

RESPONDENT

	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8
1	time of year	smuggler	school	throw up	babychair	wintercoat	plumber	tounge
2	season	smuggler	school	throw up	trolley	coat	plumber	tounge
3	season	b...ers	school	throw up	childrens wagon	winter	plumber	tongue
4	season	smuggler	school	throw up	pram	coat	plumber	tounge
5	season	smuggler	school	throw up	babycar	winter jacket	pipers	tounge
6	season	smugglers	school	throw up	...	winter jacket	plummer	tounge
7	season	...	school	throw up	wagon	winterjacket	plummer	tounge
8	time of the year	smagluer	school	throu up	stroller	winterjacket	plumer	thung
9	season	smugler	school	throw up	children...	winterjacket	plumer	thung
10	season	toggler	school	throu up	childer	winterjacket	pipemaker	thung
11	time of year	hostage	school	throw up	childtruck	coat	plummer	toung
12	time of the year	smuggler	school	throw up	trolley	winter jacket	plummer	tounge
13	time of year	smugglerer	school	throw up	childstray	winter jacket	pummeler	tounge
14	time of the year	smuggler	school	throw up	babycarrier	winterjacket	plummer	toung
15	time of the year	dealer	school	throw up	childcar	down jacket	mockser	tung
16	period	traffickers	school	throw up	baby wagon	winter jacket	plumber	thoung
17	part of the year	smugler	school	throw up	wagon	winter jacket	pipe engineer	tounge
18	time of the year	smuggler	school	throw up	...	vinter jacked	plumber	thung
19	time of the year	smuggulor	school	throw upp	child vageon	winter jacket	plumber	thounge
20	season	smugglers	school	throw up	stroler	winterjacket	plumber	tunge

RESPONDENT

	B9	B10	B11	B12	B13	B14	B15	B16
1	fabrik	blankett	häst	chef	så småningom	lärare	svamp	gåva
2	tyg	filt	häst	kock	till slut	lärare	träsk	gåva
3	material	filt	häst	kock	så småningom	lärare	träsk	gåva
4	fabrik	filt	häst	kock	till slut	lärare	träsk	gåva
5	material	filt	häst	kock	till slut	lärare	träsk	talang
6	fabrik	filt	häst	kock	eventuellt	lärare	träsk	gåva
7	kvalitet	filt	häst	kock	såsmåningom	lärare	träsk	present
8	tyg	filt	häst	kok	eventuel	lärare	träsk	present
9	tyg	näsduk	häst	chef	eventuellt	lärare	svamp	gåva
10	tyg	formulär	häst	kock	eventuellt	lärare	svamp	gåva
11	material	filt	häst	kock	möjligtvis	lärare	träsk	present
12	tyg	filt	häst	kock	så småningom	lärare	träsk	gåva
13	fabrik	lakan	häst	kock	till slut	lärare	sumpmark	present
14	tyg	täcke	häst	chef	så småning om	lärare	träsk	gåva
15	fabrikat	tavla	häst	mästare	möjligen	lärare	svamp	gåva
16	märke	täcke	häst	häst	förmodligen	lärare	träsk	gåva
17	fabrik	blankett	häst	kock	slutligen	lärare	studsa	gåva
18	fabrik	täcke	häst	chef	eventuellt	lärare	träsk	gåva
19	fabrik	filt	häst	kock	eventuellt	lärare	träsk	present
20	material	filt	häst	kock	förr eller senare	lärare	träsk	gåva

FRÅGA

RESPONDENT

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8
1	Brille	Kake	Katze	Vulkan	zu lange geschlafen	Fußball	Freundin	Tonge
2	Glasaugen	Tarte	Katze	Berg mit Lava	sich verschlafen	Fussball	Freundin	Tungen
3	Brillen	Tarte	Käter	Vulkan	sich nachgeschlafen	Fussball	Freundin	Tunga
4	Lunette	Torte	Katze	Volkan	übergeschläft	Fussball	Freunde	Zonge
5	GlaußAugen	Tarte	Katze	Wülkan	Überschlafen sich	Fußball	Freundin	tuunnga
6	brillen	tarte	katze	Vulkan	sich verschlafen	fussball	freundin	tunge
7	glasaugen	tarte	katze	vulkan	erschlafen	Fussball	Freundin	...
8	egenglaz	Kake	Katze	Wolkan	sich verschlafe	Fußball	Freundin	tunge
9	glaseugen	tårten	Katze	Vulkan	einschlafen	Fußball	freundin	tunge
10	glasses	Tarte	Katze	vulkan	überschlafen	Fußball	freiundinen	tunge
11	Glase	Torte	Katze	Wulkan	sich überschlafen	Fussball	Freundin	Tünge
12	glasaugen	tårtchen	Katze	Vulkan	spätgeschläft	Fußball	Freundin	tunge
13	Glaasaugen	Kuche	Katze	Vulkan	überschläft	Fußball	Frau	Zunge
14	Glaser	Tarte	Katze	Vulkane	schliefts zu lang	Fußball	Freundin	tunge
15	Glasses	Kake	Katze	Wolcan	schlafen sich	Fussball	Freundin	Tungen
16	Brille	Geburtstagskuche	Katze	Wulkane	verschläft	Fußball	Freundin	tuhe
17	Glasaugen	Torte	Katze	Volcane	sich verschläft	Fußball	Freundin	Tunge
18	glasogen	torta	Katze	Vulkan	ver slichen	Fussball	Freundin	tunga
19	augen...	tarte	Katze	Wulkan	mich geschlafen	Fußball	Freundin	tunga
20	Glasaugen	Tarte	Katze	Vulkan	sich überschlafen	Fußball	Freundinne	Tunge

RESPONDENT

	C9	C10	C11	C12	C13	C14	C15	C16
1	kopp	olja	hund	karta	bär	sol	brorson	nästan
2	kopp	olja	hund	utsikt	björn	sol	enkel	fastän
3	kopp	olja	hund	åsikt	björn	sol	farbror	nästan
4	glas	olja	hund	åsyn	bär	sol	enkel	snart
5	tass	olja	hund	avsikt	björn	sol	enkel	nästan
6	kopp	olja	hund	påseende	björn	sol	lätt	nästan
7	väska	olja	hund	ansikte	bär	sol	enkel	nästan
8	väska	sås	hund	anse	bär	son	enända	enkel
9	tass	öl	hund	ansöka	bär	solen	ankel	alltid
10	väska	öl	hund	ansikte	bara	sol	enkel	men
11	kopp	olja	hund	ansikte	bär	sol	enkel	nästan
12	kopp	olja	hund	ansikte	björn	sol	enkel	nästan
13	kopp	olja	hund	ansikte	björn	sol	enkel	snabb
14	kopp	olja	hund	ansikte	bär	sol	lätt	nästan
15	ficka	öl	hund	ansikte	bär	sol	enkel	hård
16	väska	öl	hund	ansikte	bär	sol	kusin	nästan
17	kopp	olja	hund	ansikte	björn	sol	morbror	nästan
18	tass	olja	hund	kort	björn	grädde	enkel	fortfarande
19	talrik	öl	hund	ansicht	björn	sol	enkel	fast
20	tass	öl	hund	ansikte	bär	sol	enkel	trots att

FRÅGA

RESPONDENT

	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	D12	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10
1	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	2	2	2	3	3	4	3	2	3	4	2	4
2	1	2	1	2	2	1	2	1	1	1	2	2	2	4	3	3	1	3	4	4	4	4
3	1	1	1	2	1	1	2	1	2	1	2	2	2	4	3	4	2	2	4	3	1	2
4	1	2	1	2	1	1	2	1	1	1	2	1	3	4	3	4	2	1	3	4	2	3
5	1	1	2	2	1	1	1	1	2	1	2	2	2	4	2	4	3	3	4	2	2	3
6	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	2	2	2	4	3	4	4	2	4	4	4	4
7	1	1	1	2	2	1	2	2	2	1	2	2	3	4	2	4	3	3	4	4	4	4
8	2	2	1	2	2	1	2	1	2	2	2	1	2	3	2	3	2	2	3	4	3	4
9	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	3	4	2	2	2	3	3	3
10	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	2	2	2	4	4	3	2	1	2	3	3	3
11	1	1	2	1	2	1	2	2	2	1	2	1	2	3	3	3	1	2	3	3	3	2
12	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2	1	3	4	3	4	3	2	4	4	3	4
13	1	1	1	2	1	1	2	1	1	2	2	2	2	4	2	3	2	1	3	3	2	4
14	1	2	1	2	1	1	2	1	2	2	2	2	2	4	3	3	4	3	4	3	4	3
15	1	2	1	2	1	1	2	2	1	2	1	1	3	3	3	4	3	1	1	1	2	2
16	1	2	1	2	1	2	2	2	1	1	2	1	2	3	3	4	3	3	3	2	2	2
17	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1	2	2	1	3	4	3	2	1	3	4	3	4
18	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2	2	1	2	4	2	3	2	2	3	3	3	3
19	1	2	1	2	2	1	2	1	1	1	2	1	1	4	2	3	2	2	3	2	3	3
20	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	3	2	3	4	4	3	3	4	2	4

RESPONDENT

	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8	F9	F10	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9	G10
1	1	3	1	4	1	1	3	3	3	4	3	3	4	3	3	3	1	4	4	4
2	1	4	2	4	2	1	3	2	2	1	3	4	4	4	4	2	1	1	4	4
3	1	4	2	3	2	1	4	3	2	4	3	4	4	4	4	2	1	3	4	4
4	1	3	1	3	2	1	3	1	3	3	3	4	3	3	4	2	1	3	3	3
5	2	3	1	3	1	1	4	2	3	3	3	4	4	4	4	4	2	4	2	4
6	2	4	2	4	3	2	4	2	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
7	2	4	3	4	2	1	4	2	4	4	3	4	4	4	3	4	2	4	4	4
8	2	3	2	3	2	2	3	2	3	3	2	3	3	3	3	4	2	3	3	4
9	2	2	3	3	2	1	3	1	2	1	2	1	2	3	1	2	2	3	2	3
10	1	4	2	2	2	1	3	1	2	1	3	2	2	3	1	2	1	2	1	3
11	1	2	3	3	1	2	2	2	3	2	2	2	2	3	3	3	1	2	3	3
12	2	3	2	4	2	2	3	3	3	3	3	4	4	3	3	3	2	2	4	4
13	2	3	2	2	2	2	3	2	2	3	3	4	2	2	3	3	1	2	3	3
14	2	4	2	4	1	2	4	3	4	2	3	4	4	3	4	4	1	4	2	4
15	2	4	1	3	2	1	3	1	4	2	4	4	4	4	4	3	2	4	2	4
16	2	3	2	2	1	3	2	3	2	3	2	3	4	2	4	2	1	3	4	2
17	2	4	3	4	2	2	3	2	3	3	2	3	2	4	4	3	3	4	3	4
18	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	4	4	3	4	2	4	3	4
19	2	3	1	2	3	1	2	2	1	2	2	3	3	4	3	2	2	3	3	3
20	2	3	1	3	2	2	3	2	3	4	3	3	4	4	4	4	2	4	3	4

FRÅGA

RESPONDENT

	G11
1	-
2	Engelska är lättare eftersom man har mer kontakt med det när man inte är i skolan, tex från TV.
3	-
4	Jag har bott ett år i ett engelsktalande land vilket har hjälpt mitt ordförråd.
5	-
6	-
7	-
8	Har stort ordförråd men svårt med stavning, prata är mycket lättare tycker jag.
9	Jag har lätt att lära mig ord för stunden men använder jag dem inte mycket så glömmer jag dom.
10	Den engelska stavningen kan man inte relatera till den svenska stavningen.
11	Man lär sig mycket från TV / filmer.
12	-
13	-
14	-
15	-
16	-
17	-
18	Det kan vara bättre.
19	Jag tror att jag har varierat ordförråd och kan föra mig i en konversation.
20	-

RESPONDENT

	G12
1	-
2	-
3	-
4	Om jag repeterade mer ofta hade mitt tyska ordförråd varit bättre.
5	-
6	-
7	-
8	Mycket svårare än engelskan och speciellt stavningen eftersom bokstäverna inte låter likadant på svenska som på tyska.
9	Jag har ganska lätt att lära mig tyska ord men det händer ibland att man blandar ihop sv och ty när de är likadana men betyder olika.
10	Om det är ett ord jag inte kommer ihåg så tar jag det svenska ordet fast jag gör det lite mer tyskt genom att lägga på -lich, -e o.s.v.
11	Inte allt så stort som det engelska.
12	-
13	-
14	-
15	-
16	-
17	-
18	Tyskan är mer lik svenska.
19	Det är dåligt, jag har alltid varit svag i tyska.
20	-

BILAGA 4

DE FINSSPRÅKIGAS SVAR PÅ FRÅGEFORMULÄRET

A1

f = flicka
p = pojke

A2-A6

fi = finska
sv = svenska
eng = engelska
ty = tyska
fr = franska
es = spanska

FRÅGA

	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7a	A7b	A8a	A8b
1	f	fi	nej	eng, sv, ty	nej	eng, ty, sv	8	6	10	9
2	f	fi	nej	eng, sv, ty	nej	eng, ty, sv	7	5	9	9
3	f	fi	nej	eng, sv, ty	nej	eng, ty, sv	9	6	9	10
4	p	fi	nej	eng, sv, ty	nej	eng, ty, sv	8	6	10	9
5	f	fi	nej	eng, sv, ty	nej	eng, ty, sv	7,5	5,5	10	10
6	p	fi	nej	eng, sv, ty	nej	eng, ty, sv	8	6	8	9
7	f	fi	nej	eng, sv, ty	nej	eng, ty, sv	7	5	8	6
8	f	fi	nej	eng, sv, ty	nej	eng, ty, sv	9,5	5,5	9	9
9	f	fi	nej	eng, sv, ty	nej	eng, ty, sv	8	6	10	9
10	p	fi	nej	eng, sv, ty	nej	eng, ty, sv	7	5	9	8
11	f	fi	nej	eng, sv, ty	nej	eng, ty, sv	7	5	10	10
12	f	fi	nej	eng, sv, ty	ja, es	eng, ty, sv, es	8	6	10	10
13	p	fi	nej	eng, sv, ty	nej	eng, ty, sv	7,5	5,5	10	9
14	p	fi	nej	eng, sv, ty	nej	eng, ty, sv	7	5	9	7
15	p	fi	nej	eng, sv, ty	nej	eng, ty, sv	7,5	5,5	8	8
16	f	fi	nej	eng, sv, ty	nej	eng, ty, sv	7,5	5,5	10	9
17	f	fi	nej	eng, sv, ty, fr	nej	eng, ty, sv, fr	7	5	8	8
18	p	fi	nej	eng, sv, ty	nej	eng, ty, sv	7	6	10	7
19	p	fi	nej	eng, sv, ty	nej	eng, ty, sv	7	5	9	9
20	f	fi	ja, sv	eng, sv, ty, fr	ja, sv	sv, eng, ty, fr	8	6	10	10

FRÅGA

RESPONDENT

	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8
1	time of the year	dealer	school	puke	babyca	winter coat	plummer	tongue
2	season	smogler	school	throw up	child carries	winter coat	plumper	language
3	season	inseater	school	throw up	childvagn	winter jacket	pipeman	language
4	season	smuggler	school	sick	children cart	winter coat	pipeman	tongue
5	season	secret driver	school	throw up	children mobile	winter jacket	pipe man	tongue
6	season	smuggler	school	pjuke	baby...	winter jacket	pipeman	thongue
7	time of year	secret driver	school	ignosious	babydrowl	wintercoat	blummer	mouth
8	time of the year	hi jacker	school	throw up	wagon	winter jacket	pipeman	tongue
9	season	hidtransporter	school	feel sick	children's van	wintercoat	pipeman	language
10	season	smuglar	school	throw up	childsvan	winter coat	pipe fixer	tongue
11	season	smuggler	scool	throw up	children cariages	winter jacket	plummer	tongue
12	yeartime	secret keepers	school	feel sick	children's thing	winterjacket	pipeman	tongue
13	season	smuggler	school	throw up	cart	winter coat	plumber	tongue
14	season	dude	school	sick	carriage	jacket	plumber	tongue
15	yeartime	secret...	school	throw up	baby...	winterjacket	pipeman	language
16	season	hidtransporter	school	george	babycarries	winterjacket	hole man	tongue
17	season	driver	school	sick	kids	winterjacket	repairman	language
18	season	smuggler	school	throw out	childcarrier	winter jacket	plumber	tongue
19	season	secrettaker	school	sick in	child chart	winter jacket	pipeman	language
20	season	smuggler	school	vomit	babycart	winter coat	plumber	tongue

RESPONDENT

	B9	B10	B11	B12	B13	B14	B15	B16
1	kangas	peitto	hevonen	kokki	lopulta	opettaja	kulkuri	lahja
2	tehdas	huopa	hevonen	kokki	lopulta	opettaja	suo	lahja
3	kuitu	huopa	hevonen	päällikkö	välillä	opettaja	suo	lahja
4	joku ranskalainen	huopa	hevonen	kokki	lopulta	opettaja	suo	lahja
5	tehdas	huopa	hevonen	kokki	lopulta	opettaja	suo	lahja
6	emt	huopa	hevonen	kokki	kuitenkin	opettaja	suo	lahja
7	mustekynä	peitto	hevonen	kokki	harmillisesti	opettaja	humahtaa	lahja
8	tehdas	lauta	hevonen	kokki	joskus	opettaja	suo	lahja
9	teollinen	kyltti	hevonen	kokki	oikeastaan	opettaja	pamppu	lahja
10	kangas	huopa	hevonen	kokki	lopulta	opettaja	suo	lahja
11	kangas	peitto	hevonen	kokki	lopulta	opettaja	suo	lahja
12	kuitu	takki	hevonen	kokki	säännöllisesti	opettaja	liukua	lahja
13	kuitu	lakana	hevonen	kokki	ennen pitkää	opettaja	suo	lahja
14	kangas	täkki	hevonen	kokki	lopulta	opettaja	suo	lahja
15	pesäpallomaila	alusta	hevonen	kokki	oikeastaan	opettaja	pommi	lahja
16	kangas	ilmoitus	hevonen	kokki	jopa	opettaja	suo	lahja
17	värikäs	tyhmä	hevonen	kokki	ajoissa	opettaja	ällöttävä	lahja
18	kangas	peitto	hevonen	kokki	lopulta	opettaja	suo	lahja
19	käsityö	kyltti	hevonen	kokki	oikeastaan	opettaja	suo	lahja
20	kangas	viltti	hevonen	kokki	lopulta	opettaja	suo	lahja

FRÅGA

RESPONDENT

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8
1	Augeglass	Torte	Katze	Feuerberg	zu lange geschlafen	Der Fußball	Freundin	Sprach
2	augeglasse	torte	katze	feuerberg	zu viel geschlafen	Fußball	freundin	sprach
3	Brille	Torte	Katze	Fire berg	schläft zu BOMM	Fußball	Freundin	Sprache
4	Brille	Kaka	Katze	Berg	überschlafte	Fußball	Freundin	Sprach
5	Brille	Kuchen	Katze	Feuerberg	zu spät geschlafen	Fußball	Freundin	Sprache
6	eye glassen	kake	katt	fire berg	geschlafen	Fußball	freundin	tong
7	brille	torte	katze	wolkano	spät schlafen	fußball	Freundin	sprechen
8	Augen	Torte	Katze	...Berg	schlafen	Fußball	Freundin	sprach
9	Brille	Torte	Katze	vulcan	zu lange geschlafen	Fußball	Freundin	Sprache
10	ögon	Kuche	Katze	Volkano	ins Bomb geschläft	Das Fußball	Freundin	langein
11	glasögon	Kuche	Katze	Volcano	overslept	Fußball	Freundin	Sprache
12	Brille	Kuchen	Katze	Feuerberg	vorgeschlafen	Der Fußball	Freundin	Tongue
13	Augenbrille	Sahnetorte	Katze	Berg	sich verschlafen	Fußball	Freundin	Sprach
14	Augenbrille	Cake	Katze	Volkano	zu spät geschlafen	Fußball	Freundin	Sprache
15	Brille	torte	katt	volcano	bom schlafen	Fußball	freundin	sprache
16	Augen klasse	Krä m kuche	Katze	Vulkano	überschlafen	Fußball	Freundin	Sprache
17	Augenbrille	torte	Katze	vulcano	schlafen	Fußball	Freundin	...
18	Glassen	füllekaka	Katze	Volcano	sich verschlafen	Fußball	Freundin	tönkye
19	glasse	Kuche	Katze	Vulkano	vorschlafte	die Fußball	Freundin	Sprache
20	Augenglasen	Torte	Katze	Eldberg	überschläft	Fußball	Freundin	tunge

RESPONDENT

	C9	C10	C11	C12	C13	C14	C15	C16
1	laukku	öljy	koira	ulkonäkö	karhu	aurinko	lapsi	jo
2	tasku	olut	koira	kasvot	karhu	aurinko	enkeli	melkein
3	tasku	öljy	koira	kasvot	marja	aurinko	yksi	melkein
4	laukku	limu	koira	ansio	karhu	aurinko	yksin	pian
5	lautanen	olut	koira	kasvot	marja	aurinko	enkeli	paikka
6	tassu	öljy	koira	kasvo	marja	aurinko	enkeli	lähes
7	lautanen	öljy	koira	vastaus	karhu	aurinko	ainoa	lähes
8	tasku	öljy	koira	kasvot	marja	aurinko	yksilö	melkein
9	laukku	öljy	koira	näkymä	karhu	aurinko	yksinkertainen	lähes
10	tasku	pöllö	koira	käsivarsi	karhu	aurinko	ainoa	melkein
11	tasku	olut	koira	näkö	marja	aurinko	oma	melkein
12	laukku	olut	koira	näyttävä	karhu	aurinko	lapsenlapsi	vaikka
13	lautanen	olut	koira	näkö	marja	aurinko	yksittäinen	melkein
14	laukku	öljy	koira	jotain	karhu	aurinko	yksinkertainen	melkein
15	laukku	öljy	koira	vastaus	karhu	aurinko	myöhemmin	melkein
16	tasku	öljy	koira	ansio	karhu	aurinko	enkeli	melkein
17	lautanen	uni	koira	kasvot	karhu	aurinko	kummi-setä	melkein
18	tassu	öljy	koira	näkymä	marja	aurinko	enkeli	jopa
19	laukku	öljy	koira	kasvot	karhu	aurinko	yksinkertainen	melkein
20	tasku	olut	koira	näkemys	karhu	aurinko	yksinkertainen	vaikka

FRÅGA

RESPONDENT

	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	D12	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10
1	1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4
2	1	2	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1	3	4	3	2	4	2	4	3	2	2
3	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	2	2	2	3	1	2	2	1	3	2	1	1
4	1	2	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1	2	3	1	3	3	2	4	3	1	2
5	1	1	2	1	1	2	2	1	1	1	2	1	3	2	3	3	2	3	3	3	1	2
6	1	2	1	2	1	1	1	1	2	2	2	1	3	3	4	4	3	4	4	3	2	3
7	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	3	2	3	2	3	1	1	1
8	1	2	1	2	1	1	2	1	1	2	2	1	3	4	3	4	2	2	4	4	3	4
9	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	2	2	1	3	3	4	1	1	3	3	1	3
10	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	2	2	2	3	3	4	3	3	3	3	2	2
11	1	2	1	2	2	2	1	1	2	2	2	1	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4
12	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	2	2	2	3	4	4	2	3	4	4	1	4
13	1	2	1	2	1	1	2	1	1	1	2	2	3	4	2	3	4	2	4	3	1	2
14	1	2	1	2	1	1	2	1	1	1	2	2	3	4	4	3	3	2	3	3	2	3
15	1	2	1	2	1	1	1	1	2	2	2	2	2	4	3	3	2	3	3	4	2	2
16	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	3	4	2	2	4	3	2	3
17	1	1	2	2	1	1	1	2	2	2	1	2	3	4	4	4	4	4	4	4	1	3
18	1	2	1	2	1	1	2	2	1	2	2	2	4	3	2	3	3	3	4	3	2	2
19	2	2	1	2	2	1	2	1	1	1	1	1	2	2	3	3	1	2	3	2	1	2
20	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	3	4	4	4	3	3	4	3	3	3

RESPONDENT

	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8	F9	F10	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9	G10
1	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	3	4	4	3	2	3	1	2	4	3
2	3	4	3	3	4	3	4	3	2	3	3	3	2	3	3	3	1	2	2	2
3	1	3	2	2	1	1	3	2	1	2	2	3	2	3	3	1	1	1	2	1
4	1	3	1	3	2	1	4	3	1	2	2	2	2	3	2	1	1	1	3	1
5	3	3	3	2	3	3	3	3	1	2	2	3	2	3	3	2	1	2	2	3
6	4	4	4	4	4	4	4	3	2	3	2	2	1	3	3	2	1	1	1	1
7	2	3	4	3	3	2	3	3	2	2	2	3	2	3	3	1	1	2	2	1
8	4	3	4	3	3	3	3	4	3	4	2	4	3	4	4	3	1	2	2	2
9	2	3	3	4	2	1	3	3	1	3	2	3	2	3	3	1	3	3	4	3
10	3	4	4	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	4	3	3	3	3	3	2
11	3	4	4	4	4	4	4	3	1	3	3	2	2	4	2	2	2	2	2	2
12	3	4	3	3	3	2	4	2	1	2	1	3	1	3	3	1	1	1	2	1
13	3	4	1	4	3	1	4	3	1	2	2	3	2	4	4	2	1	2	3	1
14	3	4	3	3	3	2	4	3	2	3	3	2	2	3	4	2	1	2	4	2
15	3	4	4	3	2	3	4	3	3	2	2	3	3	4	3	2	1	3	2	2
16	3	3	3	4	2	2	3	3	1	3	2	2	2	3	2	1	1	2	1	1
17	3	4	3	3	3	3	4	3	1	2	3	4	3	3	3	2	1	3	3	2
18	3	4	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3	2	2	4	3	1	1	1	1
19	2	3	3	3	2	2	3	3	2	3	2	3	2	3	3	2	1	2	3	2
20	2	3	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	2	3	2	3	3	3

FRÅGA

RESPONDENT

	G11
1	Tarttuu päähän todella helposti.
2	Yleensä helpohkoja ja sellaisia sanoja joita on kuulut aikaisemminkin koska enkku on jokapaikassa esillä.
3	Aika easya.
4	-
5	Tottakai englantia on tavallaan helpompi oppia, kun sitä joka päivä kuulee, saksaa ei siinä mielessä.
6	-
7	Melko helppoa.
8	-
9	Käytän muita kieliä sanaston opiskelussa. Myös se, että on nähnyt sanan jossain lauseyhteydessä auttaa useasti muistamaan sen.
10	Helppoa oppia, sillä niin yleinen kieli jota tulee joka tuutista. Englannin sanojen kieliasu iskostunut mieleen jo todella hyvin. Helppoa nykyään.
11	-
12	Englannin sanoja kuulee monesta paikasta (TV:sta, biiseissä...) niin ne oppii helpommin.
13	-
14	-
15	-
16	Suhteellisen yksinkertaisia oppia, eikä niinkään sekoitu muihin.
17	-
18	Helppoa. Englanti toimii pohjakielenä muille kielille.
19	Helpompi oppia kun näkee englantia useammin kuin saksaa.
20	-

RESPONDENT

	G12
1	Joutuu pänttäämään monta kertaa.
2	Sanat usein todella monimutkaisia, ei meinaa jäädä päähän millään.
3	Typerää kun pitää muistaa artikkelit.
4	Tuntuu vaikeammalta oppia, kun sanat ovat pidempiä.
5	Saksan sanastosta saa paljon enemmän selvyttä näin enemmän opiskelun jälkeen, alussa aivan hepreaa
6	-
7	Vaikeita oppia.
8	-
9	Samanlailla melko lailla opiskelen enkun ja saksan sanastoa.
10	Saksan sanasto on reippaasti vaikeampaa kuin englannin. Kieliasut ovat eksoottisempia, vaikeaa oppia välillä.
11	-
12	Saksaa ei taas kuule joka paikassa.
13	-
14	-
15	-
16	Ärsyttävän monimutkaisia.
17	-
18	Vaikeaa. Usein opeteltava puhtaasti ulkoa.
19	Artikkeleita vaikea muistaa.
20	Puolet arvaamalla. Ruotsi sekoittuu tosi helposti kotikieleni vuoksi.